

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Specialiosios pedagogikos magistratūros studijų programa

Joana Tėvelytė

**LIPDYMO IŠ MOLIO VEIKSMINGUMAS VAIKŲ NEIŠSIVYSČIUSIAI
KALBAI UGDYTI**

Magistro darbas

**Magistro darbo vadovė –
doc. dr. Regina Ivoškuvienė**

2010

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta teorinė analizė parodė, kad labai svarbus vaiko kalbos ugdymo principas – kompleksiškas, kuriame menas vis dažniau tampa svarbia grandimi jungiant pedagogų darbą su specialiųjų poreikių vaikais, nes kuriant sudaromos sąlygos vaikų bendravimo, kalbėjimo įgūdžiams formuoti. Vis dažniau molis, kaip dailės terapijos plastinė medžiaga, naudojamas visose dailės terapijos sferose, ypač edukacinėse programose.

Iškelta *hipotezė*, kad vaikų ugdymo veikloje naudojamas lipdymas iš molio yra veiksmingas vaikų kalbai ugdyti.

Atliktas *veiksmo – veiklos tyrimas*, kurio tikslas – sukurti ir išbandyti praktinį lipdymo iš molio veiklos modulį bei atskleisti jo veiksmingumą vaikų kalbai ugdyti.

Tyrimo dalyvavo 9 ikimokyklinio amžiaus vaikai, turintys įvairaus lygmens, nuo nežymaus iki žymaus, kalbos neišsivystymą. Pagrindiniai tyrimo ugdytinių atrankos kriterijai: kalbos sutrikimai, ikimokyklinis amžius. Tyrimas vyko dviejose grupėse, vedant vaikams užsiėmimus su moliu.

Empirinėje dalyje rezultatai nagrinėjami *kokybinės analizės* metodu – išskiriami, nagrinėjami lyginamosios analizės metodu. Buvo analizuojama kiekvieno vaiko kalbos plėtotė bei skaičiuojamos pavartotos kalbos dalys, žiūrint paveikslėlius ir lipdant iš molio, fiksuojamas pokytis. Analizės atskleidė svarbiausias tyrimo išvadas:

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę, sukurtas praktinis lipdymo iš molio veiklos modelis, skatina vaikų kalbos plėtotę.
2. Vaikų kalbos fiksavimas, analizavimas ir lyginimas įrodė, kad lipdymo metu vaikų kalba reikšmingai gerėjo, nes taikant porinį t kriterijų, gauti statistiškai patikimi rezultatai.
3. Hipotezė, kad vaikų ugdymo veikloje naudojamas lipdymas iš molio yra veiksmingas vaikų kalbai ugdyti, pasitvirtino

Esminiai žodžiai: Dailės terapija, darbas su moliu, lipdymas, kalbos neišsivystymas, veiksmingumas.

Turinys

Magistro darbo santrauka	2
Įvadas	4
1. skyrius. VAIKŲ NEIŠSIVYSČIUSIOS KALBOS UGDYMO GALIMYBĖS	8
1.1 Vaiko kalbos raidos teorinė samprata ir kalbos neišsivystymo bruožai.....	8
1.2 Vaikų kalbos ugdymas.....	11
1.3 Molio naudojimas dailės terapijoje.....	13
1.3.1 Molis kaip medžiaga dailės terapijoje.....	13
1.3.2 Lipdymo iš molio raidos ir kalbos sąsajos.....	17
2 skyrius. DARBO SU MOLIU ĮTAKOS VAIKŲ KALBOS UGDYmui VEIKLOS TYRIMO ANALIZĖ	24
2.1 Tyrimo metodika.....	24
2.2 Lipdymo veiksmingumas vaikų kalbos ugdymui, (veiklos tyrimo) rezultatai.....	25
2.3 Vaikų darbo su moliu ir kalbos analizė.....	30
2.3.1 „Spindulio“ ir „Lašo“ grupių vaikų kalbos analizė.....	30
2.3.2 „Spindulio“ ir „Lašo“ grupių vaikų lipdymo analizė.....	48
2.3.3 „Spindulio“ ir „Lašo“ grupių situacijų analizė.....	53
Išvados	59
Literatūra	60
Summary	64
Priedai	65

Ivadas

Socialinis praktinis tyrimo aktualumas. 2005 metais Vilniuje įvykusioje konferencijoje „Meno ir švietimo sąsajos“ pabrėžiama meninio ugdymo įtaka asmenybės ugdymo ir socialinės raidos procesams bei socializacijai. Terapinis korekcinis pobūdis dailei suteikiamas ir Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. 1147 (2002), kuriame nurodoma, kad dailė yra ta vaikų gyvenimo sritis, kur kiekvienas gali atrasti tik jam vienam tuo metu itin svarbų savęs išreiškimo būdą be žodžių. Vaikui prieinamos grafinės, tapybinės, lipdymo ar konstravimo įvairios priemonės bei medžiagos, darbui pritaikyta vieta (saugioje ir jaukioje aplinkoje) sudaro galimybę jam pasinerti į ypatingą vaizdų pasaulį. Čia vaikas kuria dažniausiai tik jam vienam suprantamus ir labai svarbius dalykus. Vaikai paprastai dirba po vieną, grupelėmis ar visa grupe. Jie savitu būdu – linijų, spalvų ar formų pagalba ne tik išreiškia save, mažina emocinę įtampą, bet ir derina rankos, akies ir kitų kūno dalių judesius, lavina kūrybos gebėjimus, mokosi spręsti problemas, jautriai reaguoja į savo ir kitų darbus, mokosi bendrauti vaizdų kalba, įgyja pasitikėjimo savo jėgomis. Dailė kaip terapinio pobūdžio veikla palengvina vaiko prisitaikymą naujoje aplinkoje, padeda įveikti kalbos, elgesio, emocijų sutrikimus. Kaupiant dailės raiškos ir kūrybos, regimos aplinkos pajautimo ir pažinimo patirtį lavėja estetinė nuovoka. Veikdami su tapybinėmis, grafinėmis, formų plokštumoje ir erdvėje kūrimo priemonėmis bei įvairiomis dailės medžiagomis, vaikai kuria pačių išgyventą ir įsivaizduojamą pasaulį pačių pasirinkta ar pedagogo siūloma technika. Svarbu sukurti jaukią, saviraišką ir kūrybą skatinančią aplinką, žadinti vaikų pasitikėjimą savo jėgomis, drąsą, jautrumą, aprūpinti tinkamomis medžiagomis ir priemonėmis.

Apibendrinant galima teigti, kad dailės tikslu tampa ne kūrinio, gero rezultato, produkto sukūrimas, bet asmenybės augimas, saviraiška bei emocijų išliejimas.

Vienas svarbiausių vaiko ugdymo principų – ugdymo kompleksiskumas. Menas vis dažniau tampa svarbia grandimi jungiant specialiųjų pedagogų darbą su specialiųjų poreikių vaikais, nes kuriant sudaromos sąlygos vaikų bendravimo, kalbėjimo, savitarpio pagalbos įgūdžiams formuoti (Tamulienė, 2002). Žaidžiant ir piešiant plėtojami psichomotoriniai, somomotoriniai, kalbiniai įgūdžiai, pasaulio pažinimas, savivoka (Kriukelienė, 2008). Pedagoginėje ir psichologinėje literatūroje dauguma autorių (Lowenfeld, Brittain, 1964, Vygotskij, 1967, Tamulienė, 2002, Brazauskaitė, 2004, Lapėnienė, 2005) pabrėžia dailės ugdymo – savitos, realios tikrovės pažinimo formos, svarbą vaikystėje. Ugdymas daile vaikų darželyje užima ypatingą vietą, nes padeda lavinti regos, taktilinius, kinezetinius jautumus, formuoja sudėtingesnius santykius su aplinka (Tamulienė, 2002). Piešdamas, tapydamas, lipdydamas

vaikas įgunda skirti formas, jų savybes bei geometrines figūras. Tai yra labai reikšminga bendrai vaiko raidai, ypač suvokimui ir mąstymui.

Dailės užsiėmimai lavina vaizduotę, mąstymą. Lowenfeld, Brittain (1964) ypač pabrėžia dailės ugdymo svarbą pojūčių raidai, kurio dėka didėja vaiko pastabumas visiems jį supantiems reiškiniams bei kūrybiškumui. Dailės užsiėmimuose piešiant yra lavinama smulkioji motorika, sensomotorika, įsivaizdavimas, emocinė raiška. Tyrinėdamas medžiagas ir žaisdamas su jomis, vaikas turi galimybę visa tai asocijuoti su aplinkos įvykiais ir veiksmis. Pirštais ir rankomis spaudžiama, glostoma, maigoma, kočiojama medžiaga padeda kaupti sensorinį patyrimą. Kūrybos nauda yra pripažinta, kalbos ugdymo specialistų – visose kalbos ugdymo programose yra integruoti dailės užsiėmimai (Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, 1996), tačiau specialiojo ugdymo įstaigose nėra dailės terapeuto etato, o pareigybinė instrukcija kol kas egzistuoja tik projekte (Vaitkevičienė, 2008).

Mokslinis tyrimo aktualumas. Mokslinės literatūros apie kalbos ir dailės, keramikos ryšį nėra gausu. Lietuvos specialistai ir mokslininkai dailės poveikį kalbai daugiausiai pripažįsta per piešimo, lipdymo įtaką lavinant smulkiąją motoriką (Kolcova, 1973; Ivoškuvienė, Kaffemanienė, 2003; Palačionienė, 2003; Lapėnienė, 2005; Birontienė, 2008), o taip pat smulkiosios motorikos ir Broca zonos, atsakingos už kalbą, veiklos skatinimą (Giedrienė, 1987; Briskmanienė, 2008).

Kearns (2004) pažymi, kad lipdymas iš molio ir tapymas pirštais ypatingai stimuliuoja smulkiąją motoriką ir sensomotoriką. Riley, Malchiodi (2006) taip pat mano, kad ši veikla teigiamai veikia kairiojo smegenų pusrutulio kalbos ir kūrybinio proceso reguliavimą, kad vizualinių atvaizdų kūrimas aktyvina abu smegenų pusrutulius netgi tada, kai jie yra pažeisti.

Postalčuk (2006) kūrybinę veiklą prilygina žaidimui su vaizduojamosiomis medžiagomis, kuris veiksmingai ugdo verbalinę ryšį. Psichologinis dailės terapijos kelias, naudojant žaidybinę veiklą, sukuria socialinius komunikacinius elementus (Kopytin, 2000). Vaikai kuria dramas, žaidžia piešdami ir lipdydami, darydami skulptūras – dailės terapija nėra tik dailės terapija kaip ir žaidimų terapija nėra vien tik žaidimų terapija (Rubin, 1984; Dalley, 2004).

Apie keramikos, lipdymą iš molio, naudojimą dailės terapijoje žinių labai mažai. Apie lipdymą užsimena Lowenfeld, Brittain (1964), kurie molį vadina puikia medžiaga, leidžiančia sukurti trimatį vaizdą. Sherwood (2004), Sholt, Gavron (2006) ir kt. nurodo, jog molis – tai medžiaga, padedanti lengviau išreikšti emocijas, sukelti prisiminimus, kelianti fantazijas, skatinanti verbalinę komunikaciją. Rubin (1978) teigia, kad purvas, netvarka, žaidimai su vandeniu, molio tirpinimas, padeda vaikams atrasti save, įsijausti į žaidimą, kartais tai gera priemonė pykčiui agresijai išreikšti molio mušimas su pykčiu, padeda vaikui suprasti savo jausmus, pažadinti juos, pašalinti stresą.

Apie molio naudojimą ir veiksmingumą ugdant vaikų kalbą užsimena nedaug mokslininkų. Kiekvienas jų moliui priskiria nevienodą veiksmingumą. Garšvienė (1993), Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, Stošiuvienė (1996) piešimą ir lipdymą apibūdina kaip veiklą, kurios metu vaikas ne tik veikia, bet ir išmoksta vartoti daiktų pavadinimus, aptarti jų savybes, veiksmus. Birontienė (2008), Malchiodi (2006), Palačionienė (2003) lipdymo, karpymo, aplikavimo, konstravimo darbams priskiria kai kurių pirštų ir riešo judesių lavinimą, taip ir smegenų veiklą, atsakingą už kalbos lavinimą, jutiminių sistemų kineztetinę brandą. Pasak Glebuvienuos, Grabauskienės, Kontautienės (1990), piešdami, lipdydami, plėšydami, vaikai pažįsta tekstūrinės daiktų savybes, dydžių parametrus, erdvinis santykius, susipažįsta su įvairių objektų savybėmis, formomis, spalvomis, dydžiais, erdvių santykiais. Postalčiuk (2006) teigia, kad lipdymas stimuliuoja vystymąsi, moko sukcentruoti dėmesį, padeda vaikui susidoroti su psichologinės gynybos mechanizmais.

Tačiau atliktų tyrimų lipdymo veiksmingumui nustatyti, trūksta ir yra aktualu išsiaiškinti kaip molio naudojimas gali praturtinti vaikų kalbos ugdymą.

Probleminiai klausimai.

1. Kaip integruoti lipdymą iš molio į kompleksinį vaikų, kurių kalba neišsivysčiusi, ugdymą?
2. Kaip keičiasi vaikų kalba, aktyviai taikant lipdymą kaip ugdymo būdą.

Tyrimo objektas. Lipdymo poveikis ir veiksmingumas vaikų kalbos ugdymui.

Tyrimo tikslas. Sukurti ir išbandyti praktinį lipdymo iš molio veiklos modelį bei atskleisti jo veiksmingumą vaikų kalbai ugdyti.

Uždaviniai:

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę, aprašyti vaikų kalbos sutrikimus ir ugdymą.
2. Teoriškai išanalizuoti lipdymo iš molio panaudojimą dailės terapijoje.
3. Literatūros analizės pagrindu sukurti lipdymo iš molio veiklos modelį, skatinantį kalbos plėtotę.
4. Atlikti veiksmo tyrimą pagal lipdymo iš molio veiklos modelį bei įvertinti gautus rezultatus ir pokyčius.
5. Išanalizavus tyrimo rezultatus, išsiaiškinti lipdymo iš molio veiklos taikymo poveikį bei veiksmingumą ugdant neišsivysčiusią kalbą.

Hipotezė. Tikėtina, kad vaikų ugdymo veikloje naudojamas lipdymas iš molio yra veiksmingas vaikų kalbai ugdyti.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo devyni 4-5 metų Kauno vaikų darželio „Vaivorykštė“ vaikai, atrinkti pagal amžių ir kalbos neišsivystymą.

Tyrimo metodai.

- Pedagoginės, psichologinės, dailės terapijos, specialiojo ugdymo literatūros analizė.
- Veiklos tyrimas.
- Kokybinė analizė, statistinės analizės metodas, taikomas vidurkių lygybės palyginimui – t-testas priklausomoms imtims (Pukėnas, 2005).

Gautieji duomenys apibendrinti analizuojant pravestų užsiėmimų filmuotą medžiagą ir statistinius tyrimų metodus (Excel, SPSS).

Pagrindinės sąvokos.

Dailės terapija (art therapy) – gydymo metodas, besiremiantis menine kūryba (Leliugienė, 2002). Dalley (2004) dailės terapiją apibrėžia kaip dailės ir kitų vaizdinių priemonių naudojimą gydant. Dailės terapija tai – neverbalinės kalbos priemonė, ypatingai vertinga tiems, kurie ne itin gerai įvaldę kalbą, sunkiai išreiškia žodžiais savo išgyvenimus, jausmus, kurie sunkiai bendrauja žodžiais.

Darbas su moliu, lipdymas (clay work) plastinė ir vizualinė raiška, kuri siejasi su pirmykščiais vidiniais procesais, suteikdama taktilinį, kinezetinį patyrimą (Oaklander, 2007). Literatūroje naudojamas ir *molio terapijos* terminas, tačiau jis dar neįtrauktas į sąlyginę meno terapijos rūšių klasifikacinę sistemą

Kalbos neišsivystymas – visos kalbos neišlavėjimas, apimantis fonetiką, leksiką ir gramatinę kalbos sandarą. Kalbos neišsivystymo laipsniai – nežymus, vidutinis, žymus (Bagdonas, 1995).

Veiksmingumas/veiksmingas – gerai veikiantis, paveikus, efektyvus (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas).

Magistrinio darbo struktūra. Ši magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas (69 šaltiniai), 12 priedų, kuriuose yra veiklos modelis, dešimties situacijų filmuotos medžiagos stenogramos, tyrimo metu sukurtų lipdinių, proceso nuotraukos. Tyrimo duomenis iliustruoja 17 paveikslų, 10 lentelių.

1 VAIKŲ NEIŠSIVYSČIUSIOS KALBOS UGDYMO GALIMYBĖS

1.1 Vaiko kalbos raidos teorinė samprata ir kalbos neišsivystymo bruožai

Garšvienė ir Ivoškuvienė (1996) teigia, kad kalba tai formalus komunikacijos būdas, apimantis supratimą ir vartojimą ženklų bei simbolių, kuriais reiškiamos mintys. Kalba turi didžiausią reikšmę pažinimo plėtrai, mąstymui. Kartu su kalba ir pažinimu vystosi ir asmenybė. Kalba – pagrindinė bendravimo priemonė, kuri kaip sistema, egzistuoja nepriklausomai nuo mūsų; kalbėjimas – viena iš svarbiausių psichinės veiklos funkcijų. Pasak Stern, kalba – galinga priemonė vaiko vystymuisi, supratimui, mąstymui, tai vaiko aplinkos produktas (Vygotskij, 1983). Muchina (1988) teigia, kad kalba daro įtaką vaiko psichiniams procesams. Eksperimentinėje vaikų darželio programoje (1991) teigiama, kad kalba nuo pirmųjų vaiko gyvenimo metų sudaro jo protinės veiklos pagrindą, ji padeda įvardinti, tikslinti, įprasminti vaiko vaizdinius apie tikrovės reiškinius ir jų ryšius, padeda planuoti, veikti ir vertinti veiklą, kritiškai samprotauti.

Kalba susijusi su fizine branda, pažinimo įgūdžių raida, socializacija. Jų dermę ir indėlių, aiškina daug teorijų, kurių kiekviena turi savitą požiūrį į vaiko kalbos raidą. Skinner (cit. Žukauskienė, 1996) teorija teigia, kad kalba kaip ir kitos elgesio formos, išmokstama operantinio sąlygojimo būdu. Ši teorija teigia, kad vaiko kalba priklauso nuo to, kaip jis pastiprinamas ir skatinamas kalbėti suaugusiųjų.

Bandūra (cit. Žukauskienė, 1996) teigia, kad vaiko kalbos išmokimas priklauso nuo pasirinkto elgesio stebėjimo ir imitacijos modelio. Pasak jo, vaikas be jokio paskatinimo, stebi suaugusįjį, klauso jo kalbos, mėgina ištarti tą patį.

Chomski (cit. Žukauskienė, 1996), pasiūlęs biologinę kalbos raidos teoriją, atvirksčiai teigia, kad panašaus amžiaus vaikų kalbiniai sugebėjimai yra panašūs neatsižvelgiant į didžiulius kultūrinius, ekonominius, šeimos aplinkos ir gimtųjų kalbų skirtumus. Informacijos apdorojimo teorija teigia, kad vaikas dėl įgimtų kalbos išmokimo mechanizmų labai anksti įsisąmonina žodžių sudarymo taisykles.

Apie vaiko kalbos raidos ypatumus bei kalbos ir mąstymo sąveiką rašė Vygotskij (1983). Jo nuomone, kalba tobulėja diferencijuojant prasmes. Jis nurodo, kad kalba pirmiausia vystosi kaip bendravimo priemonė, tarpusavio supratimas, kaip komunikacija ir socialinis bendravimas.

Išskiriama ir kognityvinė teorija, teigianti, kad pastovių, žmogaus kalbos sintaksę valdančių, taisyklių išmokstama nuo antrųjų iki ketvirtųjų gyvenimo metų. Teorijos atstovas teigia, kad tai lemia

igimtos ypatybės, vėliau vaikas pradeda sieti tariamus žodžius su tuo ką jis galvoja apie tuos daiktus (Žukauskienė, 1996).

Daug apie kalbos raidą rašęs Piaget (2002) išskyrė egocentrinį kalbėjimą, kai vaikas nesistengia pažvelgti iš savo pašnekovo taško ir kalba tik apie save. Šią kalbą jis skirsto į atkartojimą, monologą, kolektyvinį monologą. Kita išskirta kalba yra socializuota kalba, reiškianti, kad vaikas pažvelgė iš savo pašnekovo pozicijų ir keičiasi savo mintimis su kitais, bendradarbiauja. Ši kalba skiriama į adaptuotą informaciją, kritiką, paliepiamus ir prašymus.

Hallahan, Kauffman (2003) mini ir neuropsichologinę teoriją, teigiančią, kad kalbos išmokimas priklauso nuo smegenų vystymosi ir jų veiklos, o smegenų disfunkcija sukelia kalbos sutrikimus.

Minėti autoriai nurodo, kad pastaruoju metu tarpe įvairių vaikų kalbos ugdymo vyrauja pragmatinės teorijos, akcentuojančios kalbos mokymąsi per socialinę sąveiką (Hallahan, Kauffman, 2003).

Garšvienė (1993) teigia, kad viena iš sėkmingos vaiko kalbos plėtotės sąlygų yra normaliai išsivystę kalbos mechanizmai, vaikui augant artikuliacinis aparatas lavėja, kartu bręsta ir smegenų centrai. Garšvienė (1999), Gaizelytė, Daugirdienė, Prasauskienė (2007) pateikia bendrus kalbos plėtotės dėsningumus ir ypatybes, būdingas tam tikriems vaiko gyvenimo laikotarpiams:

- Kūdikystėje vaikas reaguoja į garsinius dirgiklius, čiauška, taria pirmuosius skiemenis, įgyja kalbos supratimo pradmenis, daugiau besiremiančius emocijomis.
- Antraisiais metais atsiranda kalbos supratimas, aplinkos daiktų įvardijimas, tarimas pirmųjų prasmingų žodžių, garsų junginių.
- Trečiaisiais metais vaiko žodynas gausėja, tobulėja kalbos supratimas, jis išmoksta gramatinių dėsningumų, vartoja visus daiktavardžių linksnius, tobulėja prielinksnių įvaldymas.
- Ketvirtaisiais metais vaikai supranta sudėtingesnius prijungiamuosius sakinius, moka taisyklingai ištarti garsus, tačiau dažnai praleidinėja sakinio dalis.
- Penktaisiais metais sugeba ištarti įvairaus sunkumo žodžius, pasirodo žodžiai, apibendrinantys tikrovės faktus, tačiau pasakojimai dar nėra nuoseklūs ir rišlūs.
- Šeštaisiais, septintaisiais metais vaiko žodynas vis labiau artėja prie suaugusiųjų, pradeda naudotis kontekstine kalba.

Kai vaiko kalba neatitinka raidos dėsningumų, išaiškėja vienokie ar kitokie kalbėjimo, kalbos ar komunikacijos sutrikimai. Priežastys, sutrikdančios normalią raidą, gali būti įvairios. Literatūroje dažniausiai nurodomos:

- Organinės kilmės centrinės nervų sistemos nevisavertiškumas - įgimtas ir įgytas smegenų struktūrų neišsivystymas dažnai sukelia *alaliją* – visišką kalbos neišlavėjimą; *afaziją* – visišką ar dalinį gebėjimo kalbėti praradimą po to, kai jau kalba buvo pasiekusi tam tikrą lygį; *dizartriją* – kalbos sutrikimą dėl artikuliacijos aparato raumenų inervacijos nepakankamumo.
- Periferinių kalbėjimo padargų anatominiai trūkumai – nesuaugęs ir/ar gomurys, lūpa, netaisyklingas dantų sukandimas ir pan. sukelia *dislalijas* – tarimo trūkumus, *rinolaliją* – netaisyklingą nosinio atspalvio tarimą.

Giedrienė (1987) išskyrė ir *psichinę deprivaciją*, kuri dažniausiai nulemia sulėtėjusią kalbos raidą, t.y. vaiko kalbos plėtotė išlaiko tuos pačius dėsningumus, tik žymiai lėtesniais tempais.

Ikimokyklinio amžiaus vaikams neretas sutrikimas yra *kalbos neišsivystymas*. Tai visos kalbos sistemos neišlavėjimas, apimantis fonetiką, leksiką ir kalbos gramatinę sandarą (Garšvienė, Ivoškuvienė, 2003). Pagal kalbos lygį skiriamas į nežymų, vidutinį ir žymų kalbos neišsivystymą.

Minėtos autorės pakankamai tiksliai apibūdina bei aprašo kiekvieną jų. *Nežymų kalbos neišsivystymą* turintys vaikai kalbėdami daro nemažai leksinių, semantinių klaidų, morfologinių ir fonologinių netikslumų. Jie atsakinėja į klausimus, pasakoja pagal paveikslukus, tačiau viską daro glaustai. Vaikų, turinčių nežymų kalbos neišsivystymą, žodynas siauras ir netikslus, nedaug naudoja apibendrinamųjų sąvokų, žodžių, reiškiančių daiktų ypatybes. Fonetinė kalba nėra tiksli.

Vidutinis kalbos neišsivystymas nustatomas, kai rišioji kalba išvystyta nepilnai ir joje yra daug netikslumų. Vaikų žodynas siauras, netikslus, pasakojimai ir užduočių atlikimai glausti. Vidutiniam kalbos neišsivystymui būdingi tik šnekamosios kalbos pradmenys, iškreipti žodžiai, kalbos nesupratimas, atsiliekantis žodynas. Vaikai su vidutiniu kalbos neišsivystymu neįvardina kasdieninės veiklos daiktų, nežino spalvų, formų. Vaikai prastai supranta prielinksnius, rečiau vartoja būdvardžius.

Nekalbantys arba bendraujantys garsažodžiais, sutrumpintais, iškreiptais žodžiais, vaikai turi *žymų kalbos neišsivystymą*. Vaikai, reikšdami norus ir mintis, dažniau naudoja gestus ir mimiką, dažnai naudoja žodžių santrumpas. Jie turi ribotą kalbos supratimą.

Gerai kalbantys vaikai lengvai reiškia savo mintis, pilniau pažįsta juos supančią tikrovę. Negalėdamas bendrauti, kalbėti, vaikas jaučiasi izoliuotas, vienišas, atstumtas, negalintis išsireikšti, pasisakyti, užmegzti kontakto. Kalbos sutrikimas gali sutrikdyti pažinimo, ir socialinę raidą (Hallahan, Kauffman, 2003), sukelti regimojo suvokimo, orientavimosi erdvėje bei laike sutrikimą (Garšvienė, Ivoškuvienė, 1996). Kalbos trūkumai neigiamai veikia vaiko asmenybės raidą, jo elgesį, yra dažna mokymosi sunkumų priežastis. Vaikai, turintys kalbos sutrikimų, patiria specifinių mokymosi ir bendravimo sunkumų (Žukauskienė, 1996).

Apibendrinant, galima teigti, kad kiekvienas pedagogas, norėdamas padėti vaikui, turinčiam kalbos sutrikimą, turi žinoti ir suprasti kalbėjimo, kalbos bei komunikacijos sutrikimus ir žinoti kokie dėl to kyla sunkumai mokantis ir bendraujant. Būtina žinoti ir suprasti, kaip turi kalbėti tam tikro amžiaus vaikai, kokia turi būti kalba.

1.2 Vaikų kalbos ugdymas

Savęs, pasaulio, žmonių pažinimas, augant vaikui, susijęs su kalbos mokymusi. Mokyti kalbėti reiškia priartinti ir pažinti patį pasaulį ir tai, kaip su juo susiduriame (Gadamer, 1999). Kalbos mokomasi visą gyvenimą, tačiau sparčiausiai ikimokykliniame amžiuje. Specialioji pagalba prieinama kiekvienam vaikui, turinčiam kalbos ir komunikacijos sutrikimą. 1993 metų Lietuvos Respublikos Kultūros ir švietimo ministerijos kolegijos nutarimu specialiųjų poreikių vaikai, turintys intelekto, elgesio, komunikacijos, regos, klausos, kompleksinių, specifinių pažinimo ir mokymosi, fizinių ir judėjimo sutrikimų, gali būti ugdomi bendrojo ugdymo grupėje, klasėje pagal bendrojo ugdymo programą ir pan. Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė (1996) teigia, kad įstaigos ugdančios specialiųjų poreikių vaikus siekia bendrųjų (puoselėti vaiko asmenybės vystymąsi ir visapusišką pažinimą) ir specifinių (nuo ištyrimo, sutrikimų nustatymo, ugdymo organizavimo iki bendradarbiavimo su tėvais sukūrimo) tikslų.

Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, Stošiuvienė (2002) aprašo dvejetainio pobūdžio tikslingų korekcinė logopedinių pratybų pagrindines ugdymo kryptis: *pogruginių pratybų*, kurių tikslas vaikų tarpusavio bendravimo skatinimas, bendrosios ir smulkiosios motorikos lavinimas, kalbos supratimo ugdymas ir *frontalių pratybų*, kurių tikslas rišliosios kalbos ugdymas, visų suvokimų lavinimas.

Svarbiausia specialiajame ugdyme – tęstinumas ir sutrikusių funkcijų lavinimas, turimų gebėjimų plėtros, socialinės adaptacijos bei veiklos bendruomenėje įgūdžių formavimas. Kaffemanienė, Reseckienė (2005) teigia, kad, plėtojant vaiko kalbinius bei motorikos gebėjimus, reikia daugiau dėmesio skirti ugdymo individualizavimui bei kompleksiniam, sujungiant įvairių specialistų pastangas (komandinis darbas). Pasak jų, ugdymo veiksmingumas priklauso nuo specialiosios pedagoginės pagalbos modelio, t. y. atsižvelgimo į kiekvieno vaiko individualius poreikius, gebėjimus bei pasiekimus, tinkamos aplinkos sukūrimo. Dabar, kai ugdymas paremtas humaniškumo principais, jo tikslas nėra vien tik korekcinis. Užsiėmimų tikslas – gerinti vaikų emocinę, socialinę būklę. *Negale* turintis žmogus, būdamas aktyvus, įtrauktas į visuomenės įvykius, įgyja galimybę plėtoti savo orumą, o kartu ir savo tapatumą. Geras savęs vertinimas, pasitikėjimas savimi, saugumas yra aktyvaus

dalyvavimo visuomenės veiklose rezultatas (Ruškus, 2007). Hallahan, Kauffman (2003) apibūdindami, specialiojo ugdymo savybes, vartoja terminą – *kalbos vartojimas socialiniame kontekste*. Dirbant šiuo principu ir keliant atitinkamus tikslus, vaikai turintys specialiųjų ugdymo(-si) poreikių, yra įtraukiami į kuo platesnį užsiėmimų ratą. Vaikų neišsivysčiusios kalbos ugdymas nėra izoliuotas procesas, o apima visą vaiko asmenybės raidą, todėl be logopedinės pagalbos, vaikų kalba ugdoma daile, keramika, muzika, skatinama ir motyvuojama žaidimais. Meninės, žaidybinės veiklos, kurios turi koreguojamųjų, ugdomųjų tikslų, yra terapinės veiklos, todėl tokios integruotos veiklos, turinčios įtakos vaiko kalbai ugdyti gali vadintis muzikos, žaidimo, dailės terapijomis.

Kūrybinių žaidimų metu, modeliuodamas situacijas, bendraudamas su vaikais, pedagogas gali padėti vaikui, turinčiam kalbos sutrikimų (Palačionienė, 2003). Apie žaidybinę veiklą kaip kalbos skatinimo priemonę rašo Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, Suveizdienė (2002). Piaget (2002), Kaffemaniene (2003) teigia, kad žaidimas yra tyrinėjimas, kur vaikas gali laisvai veikti, jo metu stimuliuojama vaiko intelekto raida. Jis vadina žaidimą kūryba, o taip pat akcentuoja ryšį tarp vaiko žaidybinės veiklos ir jo egocentrinės kalbos per simbolinį, fantazijų mąstymą ir ryšį tarp žaidimo ir socializuotos kalbos per bendravimą ir fizinį pasaulį. Vygotskij (1956) teigia, kad žaidimas lavina mąstymą, o mąstymas lavina kalbą. Pasak jo, žaisdamas vaikas lavina įsivaizdavimą, emocijas. Žaisdamas vaikas atskleidžia, pasakoja savo gyvenimo patirtį, savitai pajaučia tikrovę ir savo meistriškumą, mokosi gebėjimų tvarkyti savo patirtį, kuriant situacijos modelius (Erikson, 2002). Pasak Grinevičienės (2007), žaidžiantis vaikas yra motyvuojamas kalbėti – jis turi sudominti tuo pačiu žaidimu kitus asmenis, kalbos ženklais išreikšti žaidime vaizduojamus vaidmenis, juos išreikšti kartu su mimika, gestais ir kitais simboliniais ženklais, bendrauti žaidžiant, kalba reikšti emocijas, jausmus, sėkmes ir nesėkmes. Brėdikytė (2004) pabrėžia pedagogo kaip žaidimo veiklos partnerio vaidmenį, nenurodant kaip elgtis, o perprantant jo mąstymą, padedant plėtoti žaidimo siužetą.

Glebuviene, Grabauskienė, Kontautienė (1990) žaidimą įvardija savita pasaulio pažinimo forma. Pasak jų, žaisdamas vaikas išgyvena ir perpranta savo aplinkos gyvenimo reiškinius. Savaip modeliuodamas pasaulį, jis mokosi mąstyti. Skatindamas savo vaizduotę, jis mokosi reikšti įvairias emocijas. Žaidimo metu formuojasi protinių veiksmų perėjimas į aukštesnį etapą prielaida, tobulėja kalba. Autorės, aprašydamos mokymo metodus, pasitelkus žaidimą, mini:

- *Žaidybinį metodą*, kurio metu kaip mokymo elementai yra taikomi vaidmeninio žaidimo elementai. Pasak jų, mokymui praverčia žaidybinė situacija, vaidmenys, žaidybiniai veiksmai. Toks mokymo būdas didina vaikų savarankiškumą, gerina jų pažintinį aktyvumą, sukelia malonius išgyvenimus.

- *Modeliavimą*, kurio metu žaidžiama su pačių vaikų sukurtais daiktais, leidžiančiais išjausti, išžaisti pasakos siužetus, istorijas.

Abu mokymo metodai turi vaidybinių žaidimų elementų, kurio metu vaikai kuria siužetą – artimiausios aplinkos, girdėtų pasakų, istorijų atspindį.

Vaikų kalbai ugdyti yra labai svarbus muzikos poveikis. Čirpuvienė, Stošiuvienė (2001) teigia, kad vaikams su kalbos sutrikimais yra svarbu dainuoti, nes dainuodami mokosi gražiai, taisyklingai kalbėti. Kačiušytė-Skramtai (2005), sukūrusi mikčiojančių vaikų ugdymo muzikine veikla modelį, akcentuoja muzikos ir kalbos bendrumus:

- Abi yra akustinės bendravimo priemonės;
- Muzikos bei kalbos elementas svarbus yra ritmas, svarbiausias gyvenimo reiškinys;
- Melodingumas svarbus ir kalbai, ir muzikai, išreiškia jausminę, psichinę žmogaus būklę (2002).

Dailės užsiėmimai taip pat įtraukti į korekcinį – socialinį darbą su vaikais, turinčiais kalbos sutrikimų. Piešdami ir lipdydami vaikai geriau pažįsta aplinkinį pasaulį, suvokia daiktų ir reiškinų savybes, jų įvairovę, išmoksta realiai juos vertinti. Vaikų darželio programoje (1991) dailė (tapyba, grafika, skulptūra, keramika) susijusi su visa vaikų veikla ir skatina vaiko vystymąsi. Ji ne tik padeda formuoti regėjimo, judesių, kalbos, mąstymo funkcijoms, bet ir skatina darnią jų sąveiką. Apžvelgus literatūrą galima teikti, kad dailės užsiėmimų nauda, terapinis poveikis ir reikšmė kalbai yra pripažinti ir dailė – piešimas, tapyba, lipdyba yra įtraukti į kalbos ugdymo programas.

1.3 Molio naudojimas dailės terapijoje.

1.3.1 Molis kaip medžiaga dailės terapijoje.

Norint veikti su kokia nors medžiaga, svarbu ją pažinti ir suprasti panaudojimo reikšmę, jos galimybes. Apžvelgus mokslinę, pedagoginę literatūrą, galima teigti, kad nedaug autorių mini molį kaip ugdymo ar kaip dailės terapijos priemonę. Visi, be išimties, rašantys apie molį, priskiria šiai medžiagai terapines savybes, teigdami, kad lipdymas iš molio – malonus ir raminantis darbas.

Molis - tai terapijos priemonė, o pats lipdymo procesas – minkyti, lipdyti, gadinti ir vėl iš naujo kurti, suteikia daug gražių ir džiaugsmingų akimirklų. Lipdymas iš molio išlaisvina fantaziją, skatina erdvinį pojūtį. Oaklander (2007), aprašydama savo terapijos seansus, stebisi *įspūdinga molio galia*. Pasak jos, būtent dirbant su moliu labiausiai matosi vaiko mąstymo, jausmų procesai. Molis, kaip medžiaga, yra nereiklus, plastiškas, lankstus, nešvarus, minkštas, švelnus. Lipdymas iš molio siejasi su

pirmąsiais vidiniais procesais, su juo lengva susitapatinti, jis suteikia taktilinį, kinestetinį patyrimą. Masters (2005), molio vertę mato pokyčiams vykdyti. Sidorova (2005) apibūdina molį kaip nestruktūrinę medžiagą, kuri lengvai leidžiasi būti keičiama ir deformuojama. Nez (cit. Masters, 2005), molio formavimą vadina prisilietimu prie primityvaus vidinio ego per fizinius pojūčius ir emocijas. Hermann (cit. Sherwood 2004), dalindamasis praktine patirtimi apie darbą su aklais vaikais, molį įvardija galinga medžiaga, atskleidžiančia vaikų gilius ir užslėptus jausmus, emocines problemas. Pasak Lowenfeld, Brittain (1964), darbas su moliu skatina mąstymą, lipdant svarbus plastiškumas, nepalaujamas formos kitimas. Proceso metu figūras galima čia pat pridėti ir atimti, keisti jų padėtį ir išvaizdą.

Masiukaitė (2006), lipdymą iš molio skirsto pagal veiklos pobūdį į:

- išliekamojo meninio rezultato siekį, atsižvelgiant į technologinius profesionaliosios dailės reikalavimus ir
- terapinių sensomotorinių užduočių pildymą, leidžiančių naudoti molį daugiau kaip pagalbines priemones, visą dėmesį sutelkiant į asmens pojūčius ir saviraišką.

Išliekamojo meninio rezultato, siekianti ir plastines užduotis kelianti, veikla yra skirta meniniam ugdymui, dažniausiai pasitaikanti ugdymo įstaigose ir kelianti tikslus išmokyti keramikos meistriškumo. Lipdymas iš molio kaip dailės ugdymo dalis ikimokyklinėse įstaigose, mokyklose kelia tuos pačius uždavinius kaip ir visas dailinis ugdymas. Su šia veikla yra susijusios pažintinė, psichofizinė, darbinė bei komunikacinė veiklos, kai vaikai savo emocijas, jausmus, patirtį išraiškia kurdami, žodžiu, garsu, judesiu.

Lipdymas iš molio buvo naudojamas ir pagalbines mokyklose, kur klinikinė – korekcinė paradigma specialiu poreikių vaikai buvo mokomi amato paslapčių. Čia svarbiausia, buvo suteikti žinių apie amatą, medžiagas, jų savybes, įrankius, mokyti kaip paruošti darbo vietą, plastines medžiagas, lipdyti pagal pavyzdį ir iš vaizduotės, plėsti mokinių meninį akiratį, supažindinant su buitines ir dekoratyvios keramikos dirbiniais, tačiau toks požiūris, kad vaikas su negalia gali išmokyti tik amato, buvo pesimistinis. Buvo siekiama išmokyti išlipdyti konkrečias skulptūras, buitines keramikos objektus. Toks mokymas nesusietas su maloniais pojūčiais, buvo orientuotas į mechaniškų specialistų ruošimą. Toks pesimistinis požiūris į negalią ir neigaliuosius generavo neigiamus socialinius negalios vaizdinius (Ruškus, 2003).

Kita lipdymo iš molio sritis – terapinės sensomotorinės užduotys, leidžiančios naudoti molį daugiau kaip pagalbines priemones, visą dėmesį sutelkiant į asmens pojūčius ir saviraišką (Masiukaitė, 2006). Tokia veikla turi dailės terapijai būdingą specifiškumą – čia svarbus kūrybinio proceso poveikis,

kūrybinė saviraiška, gydymas, savivertės kėlimas, nesirūpinant baigtinio rezultato kokybe (Kriukelienė, 2008).

Dailės terapija – gydymo metodas, besiremiantis menine kūryba (Leliugienė, 2002). Dalley dailės terapiją apibrėžia kaip dailės ir kitų vaizdinių priemonių naudojimą gydant (2004). Dailės terapija tai – neverbalinės kalbos priemonė, ypatingai vertinga tiems, kurie ne itin gerai įvaldę kalbą, sunkiai išreiškia žodžiais savo išgyvenimus, jausmus, kurie sunkiai bendrauja žodžiais. Vaizduojamasis procesas – svarbi priemonė žmonių suartinimui, tai tiltas tarp specialisto, pedagogo ir “kliento”, tai saviraiškos, savęs pažinimo priemonė. Sukurtas produktas atspindi nuotaikas, mintis, o tai leidžia giliau pažinti žmogų, sukelia geras emocijas (Kopytin, 2001).

Autorius teigia, kad dailės terapiją sudaro daug kūrybiškumo formų, susijusių su vaizduojamąja veikla, vaidmenų žaidimais, istorijų ir dialogų kūrimu. Visa tai papildo vienas kitą ir sukuria nepakartojamą dailės terapijos tekstūrą. Viena iš svarbių dailės terapijos priemonių yra molis. Nors yra nemažai terapeutų (Sherwood, 2004, Sekar 2007), kurie darbą su moliu įvardija kaip atskirą *molio terapiją* (clay therapy), tačiau šis terminas dar neprigijęs ir neištrauktas į sąlyginę meno terapijos rūšių klasifikacinę sistemą, kurią sudaro dramos terapija, muzikos terapija, žaidimų terapija, saviraiškos terapija, pasakų terapija, biblioterapija, šokio terapija, kūno terapija, dailės terapija (Dubowski, 2005). Pasak Sekar (2007), molio terapiją, labiau tiktų priskirti žaidimo terapijai, nes jos esmę ir praktiką daugiausia užpildo žaidimas su medžiagomis. Panašiai teigia ir Dalley (2004), bet kokias sukurtas žymes, vadindama žaidimo forma. Goryl (cit. Sherwood, 2004), kuris teigia, kad tik 25% Australijos terapeutų naudoja molį savo terapeutinėje praktikoje, tačiau 99% tiki, kad molis turi terapeutinių savybių (2004). Literatūroje dažniau pasitaiko terminas – *darbas su moliu* (clay work) (Sidorova, Sholt, Masters, 2005, Gavron, 2006).

Peržvelgus literatūrą, galima teigti, kad molis, kaip vizualinė ir plastinė raiška, ir kaip viena iš daugelio dailės terapijos priemonių, yra pritaikomas visose meno terapijos srityse.

Pirma dailės terapijos sritis – *gydymo programos ir rehabilitacija*. Joje dailės terapija dažniausia taikoma psichoterapijoje (Dubowski, 2005). Dailės terapija naudojama, kaip kūrybinė išraiška, paslėptiems, nepažintiems, psichiką traumuojantiems išgyvenimams pažinti ir nuo jų išsivaduoti (Rybakova, 2007, Malchiodi, 1999). Naudojant molį, yra dirbama su psichologinių problemų turinčiais, patyrusiais prievartą, sielvartą, sunkius išgyvenimus, vaikais ir suaugusiais, turinčiais valgymo, asmenybės sutrikimų. Sekar (2007) aprašo, kaip naudoja molį darbe su vaikais, išgyvenusiais cunamį. Nez (cit. Masters, 2005) nurodo, kad molis drąsina, leidžia elgtis spontaniškai, labiau nei kitos vaizduojamosios medžiagos bei naudoja jį kaip gydymo priemonę tiems, kurie buvo skriaudžiami

vaikystėje. Sholt (2005), Gavron (2006) teigia, kad per taktilinius pojūčius su primityvia medžiaga, molis palengvina emocijų išraišką, sukelia katarsį, atskleidžia sąmonę. Pasak Rubin (1984), Oaklander (2007), nulipdyti kūriniai kelia asociacijas, sukelia pasitikėjimo jausmą, kuris palengvina verbalinę komunikaciją tarp terapeuto ir *kliento*.

Kita sritis – *socialinė sfera*, kurioje sėkmingai gali būti naudojamas molis. Tai sfera, kurioje molis padeda įveikti įvairias vaikų ir suaugusių elgesio problemas. Leveinson, Yaretzky (1996), Shaw (1997) aprašo molio taikymą pagyvenusiems žmonėms pensionatuose, o Masters (2005) pasidalija darbo su moliu patirtimi, padedant paaugliams sukonkretinti savus jausmus ir atrasti ateities kelią. Molis kaip medžiaga naudojama *edukacinėse programose*, kuriose svarbus teigiamas kūrybinio proceso poveikis, kūrybinė saviraiška, individualybės kūrybingumo ugdymas, gydymas, savarankiškumo ugdymas, ugdymas, užimtumas (Kriukelienė, 2008). Tikima, kad kūrimo procese kūrėjas pojūčiais gauna daugybę informacijos (Lowenfeld, Brittain, 1964). Kahn (cit. Sherwood, 2004) aprašo darbą su moliu mokymo įstaigoje. Autorius, dirbdamas, su specifinių mokymosi negalių turinčiais vaikais, naudoja šią priemonę, mokymosi motyvacijai padidinti. Molį kaip medžiagą, Lowenfeld, Brittain (1964) mini kiekvienoje vaikų grafinės raidos stadijoje. Rawley (1975) aprašydamas vaikų kalbos ir loginio mąstymo ugdymą, mini molį kaip vieną iš efektyvių priemonių, naudojamą meniniam ugdymui. Pasak jo, lipdymas iš molio padeda vaikams suvokti erdvės santykius, kurių dėka lavėja analitinis mąstymas ir kalba. Lapėnienė (2005), dirbdama su aklais vaikais ir plėsdama jų pažinimą, taip pat naudoja molį.

Molis svarbus terapijoje dėl savo savybių ir suteikia daug galimybių per *išraišką liečiant*. Prisilietimas yra vienas iš pirmų pojūčių žmogaus raidoje. Kūdikiams jis yra ir bendravimo, pažinimo priemonė. Molio lietimasis, spaudimas ypatingai svarbus taktiliniams pojūčiams, smulkiajai motorikai, suteikia galimybę bendrauti neverbaline kalba. Pasak Sholt, Gavron, (2006) molis suteikia galimybę proceso metu sukurti kažką iš nieko, transformuoti jau padarytą, keisti, nes minkštame molio gabale lengva įspausti pirštų antspaudus, padedančius palikti tikro gyvenimo asmeniškus ženklus, tokia patirtis suvokiant čia ir dabar jausmą, padeda kenčiantiems nuo širdgėlos, netekties. Sherwood (2004) nurodo, kad vaikų idėjos, fantazijos gali tapti apčiuopiama forma, susijusia su jų pojūčiais tik liečiant, maigant medžiagą.

Kita molio savybė yra ta, kad *judesio pagalba galima daryti jame įvairias žymes*. Wadeson (1987) teigia, kad jokia kita medžiaga taip nekviečia žaisti kaip molis – jį galima minkyti, lankstyti, nesiekiant jokio rezultato. Apčiuopiamos savybės gali provokuoti išreikšti savo emocijas jausmus per minkymą, spaudymą, daužymą. Ypatingai jis tinka pykčiui ir agresijai išreikšti. (Masters, 2005). Rubin

(1978) teigia, kad judesys, molio mušimas su pykčiu, padeda vaikui suprasti savo jausmus, pažadinti juos, pašalinti stresą.

Dirbant su molio, lengva keisti jo formą, lengva *kurti ir griauti*. Molis taip pat leidžia sukurti kažką iš nieko, transformuoti, keisti, kurti skirtingas formas. Jis leidžia sukurti konkretų kūrinį, kuris gali simbolizuoti vidines vizijas. Procesas, paverčiantis beformį molio gabalą nauja skulptūra ir atvirkščiai, yra terapinis procesas. (Sholt, Gavron, 2006). Darbas su molio leidžia keičiant ir griauinant atrasti netikėtus jausmus. Sholt, Gavron (2006) teigia, kad lipdant iškyla vis naujų vaizdinių, jausmų, kuriuos galima keisti, keičiant lipdinio formas. Rubin (1984) taip pat akcentuoja molio privalumą – jo plastiškumą. Jis leidžiasi būti daugybę kartų minkomas ir perminkomas.

Dar viena molio savybė yra *galimybė kurti trijų dimensijų apimties objektus*. Dėl galimybės kurti apimtinę formą, vaizdus, sumanymus galima perteikti tikroviškai. Svoris, aukštis, plotis, faktūros, tekstūros paviršiai leidžia sukurti labai adekvačius daiktus, kurie gali praversti kaip žaidimo objektai, naudojami psichoterapijoje su vaikais ir suaugusiais. Molio kūriniai tampa terapinio pokalbio dalimi, tarpininkai tarp kliento ir terapeuto (Sekar, 2007). Lipdymas, sukuria tikrovišką, apimtinę, iš visų pusių apžiūrimą formą ir tuo yra svarbus savų pojūčių pristatyme (Sidorova, 2005, Sholt, Gavron, 2006).

Apibendrinant, galima teigti, kad molis naudojamas visose dailės terapijos taikymo sferose ir yra reikšmingas bei veiksmingas dėl savo tekstūrinių savybių. Todėl terapijos procese yra tikslinga jį naudoti, leidžiant vaikams bei suaugusiems, pajusti jo savybes, žaisti su juo, gniaužyti, daužyti, lipdyti žaidimo objektus.

Organizuojant ugdymą, būtina atsižvelgti į tai, kad molis gali tarnauti daugiau kaip žaidimų medžiaga. Iš jo galima ne tik kurti, bet jį dar galima ir griauti, daryti atsitiktines, įvairias žymes, liesti, spausti, o tai ypač svarbu ugdant taktilinius pojūčius, smulkiąją motoriką.

1.3.2 Lipdymo iš molio raidos ir kalbos sąsajos

Dailės terapijos kryptys pagrįstos tam tikrais psichologijos ir psichoterapijos metodais, tam tikra teorija. Brazauskaitė (2003), Kriukelienė (2008) pateikia visas dailės terapijos kryptis: *psichoanalitinė – psichodinaminė, humanistinė, geštalto, egzistencinė, kognityvinė, adaptacinė, elgesio, raidos terapijos*.

Pagrindinė raidos dailės terapijos esmė yra kūrybinis procesas, stimuliuoja visuminį vaiko augimą, o darbo pagrindas yra supratimas apie normalią raidą (Brazauskaitė, 2005). Raidos dailės terapijos koncepcijos teorinį pagrindimą sudaro:

Eriksono psichosocialinė teorija, aštuonių raidos stadijų teorija, su kiekvienai iš jų būdingomis krizėmis ir tam tikrais konfliktais, su kuriais kiekvienoje gyvenimo stadijoje susiduria augdamas žmogus. Jis (2004) teigia, kad sėkmė arba nesėkmė tam tikroje stadijoje turi įtakos žmogaus raidai vėlesniais gyvenimo periodais;

Piaget pažintinė raidos teorija, pakopinė pažintinės sferos raida, apimanti mąstymą, kalbą, suvokimą, vaizduotę, atmintį, išmokimą;

Lowenfeldo, Brittain (1964) teorijos apie normalios raidos vaikų grafinę raišką. Pasak jų, protinio augimo ir meninių įgūdžių etapų nuoseklumas išvelgiami visuose vaikų meno kūrinuose ir atspindi bręstančio vaiko specifinius pažintinius ir jutiminius procesus). Suprantant kiekvienai pažintinei raidai ir meninei raidai būdingus bruožus, galima lengviau suprasti vaiko galimybes, visuomeninius, protinius, jausminius ir psichinius pokyčius, kūrybines reikmes. Pabrėždami vaiko raidos supratimą, Lowenfeld, Brittain teigia, kad „kiekviename kūrybinės raiškos lygyje vaikai turi būti skatinami siekti daugiau, negu tuo metu gali, kad nuosekliai artėtų prie tikros kuriančios sąmonės“. Raidos terapija padeda dirbant su vaikais, turinčiais įvairių fizinių, protinių, emocinių, raidos sutrikimų. Raidos pažinimu ne tik įvertinamas vaiko raidos lygis, bet ir modeliuojamas ugdymo turinys, orientuotas į pažinimo sferos ugdymą.

Brazauskaitė (2005) apibendrina dailės terapijos koncepciją ir išskiria tris pagrindinius principus:

- Kūrybiškumas gali prisidėti ugdant pažintinę ir emocinę raidą;
- Egzistuoja kūrybinio proceso bei vaiko elgesio su dailės ir aplinkos priemonėmis pakopos ir etapai;
- Dailės terapeuto vaidmuo raidos dailės terapijoje turi būti aktyvus. Jis nukreipia veiklą, įvertina, naudoja stimuliuojančias priemones ir nustato elgesio ribas, koreguoja veiksmus arba leidžia elgtis spontaniškai.

Praturtinant mokymo procesą menine raiška, realizuojančia ir atskleidžiančia potencines vaikų galimybes, patenkinamas ekspresijos ir kūrybos poreikis ir sukuriama veiksminga priemonė pažintinės veiklos plėtotei (Lapėnienė, Linkaitytė, 2003). Pasak Lowenfeld, Brittain (1964), svarbiausia vaiko kūryboje, kiek stipriai vaikas sutampa su savo patirtimi ir raiška. Jie išskiria kūrybos poveikį:

- Emocinei brandai, kai atsiranda pasitenkinimas pasiekus rezultatą, suvaržytiems vaikams saviraiška laužo savigynos/pabėgimo gniaužtus;
- Intelektui, kai gilėja savęs ir aplinkos pažinimas;

- Fiziniam brendimui, kai per judesį gerėja regos, judesių koordinacija, darosi tikslesnis motorikos, raumenų valdymas;
- Pojūčių raidai, kai kūrybinėje veikloje tikslėja kineztetinis suvokimas, didėja regos jautrumas spalvai, girdimajai patirčiai padeda garsų kalbos, muzikos įjungimas kuriant, per lietimą, spaudimą padidėja jautrumas ir estetinis paviršių vertinimas, atsiranda erdvės pojūtis;
- Socialumo formavimuisi, kai per asmeninę patirtį, savęs ir savo poreikių pažinimą, atsakomybės jausmą didėja noras bendrauti, ateina suvokimas grupinei priklausomybei.

Visi šie komponentai sudaro vientisą struktūrą ir bendrai turi didelį poveikį psichiniams, fiziniams ir emociniams vaiko išgyvenimams, suvokimui, o per tai ir vaiko kalbai, nes pasak Muchinos (1988), vaiko kalba susijusi su visais pažinimo elementais ir jo mokymasis kalbėti priklauso nuo veiklos išsivystymo ir tos veiklos suvokimo ir mąstymo. Kūryba susijusi su kalbine raiška. Pasak Brazauskaitės (2005), vaiko kūryba yra vienas iš ekspresyvių reprezentacijos būdų, bendrame vaiko elgsenos kontekste, į kurį įeina ir žaidimas ir kalba, ištartas žodis susijęs su regimaisiais vaizdais ir popieriuje palikta žyme, keverzone (Brazauskaitė, 2000). Lowenfeld, Brittain (1964) vartoja terminą – *įvardintos keverzonės*. Vaikas išreiškia save ne tik kurdamas, bet ir pasakodamas ką nupiešė ir komentuodamas savo veiksmus. Pasak Brazauskaitės, kalbos ir kūrybinės raiškos raidos susijusios – grafinė raiška tampa turtingesnė, o žodinė raiška turtingesnė“ (2000), o žodžio ir vaizdo sąveikoje atsispindi kalbinės raiškos etapai nuo pavienių žodžių iki pilnų frazių. Kalbinė raiška papildo vaiko kūrinį ir apibūdina emocines būsenas (Lapėnienė, 2005).

Anot Morkytės, vaiko kūrinio pobūdis tiesiogiai susijęs su vaiko intelekto raida, bendru išsilavinimu, įgimtais gebėjimais, socialine aplinka. Vaikų meninę raišką, raidą ir ryšius su vystymusi tyrė daug mokslininkų, savaip sudarę ir pavadinę piešinio raidas, tačiau tik Lowenfeld, Brittain (1964), Brazauskaitė (2000), Bailer (2001) lipdymą iš molio mini, kaip reikšmingą priemonę taikomą įvairiais raidos etapais. Lowenfeld, Brittain (1964) aprašo visus vaiko kūrybinės raiškos nuo saviraiškos pradžios iki sąmoningos saviraiškos, daug dėmesio skirdami lipdymui iš molio. Kiekvienam raidos etapui autoriai priskiria tam tikrus lipdymo bruožus.

Saviraiškos pradžioje, dveji – ketveri metai, atsiranda *atsitiktinės žymės* – pirmosios vaiko pastangos piešti – jo raiškos ženklas, svarbu tai, kaip priima tuos ženklus suaugusieji, nes tai gali turėti didžiulę įtaką tolesnei vaiko raidai. Lipdant, molyje atsiranda atsitiktiniai režiai su pasirinktais įrankiais. Šiuo kūrybos laikotarpiu kineztetinė patirtis turi stiprią įtaką brendimui.

Brazauskaitė (2000) šiam etapui dar priskiria sensomotorinių įgūdžių, kūno koordinacijos vystymąsi. Pasak jos, kurdamas vaikas demonstruoja garsines savęs stimuliacijos formas – skleidžia

neartikuluojamus garsus, kalbasi su savimi, teigiamai reaguoja į pedagogo siūlomus garsinius stimulus – garsiai spausti molį, ploti rankomis.

Nekontroliuojamos keverzonės etapui būdingas molio maigymas, kočiojimas be jokio regimo tikslo ir tai atitinka betvarkį piešimą. Bailer teigia, kad šiame etape vaikai atranda molį, domisi jo galimybėmis, išbando jį ir savo jausmą, kurį patiria spausdami, baksnodami, plėšdami, daužydami (2001).

Kontroliuojamo piešimo, lipdymo etape prasideda dešrelių ir rutulių gaminimas. Vis dar žaidžiama su medžiagomis, tyrinėjant jas ir nesistengiant sukurti jokių objektų. Pasak Bailer (2001) vaikas jau pradeda domėtis formų sukūrimu.

Nekontroliuojamoje ir kontroliuojamoje keverzonėje atsiranda žodinis darbo įvardijimas. Brazauskaitė (2000) charakteringiausiu šio etapo bruožu, įvardina darbo komentavimą. Vaikai gausiai komentuoja ką padarė ir kas juos domina šiuo klausimu. Pedagogas turėtų reaguoti į šias verbalizacijas ir teikti klausimus, remdamasis jo darbu, piešiniu.

Ikischeminė būklė būdinga ketverių – septynerių metų vaikams, atspindi pirmąsias atvaizdavimo pastangas. Šiame etape prasideda sąmoninga formos kūryba. Lowenfeld, Brittain (1964) teigia, kad santykis tarp judesio ir darbo, lipidant darosi vis tikslesnis ir pagaliau virsta tikru atvaizdavimu, kuris siejamas su regimais dalykais. Pagrindinė veikla vis dar kinezetinė, tačiau atsiranda santykis su regimuoju pasauliu. Vaikas atranda, jog yra ryšys tarp jo piešinio ir išorinės patirties. Lipdant iš molio jau matosi formos ieškojimas. Autoriai aprašo du lipdybos tipus – lipdymas iš vieno molio gabalo, ištempiant detales. Lipdant šiuo būdu paprastai nepereinama iki detalios išraiškos. Kitas būdas, lipdymas iš atskirų detalių į bendrą visumą, taip lipidantys vaikai savarankiškai suvokia kiekvieną dalį, kurią jungia vieną prie kitos. Brazauskaitė (2000) papildė, kad šiame etape vaikas gali padaryti iš molio plokščią, konstruktyvią, stovinčią formą. Bailer (2001) teigia, kad vaikai šiame laikotarpyje jungia detales, kurdami paprastus objektus.

Šiame etape vaikai mintyse ar garsiai pavadina kiekvieną daikto detalę, įvykį, atskirai tariamais žodžiais. Taria žodžius lipdydami, piešdami – fantazuoja (Kaluinaitė, 2006), tačiau jų kalbėsena, pasakojimai nerišlūs ir nenuoseklūs (Lowenfeld, Brittain 1964).

Schematinėje būklėje, būdingoje septynerių – devynerių metų vaikams, atvaizdas tiesiogiai atspindi vaizduojamą objektą. Pasak Lowenfeld, Brittain (1964) vaikas vaizduoja daiktus jau ne tik pagal santykį su savimi, bet pradeda nustatyti tam tikrą loginį ryšį tarp visų daiktų. Lipdydamas vaikas į darbą įtraukia artimiausią aplinką, rūpimus dalykus. Lipdyme išlieka dvi skirtingos raiškos rūšys: *analitinis metodas* – lipdinys išstampomas iš vientiso gabalo molio. Metodo pagrindas yra regimasis

suvokimas. Vaikas turi visumos vaizdą, kurį lipdydamas išpildo. Atitinka spontaniškąjį meninį tipą, kurio metu vaikas nuo darbo pradžios mato visumą, o proceso metu vis detalizuoja (Tamulienė, 2002). Kitas, *sintetinis metodas*, gali remtis savijauta, kūno pojūčiais, žinių suaktyvinimu, atitinka divergentinį, meninį tipą. Kurdamas vaikas, anot Tamulienės (2002) pradėjęs nuo atskiro kūrinio elementų arba atskirų detalių, pamažu sukuria visumą. Bailer (2001) teigia, kad schematinėje būklėje vaikas ieško panašumų su tikrais vaizdais, naudoja daugiau keramikos technikų.

Pasak Lowenfeld, Brittain (1964) vaikas šiame etape mielai šneka, dalijasi patirtimi, savijauta, išpūdžiais, dėl to bendraujant su juo ir aptarinėjant kūrybą, reikalingi *skatinamieji pokalbiai*, kurie turi apimti kuo įvairesnius pojūčius ir jų dėka paliesti visas vaiko patirčių rūšis, orientuojantis į vaiko galvosenos, pojūčių ir jautimo savitumą. Vygotskij (1967) teigia, kad kol vaikas kuria, jis galvoja apie tai ką piešia (lipdo) lygiai taip pat lyg apie tai pasakotų. Pasakodamas daug fantazuoja, šneka.

Piešinių realizmo etapas, būdingas devynerių– vienuolikos metų vaikams, kai iš molio pradedami lipdyti dekoratyvūs darbai, nors tai nėra kas nors daugiau, o tik užsiėmimai laikui praleisti. Pasak Bailer (2001) vaikai domisi darbų puošimu, naudoja daug detalių, išnaudoja paviršių faktūras. Tokio amžiaus vaikai pradeda vaizduoti dviejų dimensijų darbus, todėl jų darbai paprastėja ir niveliuojasi, tai sutampa su jų ambicijomis vaizduoti realų pasaulį (Sholt; Gavron,2006).

Pseudonaturalistinio piešinio etape, būdingo vienuolikos – trylikos metų vaikams, atsiranda sąmoninga saviraiška – skulptūra. Šitame etape jau bandoma išreikšti stebėjimus vaizdais. Lipdiniai tobulėja, atsiranda daug puošybės elementų.

Kūrybinis procesas tai daugiau nei tik kūrinio sukūrimas, bet ir atskleidimas, ką vaikas mąsto, kaip jaučiasi. Kūrybos procese kaip ir žaidime neatskiriama susilieja veiksmas, kalba ir vaizdavimas (Kaluinaitė, 2006).

Dailės terapija veikia vaikų kalbą, kaip veikla, sukurianti „kalbėjimo motyvą“ – klausimų pagalba inspiruojanti pokalbį – šį poveikį aprašo Levina (1975), Garšvienė (1993), Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, Stošiuvienė (1996) piešimą ir lipdymą apibūdinančios kaip veiklą, kurios metu vaikas veikia, o tuo pačiu išmoksta vartoti daiktų pavadinimus, aptarti jų savybes, veiksmus. Pasak jų, kuriant reikia prašyti priemonių, kviesti draugus ir t.t. Jos teigia, kad meninėje veikloje ugdant vaikus su kalbos sutrikimais, svarbiausia yra, klausinėjimas apie vykdomą veiklą, sukuriamus darbus ir mokymas į tuos klausimus kuo išsamiau ir smulkiau atsakinėti, ugdyti rišlų pasakojimą.

Birontienė, (2008), Malchiodi, (2006), Palačionienė (2003) teigia, kad meninė veikla stimuliuoja motoriką. Autoriai, lipdymo, karpymo, aplikavimo, konstravimo darbams priskiria kai

kurių pirštų ir riešo judesių lavinimą, taip ir smegenų veiklą, atsakingą už kalbos lavinimą, jutiminių sistemų, kineztetinę brandą.

Pasak Glebuviienės, Grabauskienės, Kontautienės, (1990) meninės veiklos dėka lavėja pasaulio jutiminis pažinimas, pojūčiai, suvokimas, kurių dėka formuojasi loginis mąstymas ir kalba. Piešdami, lipdydami, plėšydami, vaikai pažįsta tekstūrines daiktų savybes, dydžių parametrus, erdvinis santykius susipažįsta su įvairių objektų savybėmis, formomis, spalvomis, dydžiais, erdvių santykiais.

Lipdymas iš molio gali būti sociali veikla, teigia Oaklander (2007). Anot jos, būtent lipdydami iš molio, vaikai daug kalbasi tarpusavyje, dalijasi mintimis, idėjomis.

Dailės terapija inspiruoja laisvą žaidimą su medžiaga ir sudaro terapinį, motyvacinį aspektą. Pasak Postalčiuk (2006) tokia veikla stimuliuoja raidą, moko sukcentruoti dėmesį, padeda vaikui susidoroti su psichologinės gynybos mechanizmais. Tokia veikla neįpareigoja, gerina vaiko emocinę būklę, skatina bendravimą žaidžiant, nes, kaip teigia Winnicott (2009) – žaidimas leidžia plėtoti kūrybinės veiklos įpročius ir padeda kontroliuoti fantazijos bei realybės objektus.

Pasak Mažeikio, Vaitkevičienės (2004) meninė veikla leidžia improvizuoti ir įsijausti. Autoriai, teigia, kad estetinė patirtis, suvokimas, atsižvelgiant į skirtingas kūrybinės raiškos etapų savybes, kūrybinio proceso metu įtraukiami į interpretuojantį, žaidybinį dialogą. Interaktyvumas akcentuoja kompleksškumą – vaizdą, garsą, taktilinius potyrius, žaidimo elementus, komponavimą, suvokimą, vaidybą, dialogiškumą, per visa tai vaikas ir pedagogas yra įtraukti į konkretų kalbinį žaidimą. Kopytin (2000) taip pat mini psichologinį priartėjimą, naudojant žaidybinę veiklą su tuo ką vaikas nulipdo ar nupiešia ir taip sukuriama socialiniai komunikaciniai elementai. Pasak autoriaus, piešimas ar lipdymas neturėtų tapti tik meniniu užsiėmimu ar pareiga, todėl dailės terapijos užsiėmimų situacijas reikia kurti kaip žaidybines, leidžiančias procese naudoti vaizdinius ir vaidmenis.

Lapėnienė, Linkaitytė (2003) aprašo darbą su moliu kaip veiklą naudojamą aklų vaikų pažintinės veiklos plėtotėj. Pasak jų lipdymo metu lavinamas aklų vaikų pažinimas ir kalba. Proceso metu įgyta patirtis, kuri yra apmąstoma ir suaktyvinama verbaline ir kineztetine formomis, išreiškiama lipdiniu bei refleksija. Lapėnienė, Linkaitytė, atskleisdamos kalbos ir plastinės raiškos ryšį, teigia, kad jos yra lygiavertės priemonės vaikų saviraiškai.

Dailės terapija atspindi jausmus ir skatina verbalinę komunikaciją. Pasak Vaitkevičienės (2005), ugdytinis turi įsisąmoninti ir išreikšti savo kūriniais perteikiamus išgyvenimus, tokiu būdu jis skatinamas kalbėti, pasakoti savo piešinio turinį, jo nuotaiką, siužetą.

Apibendrinant galima teigti, kad molio naudojimas yra svarbus vaiko kūryboje, kiekviename grafinės raiškos etape. Būtina žinoti, kas būdinga kiekvienam etapui, nes pasak Kriukelienės (2008), tai

padeda suvokti kas vyksta ir kas atsitinka vaiko viduje. Tai tarsi antroji kalba, kūrybiškai įvertinant pažintines, emocines, fizines sveikų ir neįgalių vaikų galimybes. Anot Brazauskaitės (2005), dirbant su vaikais pagal šią koncepciją, galima suprasti vaiko galimybes kiekviename amžiuje ir etape, o ugdant vis įtraukti naujų pažinimų. Raidos dailės terapija orientuota į patirties augimą.

Apžvelgus mokslinę literatūrą, galima teigti, kad egzistuoja ryšys tarp kūrybos ir vaiko kalbos. Kiekviename kūrybinės raiškos etape skiriasi vaiko ne tik kūrybinės, bet ir kalbos galimybės. Autoriai įvardinę tą ryšį, skirtingai apibūdina meninės veiklos reikšmę ir veikimo sritis.

Organizuojant ugdymą, būtina atsižvelgti į vaiko individualias galimybes, nes raiškos etapų seka gali augti kiekvienam skirtingai. Būtina taikyti lėpymo metodus, atkreipiant dėmesį į vaiko individualumą ir poreikius, nes svarbiausia yra ne kūrybos rezultatas, o kūrybos įtaka vaiko augimui. Dailės mokymas, dailės terapija sprendžia skirtingas problemas, tačiau turi daug galimybių bendradarbiauti ir turėti daug savitarpio taškų, todėl galima teigti, kad dailės terapiją galima sėkmingai taikyti ugdant vaikų kalbą, o ugdymą galima organizuoti, integruojant visų veiklų elementus.

2. DARBO SU MOLIU ĮTAKOS VAIKŲ KALBOS UGDYMO VEIKLOS TYRIMO ANALIZĖ

2.1 Tyrimo metodika

Tyrimui atlikti pasirinktas *veiklos tyrimas*, panaudojant pradinį ir baigiamąjį testavimą Pasak Charles (1999), *veiklos tyrimas* įvardija tyrimą, susijusį su naujo plano, procedūros sukūrimu ir patikrinimu. Tokį tyrimą dažniausiai atlieka praktikuojantys pedagogai, norėdami patikrinti programų, mokomosios medžiagos, ugdymo turinio, metodo kokybę ir poveikį. Veiklos tyrimo objektas – tam tikros problemos konkrečioje pedagoginėje aplinkoje arba geresnės procedūros poreikis. Tai praktinės pakraipos tyrimas nukreiptas į tam tikros problemos sprendimą (Kardelis 2002).

Charles (1999) pateikia tokią veiklos tyrimo organizavimo seką:

1. *Nustatoma problema arba tyrimo poreikis* – siekiant inovacijų ir dailės terapijos (darbo su molio) įdiegimo į vaikų su kalbos neišsivystymu kalbos ugdymą, remiantis pedagogų bendradarbiavimo socialinės interakcijos modeliu.

2. *Numatoma informacinė bazė* – studijuojama literatūra, tyrinėjami kalbos ugdymo metodai, ieškoma lipdymo iš molio ir kalbos sąsajų.

3. *Parengiamas tyrimo planas*, kuriame:

- *suformuluojami uždaviniai*, padedantys integruoti dailės terapiją (lipdymą iš molio) į vaikų kalbos ugdymą, (1 priedas);

- *parenkami veiklos būdai*, pagal surinktą teorinę medžiagą – lipdymo raidos etapus, darbo su molio veikimo būdus, parinktas lipdymo ir žaidimo jungties veiklos būdas, sudaryta veiklos programa, remiantis Kauno vaikų darželio „Vaivorykštė“ individualios programos temine seka, programoje parinkti teminiai žodžių junginiai pagal grupines logopedines pratybas skirtas 4-5 metų vaikų neišsivysčiusiai kalbai ugdyti (Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, Suveizdienė *Ikimokyklinio amžiaus vaikų žymiai ir vidutiniškai neišsivysčiusios kalbos ugdymas*, 1997;

- *suplanuojama darbo eiga* – bendradarbiaujant su Kauno vaikų darželio „Vaivorykštės“ logopede ir logopedinių grupių pedagogėmis, lipdymo iš molio veikla tęsia darželio logopedės, logopedinių grupių veiklą ir yra temiškai susijusi su kiekvienos savaitės temomis.

4. Pateikiamas ir įdiegiamas planas. Pagal sukurtą veiklos planą tyrimas atliktas nuo 2009 spalio 15 iki gruodžio 15 dienos. Užsiėmimai su tiriamųjų grupėmis vyko vieną kartą per savaitę. Nufilmuota 15 užsiėmimų, tačiau analizuojama tik 10 – po 5 kiekvienoje grupėje. Modelio veikla tęsiama, tačiau užsiėmimų medžiaga į tyrimą neįtraukta.

- *Stebimas jo poveikis* – tiesioginio stebėjimo metodu – vaizdo ir garso medžiagos kaupimu ir stenografavimu. Stenografuojant nesiekama perteikti vaikų kalbos netaisyklingumo ir neaiškumo, pateikta kalba dažnai taisyta pagal prasmę, (1-11 priedai).

5. *Atskleidžiami darbo pranašumai ir trūkumai.* Darbe analizuojama vaikų kalba, lipdymas, aprašomos žaidybinės situacijos – pamokos, atskleidžiant darbo eigą, vaikų (ne)susikaupimą, kalbos plėtotę, lipdymo raidą.

6. *Įvertinama darbo eiga ir ilgalaikiai rezultatai. Kalbos tyrimas.* Siekiant veiklos tyrimo išbaigtumo ir naudingumo visiems dalyviams, kalbinių gebėjimų tyrimas vykdytas *prieš veiklos tyrimą* ir *veiklos tyrimo metu*. Buvo nustatomas vaikų turimų kalbinių gebėjimų, t.y. kalbos suvokimo ir ekspresyvos kalbos lygis. Fiksuotos *pavartotos kalbos dalys* pasakojant pagal paveikslėlius bei lipdant. Gauti rezultatai grupuojami ir aprašomi, remiantis grupinių logopedinių pratybų programa, skirta 4-5 metų vaikų neišsivysčiusiai kalbai ugdyti, aprašytu žodžių grupavimu (Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, Suveizdienė *Ikimokyklinio amžiaus vaikų žymiai ir vidutiniškai neišsivysčiusios kalbos ugdymas*, 1997) Rezultatai išskiriami, nagrinėjami *lyginamosios analizės* metodu. Atliktas t-testas priklausomoms imtims porinių imčių vidurkių lygybės palyginimui, nes duomenys yra susiję, matavimai vyko tose pačiose grupėse (Pukėnas, 2005) bei apskaičiuotas statistinis reikšmingumas.

Kalbos plėtotės kitimo fiksavimas vyko grupuojant vaikų ištartus žodžius pagal kalbos pobūdį ir prasmę, remiantis žaidimų raidos stebėjime ir vertinime aprašytais vaikų bendravimo ypatumų bruožais (Kaffemanienė, Burneckienė, *Specialiujų poreikių vaikų žaidimo gebėjimų ugdymas*, 2001).

Respondentai. Pagrindiniai tyrimo ugdytinių atrankos kriterijai: kalbos sutrikimai, ikimokyklinis amžius. Tyrime dalyvavo 9 ikimokyklinio amžiaus vaikai, turintys įvairaus lygmens, nuo nežymaus iki žymaus, kalbos neišsivystymą: 8 berniukai ir 1 mergaitė; tyrimo dalyvių amžius 4-5 metai. Penki vaikai iš „Spindulio“ grupės, keturi iš „Lašo“ grupės, todėl veiklos tyrime dalyvavo dvi grupės vaikų, turinčių panašaus lygmens kalbos neišsivystymą. Veiklos buvo filmuojamos vaikų tėvams sutikus.

2.2 Darbo su moliu įtakos vaikų kalbai (veiklos tyrimo) rezultatai

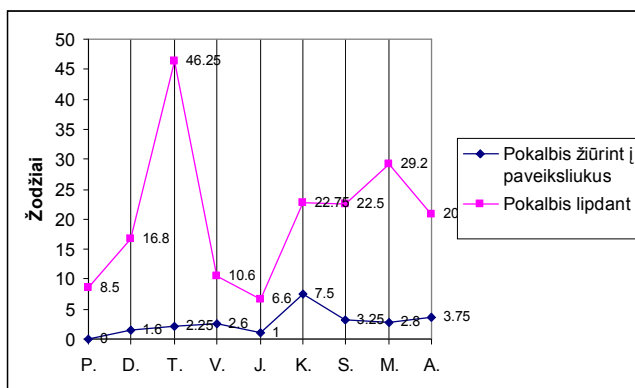
Vaikų kalbos kitimas analizuojamas dvejais aspektais:

- Vaikų kalbos fiksavimas ir analizavimas, lyginimas, skaičiuojant pavartotas kalbos dalis.
- Kalbos plėtotės kitimo fiksavimas, išskiriant ir grupuojant vaikų išsakytus žodžius.

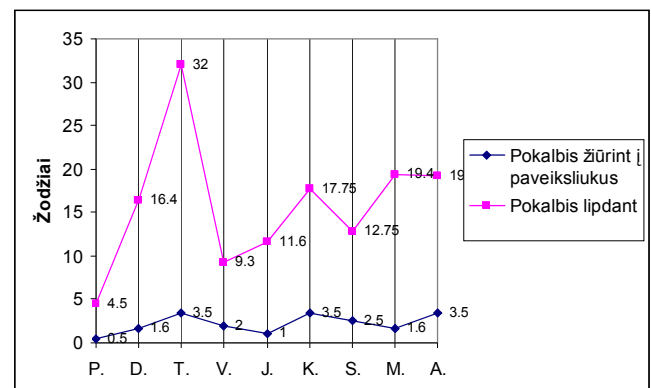
Pavartotų kalbos dalių skaičiavimas vykdytas, analizuojant video medžiagą ir surašytas stenogramas. Skaičiuojami ir grupuojami kiekvieno vaiko ištarti visi žodžiai paveikslukų žiūrėjimo ir lipdymo metu. Dviejų grupių „Lašo“ ir „Spindulio“ vaikų veiklos nufilmuotos atskirai, tačiau atlikus skaičiavimus ir atvejo analizes, paaiškėjo, kad rezultatai tokie patys – lipdydami vaikai kalba skaitlingiau nei tik žiūrėdami paveikslukus.

Skaičiuojant veiksmažodžius, išryškėjo, kad vaikai lipdydami pavartoja jų daug daugiau nei žiūrėdami paveikslukus. Dauguma lipdymo metu, pavartotų veiksmažodžių, susiję su lipdymo bei žaidimo veikla, įvardija atliekamus veiksmus, judesius. Suskaičiavus visose situacijose pavartotus veiksmažodžius ir paskaičiavus jų vidurkius, galima teigti, kad lipdymo metu visi vaikai didesniu ar mažesniu skirtumu, veiksmažodžių pavartojo daug daugiau nei žiūrėdami paveikslėlius. Veiksmažodžių skaičius kiekvienam vaikui išauga skirtingai – P. žiūrėdamas paveikslėlius jų neištaria nė vieno, už tai lipdydamas ištaria vidutiniškai 8, daugiausiai kalbėjęs T., žiūrėdamas paveikslukus vartoja 2,25 veiksmažodžių, o lipdydamas – 46,25, kitų vaikų kalboje pavartotų veiksmažodžių pokytis taip pat nemažas – K., D., žiūrėdami paveikslukus pavartoja 7,5 ir 1,6 veiksmažodžius, o lipdydami atitinkamai – 22,75 ir 16,8 (duomenys pateikiami 1 paveiksle).

Lipdydami vaikai, pavartoja taip pat daug daugiau ir įvardžių, ypač parodomųjų. Žiūrėdami paveikslukus vaikai ištaria vidutiniškai 2-4 įvardžius, kai tuo tarpu lipdydami – 10-20, T. netgi 30. Nemažai įvardžių pavartoja kartu su veiksmažodžiais, bandydami šnekėti sakiniais (duomenys pateikiami 2 paveiksle).

1 pav. Pavartotų veiksmažodžių vidurkių skirtumai

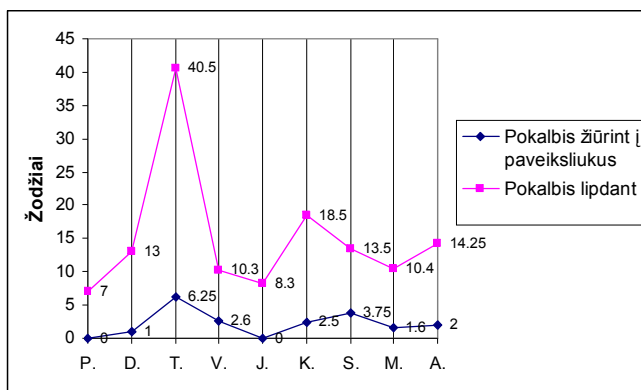

2 pav. Pavartotų įvardžių vidurkių skirtumai

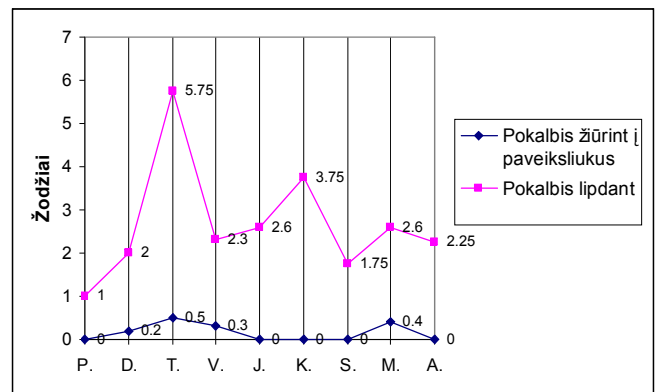
Daiktavardžių vidurkiai taip pat labai skiriasi. Lipdydami ir žaisdami, dažnai kartoja mokytojos, vienas kito žodžius, suteikia pavadinimus lipdiniams, įrankiams, kai tuo tarpu žiūrėdami į paveikslukus, vaikai atsako tik į klausimus. Daugelis pavartotų daiktavardžių, susiję su tam tikros situacijos tematika ir kalboje dažnai kartojasi. P., J. kalbėdami pagal paveikslukus neištaria nė vieno

daiktavardžio, kai tuo tarpu lipdydami pavartoja atitinkama 7, 8,3, dažniausiai atkartodami mokytojos ar draugų išstartus žodžius. Kitų vaikų išstartų daiktavardžių skaičius dar labiau skiriasi – K. žiūrėdamas paveikslukus jų ištaria vidutiniškai 2,5, o lipdydamas jau 18,5. Daugiausiai kalbėjusio T. daiktavardžių skaičius išauga nuo 6,25 iki 40,5 (duomenys pateikiami 3 paveiksle).

Pasakodami pagal paveikslukus bei lipdydami vaikai, būdvardžių pavartoja labai nedaug. Daugelis žiūrėdami į paveikslukus, neištaria nė vieno būdvardžio, lipdydami jų pavartoja šiek tiek daugiau – J., K., žiūrėdami paveikslukus neištaria nė vieno būdvardžio, lipdydami jų pavartoja atitinkamai 2,6 ir 3,75. Dar didesni pokyčiai fiksuojami stebint T. rezultatus – žiūrėdamas paveikslėlius, jis pasako 0,5 būdvardžių, lipdydamas jau 5,75. Visi kalbėdami retai atsako į klausimą koks/kokia?, vietoj būdvardžių dažniau į kalbą įterpia parodomąjį įvardį. Lipdymo metu pavartoti būdvardžiai daugiausiai susiję su lipdymu. Vaikai apibudina molį, nusako jo savybes, kalbėdami apie nulipdytus kūrinius apsiriboja gražus/grazi apibudinimais (duomenys pateikiami 4 paveiksle).

3 pav. Pavartotų daiktavardžių vidurkių skirtumai

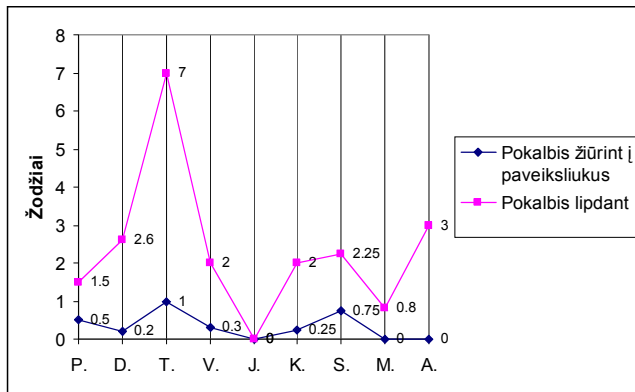

4 pav. Pavartotų būdvardžių vidurkių skirtumai

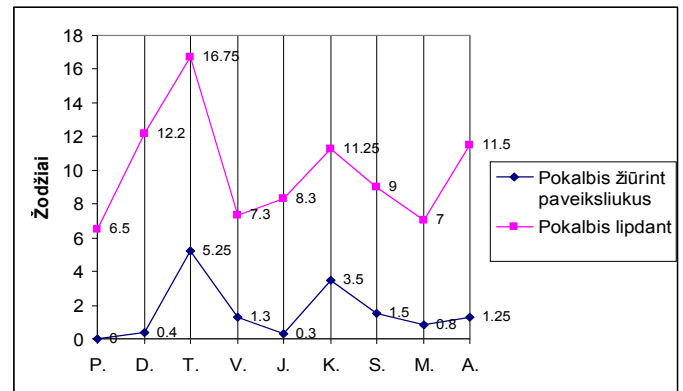
Kalbėdami vaikai, prielinksnių vartoja labai mažai. Pokalbyje, žiūrint į paveikslukus, pavartotų prielinksnių skaičius svyruoja apie nulį. Lipdydami šių kalbos dalių pavartoja daugiau, ypač T., kurio vartojamų prielinksnių skaičius išauga nuo 1 iki 7. Kitų vaikų lipdymo metu išstarti prielinksniai padidėja ne taip ženkliai – S. žiūrėdamas paveikslėlius vartoja 0,75 prielinksnius, lipdydamas jau 2,25, panašūs rezultatai ir A. – žiūrėdamas paveikslukus prielinksnių nevirtuoja, lipdydamas jų ištaria 3. Tik J. pokalbiuose lipdant ir pagal paveikslukus, nepavartoja nė vieno prielinksnio (duomenys pateikiami 5 paveiksle).

Prieveiksmių vidurkiai taip pat labai skiriasi. Dauguma pavartotų žodžių susiję su lipdymo, žaidimo procesu, įrankių dalijimusi. Visų vaikų situacijų rezultatai lipdant yra daug geresni už rezultatus žiūrint į paveikslukus. Daugumosrieveiksmių vidurkiai nuo 0-1 pasikeičia iki 5-16, nors

dauguma žodžių vaikų kalboje kartą ar du pasikartoja. Žiūrint paveikslėlius, mažiausiairieveiksmių ištaria J., tačiau lipdant jo pavartotųrieveiksmių vidurkis išauga nuo 0,3 iki 8,3, kitų vaikų pavartotųrieveiksmių vidurkių pokyčiai dar didesni – D., T., P. žiūrėdami paveikslėlius jų ištaria vidutiniškai 0,4, 5,25 bei nė vieno, užtai lipdantrieveiksmių skaičiai išauga iki 12,2, 16,75, 6,5 (duomenys pateikiami 6 paveiksle).

5 pav. Pavartotų prielinksnių vidurkių skirtumai

6 pav. Pavartotųrieveiksmių vidurkių skirtumai

Visų kalbos dalių skaičiavimas ir lyginimas parodė, kad lipdydami vaikai, kalbos dalių vartoja daug daugiau nei tik kalbėdami pagal paveikslėlius. Lipdydami jie kūrė žaidybines situacijas, dalinosi įrankiais, pasakojo apie lipdinius, taip susikurdami kalbėjimo motyvą. Lipdant vaikų žodynas plėtėsi, jie kartoję mokytojos ir vieni kitų žodžius.

Buvo tikrintas pavartotų kalbos dalių vidurkių skirtumų patikimumas visiems tiriamiesiems poriniu t kriterijumi, keliant dvi hipotezes:

- H_0 – kalbos dalių vidurkiai, vaikams pasakojant pagal paveikslėlius ir pasakojant lipdymo metu statistiškai nesiskiria.
- H_1 – kalbos dalių vidurkiai, vaikams pasakojant pagal paveikslėlius ir pasakojant lipdymo metu statistiškai skiriasi.

Vidurkių skirtumo analizės duomenys pateikiami 1 lentelėje:

1 lentelė

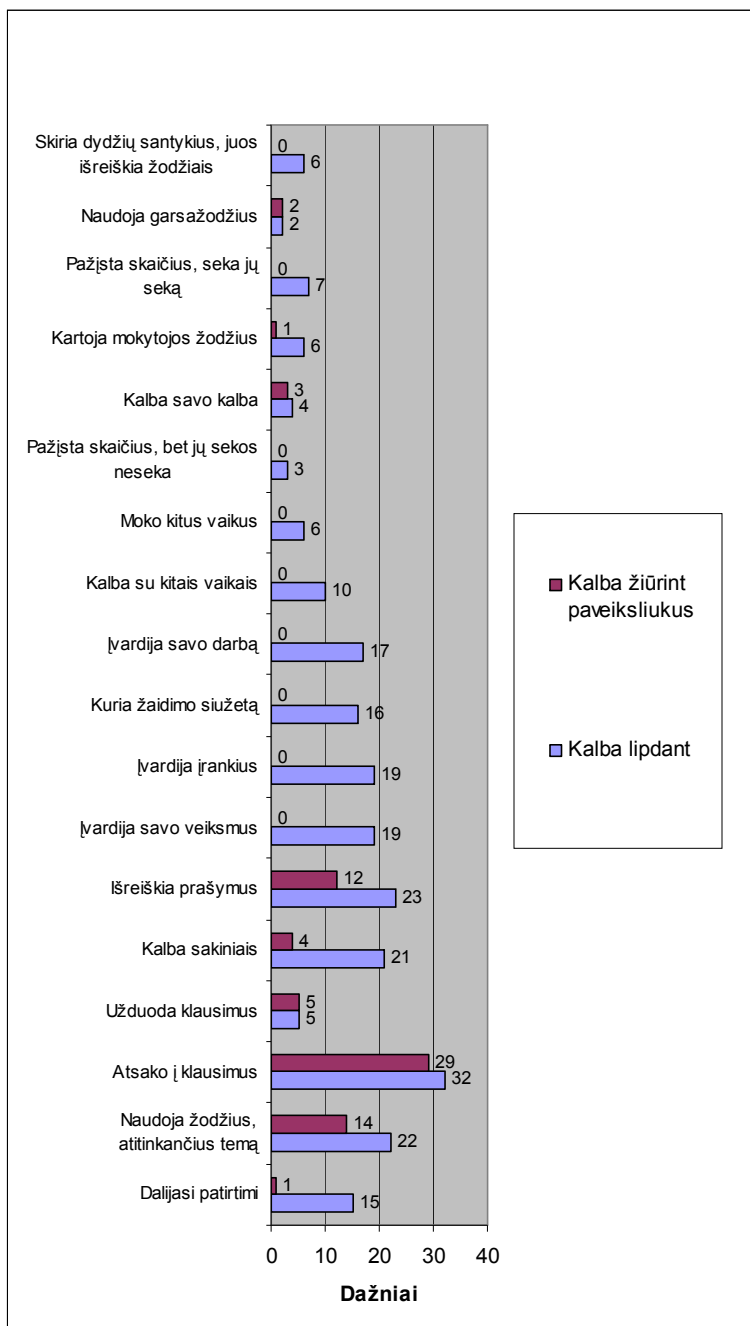
Kalbos dalių vidurkių skirtumo analizės duomenys taikant porinį t kriterijų

Kalbos dalių pavadinimas	M	Std. D.	t	Sig.(2-tailed)
Daiktavardis (pagal paveikslėlį ir lipdant)	-12,89444	8,48828	-4,557	,002
Būdvardis (pagal paveikslėlį ir lipdant)	-2,51111	1,26683	-5,947	,000
Prielinksnis (pagal paveikslėlį ir lipdant)	-1,87778	1,69302	-3,327	,010
Prieveiksmis (pagal paveikslėlį ir lipdant)	-8,38889	2,24148	-11,228	,000
Veiksmažodis (pagal paveikslėlį ir lipdant)	-17,68889	11,76682	-4,510	,002
Įvardis (pagal paveikslėlį ir lipdant)	-13,02778	7,21856	-5,414	,001

Reikšmingumo lygmuo $\alpha = 0.05$

Pagal V.Čekanavičių ir G.Murauską (2003) naudojant SPSS paketą H_0 atmetama, kai gautoji $p < \alpha$. Taigi, vidurkių skirtumų analizės rezultatai rodo, kad nulinę hipotezę galima atmesti. Reiškia lipdymas iš molio iš tikrųjų veiksmingai veikia vaikų neišsivysčiusios kalbos ugdymą.

Kitas tyrimo aspektas – kalbos plėtotės kitimo fiksavimas, išskiriant ir grupuojant vaikų išsakytus žodžius, padeda objektyviai įvertinti kiekvieno vaiko kalbos pokytį. Grupavimas vyko analizuojant video medžiagą ir stenogramas.

7 pav. Kalbos skirtumai žiūrint paveikslėlius ir lipdant

Analizė parodė, kad visų vaikų kalba kalbant iš paveikslėlių ir kalba lipdant skiriasi ne tik didesniu ar mažesniu kalbos dalių skaičiumi, bet ir kalbos turiniu ir plėtote (duomenys pateikiami 7 paveiksle).

Kalbos kitimo fiksavimas parodė, kad vaikams lipdant atsirado daug daugiau dialoginės kalbos bruožų. Susumavus abiejų grupių vaikų kalbos plėtotės bruožus, galima konstatuoti, kad žiūrėdami į paveikslukus ir lipdydami beveik vienodai atsako į klausimus ir užduoda juos. Tuo tarpu lipdymo ir žaidimo metu dvigubai daugiau vartoja žodžių atitinkančių užduotą situacijos temą – 14 ir 22 dažniai, daug dažniau kalba sakiniiais – 4 ir 23 dažniai, kartoja mokytojos žodžius – 1 ir 6 (duomenys pateikiami 7 paveiksle).

Lipdymas dažniau suteikia motyvą prašymui išreikšti - 12 ir 23 dažniai. Tuo pačiu atsiranda ir naujų kalbos plėtotės bruožų susijusių su darbo procesu – darbo, įrankių, lipdymo veiksmų įvardijimas.

Žaidimo objektų nulipdymas ir žaidimas su jais, papildė kalbos plėtotę žaidimo siužeto kūrimu. Lipdydami vaikai su mokytoja daugiau bendrauja dažniau kreipiasi į ją, tačiau saikingai pamoko vienas kitą patarimais – 6 dažniai, kalba vienas su kitu apie lipdymą bei žaidimą - 10 dažnių. Pašnekesiai lipdymo metu įkvepia vaikus, pasidalinti ir savo gyvenimiška patirtimi, pasakoti apie savo gyvenimą – 15 dažnių. Lipdymas nepakeitė tik garsažodžių ir savos kalbos vartojimo (duomenys pateikiami 7 paveiksle).

Kalbos kitimo fiksavimas parodė, kad lipdymo vartojimo poveikis abiejose grupėse vienodas – kalba buvo įvairesnė ir reikšmingai pakitusi, pasipildžiusi su lipdymu susijusiomis sąvokomis.

Žiūrėdami paveiksliukus vaikai, tarsi atliko pareigą, lipdydami atvirksčiai, įsijautė, tobulėjo ne tik lipdyme, bet ir kalboje.

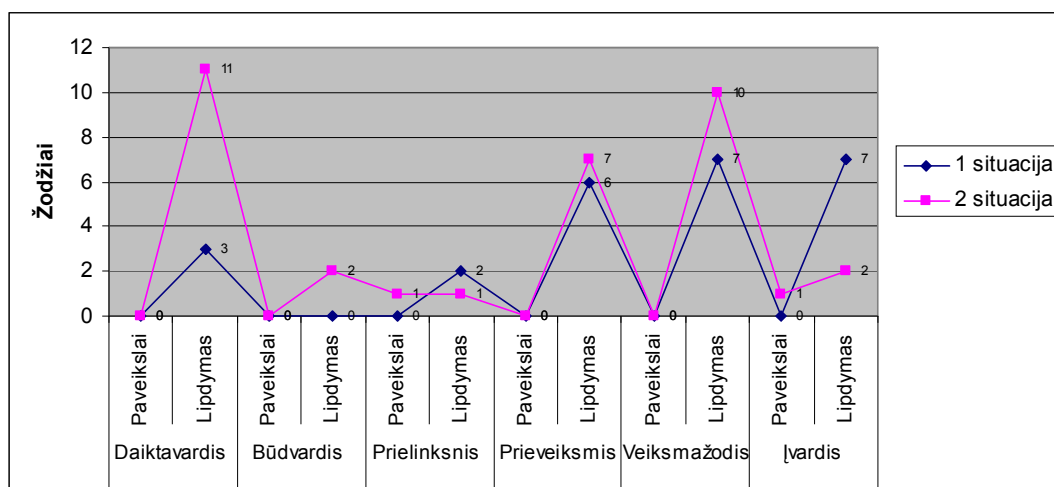
Vaikų kalba lipdant patobulėjo, vaikų žodynas praplatėjo. Lipdant susikurta kūrybiška atmosfera padėjo vaikams kalbėti daug laisviau. Jie kalbėjo daug daugiau, pasakojo apie save, fantazavo.

2.3 Vaikų darbo su moliu ir kalbos analizė

1.3.1 „Spindulio“ ir „Lašo“ grupių vaikų kalbos analizė

„Spindulio“ grupė

P. (mergaitė), 4 metai 6 mėnesiai. Konstatuotas žymus kalbos neišsivystymas. Jos psichinė raida sulėtėjusi, kalba nesusieta jokiais gramatiniais ryšiais. Kalboje vartoja garsažodžius, žodžių santrumpas. Pasyvus žodynas platesnis už aktyvų. Lanko logopedinę vaikų darželio „Vaivorykštė“ grupę. Dalyvavo pirmose dvejuose iš penkių filmuotų užsiėmimų, *Daržovės, Paukščiai*.

8 pav. P. kalbos dalių analizė

Visose situacijose, žiūrėdama paveikslukus beveik nekalba. Abiejose situacijose apžiūrėdama paveikslėlius, ji nepasako nė vieno daiktavardžio, būdvardžio, prielinksnio, veiksmažodžio. Lipdydama kalba daugiau ir vartoja daugiau kalbos dalių, tačiau dažnai kartoja tuos pačius žodžius. Antroje situacijoje kalba daugiau nei pirmoje, tačiau tik lipdydama – daiktavardžių pirmoje situacijoje pasako 3, antroje jau 11. Panašiai daugėja veiksmažodžių bei įvardžių, tačiau kai P. bando pasakoti pagal paveikslukus, kalba išlieka skurdi (duomenys pateikiami 8 paveiksle).

P., žiūrėdama paveikslukus, į klausimus atsako retai, į tai, kas vyksta aplinkui, nekreipia dėmesio. Į klausimus dažnai atsako vienu žodžiu.

Lipdydama ir žaisdama, šneka daugiau, atsako į mokytojos klausimus, į kitus vaikus nesikreipia, tačiau juos stebi, kartoja jų žodžius. Visose situacijoje įsijaučia į žaidimą bei lipdymą, vartoja tam tikrai situacijai reikalingus žodžius – prašo įrankių, įvardija darbą, mini temos objektus. Lipdydama, visose situacijose, mieliau atsakinėja į klausimus, o antroje situacijoje jau pradeda įsijungti į bendrus vaikų ir mokytojos pokalbius, pasakoja savo patirtį. P. mielai įsijungia į žaidimą ir antroje situacijoje jau pati kuria žaidimo siužetą ir džiaugiasi, kad juo susidomi kiti lipdymo dalyviai (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 2 lentelėje).

2 lentelė

P. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

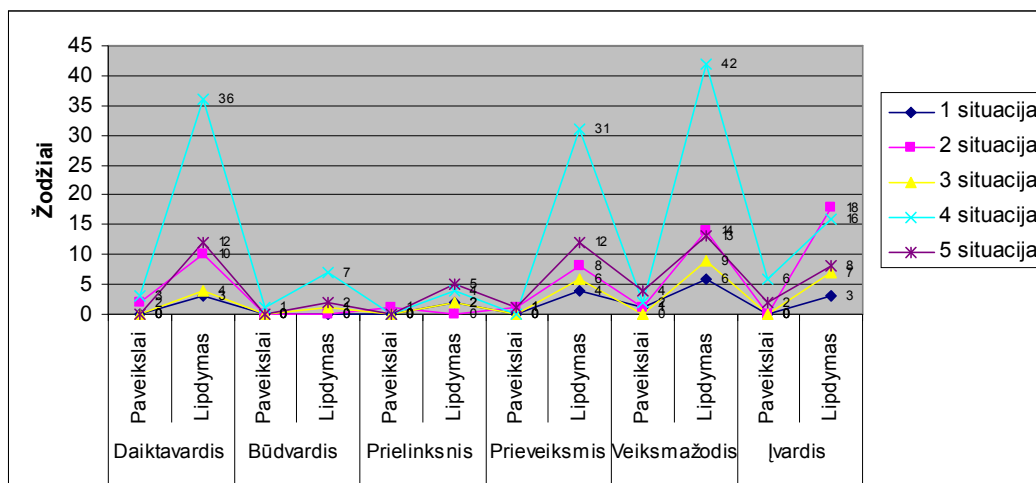
Pirma situacija <i>Daržovės</i> , 2 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveikslukus	Pokalbis lipdant
Užduoda klausimus mokytojai.	<i>(Rodo paveikslėlį): Kas čia?</i>	
Išreiškia prašymą (visose situacijose).		<i>Peilio, peilio. Peilio reik. Nėra peilio. Trupiniukas. Aš ir noriu. Dėti duok.</i>
Įvardija savo darbą.		<i>O cepelinas.</i>
Tiksliai atsako į mokytojos klausimus (visose situacijose).		<i>Mokytoja: O morkų, svogūnų dėsi? P.: Dėsiu. Mokytoja: Mėgsti svogūnus virtus? P.: Mėgstu. Mokytoja: Pas tave neturi? Šiaip tai visi paukšteliai kojas turi. P.: O. Mokytoja: Kas čia? P.: Kojas. Mokytoja: Kojytė, čia? P.: Taip.</i>
Įvardija savo veiksmus.		<i>P.: Cha, aš moku pjauti.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą.		<i>Bulvė, supjaustysiu. Žiūrėk, čia daržovės.</i>

Antra situacija Paukščiai, 3 priedas		
Atsako į klausimus.	Mokytoja: Na, o P.? Ar žinai nors vieną paukštelį? P.: Ne.	
Dalijasi patirtimi.		T.: Taip ir mes dabar gyvename ne pirmame aukšte, mes dabar gyvename x gatvėje, devintame aukšte. P.: Aš tai penktame.
Kuria savo žaidimo siužetą.		Mokytoja: Paulina, kas čia bus? P.: Voras. Mokytoja: Oi, voras tai labai skanu, pavaišinsi? P.: Taip.

P. dėl ligos dalyvavo tik dvejose situacijose, tačiau ir iš dviejų situacijų matyti, kad dalyvaudama lipdyme ir žaidime, žymiai daugiau kalba bei vartoja kalbos dalių, nei žiūrėdama paveikslėlius. Kalbos plėtotė taip pat įvairesnė – žiūrėdama paveikslėlius, ji tik skurdžiai ir nenoriai atsako į klausimus, demonstruoja nuobodžiavimą. Lipdydama mieliau dalyvauja pasiūlytame žaidime, į klausimus atsakinėja daug mieliau, kartais į pokalbį įsijungia ir neklausama.

D. (berniukas), 5 metai. Konstatuotas nežymus kalbos neišsivystymas, jo kalba fonetiškai netaisyklinga, švilpamuosius garsus keičia šnypščiamaisiais, kalbos gramatinė sandara dar pilnai nesusiformavusi, žodynas skurdus, pasakoja nerišliai, foneminė klausa neišlavėjusi. Lanko logopedinę vaikų darželio „Vaivorykštė“ grupę. Dalyvavo visuose penkiuose filmuotuose užsiėmimuose, *Daržovės, Paukščiai, Duona, Pasaka, Laukiniai žvėrys*.

Pasakodamas pagal paveikslėlius vartoja nuo 2 iki 3 daiktavardžių, būdvardžių, prielinksnių,rieveiksmių. Įvardžių vartoja šiek tiek daugiau – ketvirtoje situacijoje pasako 6 įvardžius, o pasakytų veiksmažodžių skaičius kiekvienoje situacijoje vis didėja nuo 1 iki 4 (duomenys pateikiami 9 paveiksle).

9 pav. D. kalbos dalių analizė

Lipdydamas, visų kalbos dalių pasako daugiau. Lipdant, pasakytų žodžių daugėja kiekvienoje situacijoje, tačiau ketvirtoje situacijoje, kur D. lipdė tik su J., rezultatai geriausi ir išsiskiriantys iš kitų situacijų konteksto – vartoja 36 daiktavardžius, 31rieveiksmį, 42 veiksmažodžius.

Visose situacijose, žiūrėdamas į paveikslukus kalba nedaug, dažniau purto ar linguoja galvą. Į klausimus pradeda atsakinėti tik antroje situacijoje, tačiau vienu, keliais žodžiais.

Lipdydamas šneka daug, mielai atsakinėja į klausimus, dažnai kreipiasi į mokytoją, į kitus vaikus – prašydamas įrankių, girdamasis lipdiniu. Visose situacijose įsijaučia į žaidimą ir vartoja tam tikrai situacijai reikalingus žodžius, sąvokas, temos objektų pavadinimus, dažnai pats planuoja žaidimą. Ketvirtoje, penktoje situacijose kalba labai gerai ir daug, bet tik lipdydamas ir žaisdamas (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 3 lentelėje).

3 lentelė

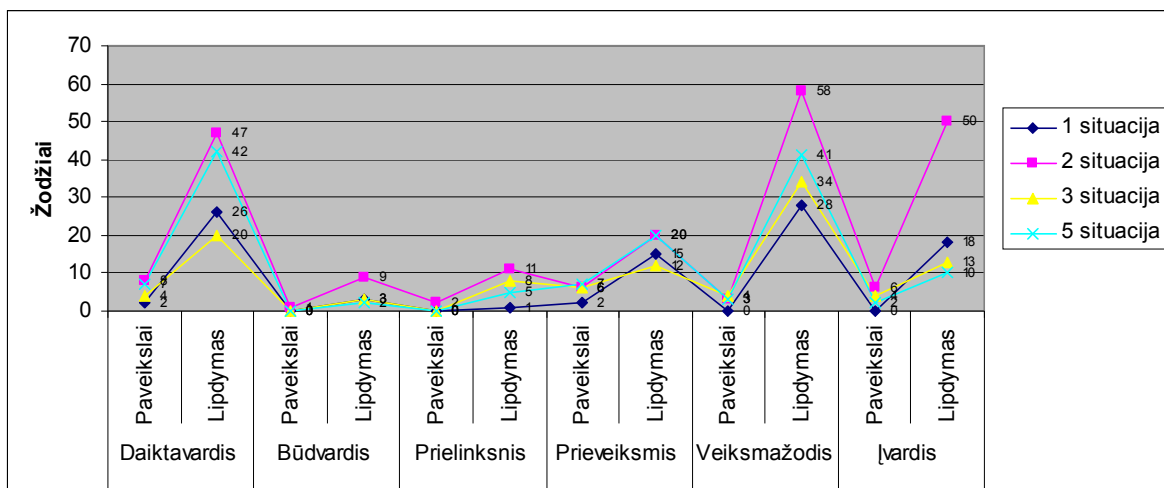
D. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

Pirma situacija <i>Daržovės</i> , 2 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveikslukus	Pokalbis lipdant
Įvardija savo veiksmus (ir ketvirtoje situacijoje).		<i>Čia pjaustysiu. Bet priklijavau jam uodegą.</i>
Įvardija įrankius (visose situacijose)		<i>Dar vieną peilį turiu.</i>
Atsako į klausimus (visose situacijose).		<i>Mokytoja: Na, D., spausk spaustuką su visom rankom kiek turi. O kiek turi? D.: Dvi. Mokytoja: O tu kur gyveni? D.: Gi vandeny.</i>
Įvardija savo darbus (ir penktoje situacijoje).		<i>Mokytoja: O kas čia yra? D.: Sriuba. Mokytoja: O iš ko. D.s: Iš blynų.</i>
Antra situacija <i>Paukščiai</i> , 3 priedas		
Atsako į klausimus (trečioje ir penktoje situacijose).	<i>Mokytoja: Čia panašu į paukščiuką? D.: Į žvirbliuką. Mokytoja: Nepažįsti šitos pasakos? Čia kur senėlė ir senelis užaugino... D.: Didelę ropę.</i>	<i>Mokytoja: O tu kur gyveni? D.: Gi vandeny.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą (likusiose situacijose).		<i>Mokytoja: O koks tavo paukštis, ar varna, ar žvirbliukas? D.: Žvirbliukas.</i>
Trečia situacija <i>Duona</i> , 4 priedas		
Išreiškia prašymus.		<i>Ir man daug.</i>
Pažįsta skaičius, seka jų seką (likusiose situacijose).		<i>Mokytoja: kiek kainuoja? D.: Vieną pinigėlį. Mokytoja: Tik vieną? D.: Du.</i>

		<i>Prašau, koja viena. Ir paskui kita.</i>
Ketvirta situacija <i>Pasaka</i> , 5 priedas, penkta situacija <i>Laukiniai žvėrys</i> , 6 priedas		
Kartoja mokytojos žodžius		<i>Mokytoja: Prašau, kaip kokį tortą atpjoviau. D. (juokias): Tortą. Mokytoja: Tai tavo gyvena, o jis nebijo vilkų? D.: Nebijo vilkų.</i>
Kalba su kitais vaikais		<i>D. (J. jam ant lentutės padėjo nulipdytus pinigus): Ačiū už pinigus.</i>
Kuria savo žaidimo siužetą		<i>Mano arkliukas guli kol kas nesveikas. Su trys (rodo) kojom. Padarysiu skraidančią mešką.</i>
Kalba sakiniiais		<i>O kad kiti negeri, dėl to ir pyksta. Čia voras paims tavo kaminą, paėmė tavo kaminą (nusineša). Suvalgysiu morką. Einu nusinešiu ant lentutės, ten jo namai.</i>

D.dalyvavo visose situacijose. Pradėjo labai nedrąsiai – vangiai atsakinėjo į klausimus, pirmoje situacijoje vangiai dalyvavo ir žaidime. Vėlesnėse situacijose jis labai pasikeitė, išdrąsėjo, tačiau žiūrėdamas į paveikslukus, vis vien kalbėjo mažai ir nenoriai. Lipdydamas, visose situacijose kalbėjo vis daugiau. Paskutinėje, penktoje situacijoje pradėjo kalbėti sakiniiais, organizuoti savo žaidimą. Daug kalbėjo apie patį lipdymą, įrankius.

T. (berniukas), 4 metai 7 mėnesiai. Konstatuotas nežymus kalbos neišsivystymas. Kalbos gramatinis taisyklumas dar nevisiškai susiformavęs, mikčioja, kalba fonetiškai netaisyklingai, šnypščiamuosius garsus keičia švilpiamaisiais, netaria garso r, daugumą garsų taria netaisyklingai. Lanko logopedinę vaikų darželio „Vaivorykštė“ grupę. Dalyvavo keturiuose iš penkių filmuotų užsiėmimų, *Daržovės, Paukščiai, Duona, Laukiniai žvėrys*.

10 pav. T. kalbos dalių analizė

Pirmoje situacijoje, žiūrėdamas paveikslukus, jis kalba nedaug – pasako 1, 2 daiktavardžius,rieveiksmį ir nė vienos kitos kalbos dalies. (duomenys pateikiami 10 paveiksle). Kitose, vėlesnėse

situacijose, T. įvardija paveikslukus, stengiasi kalbėti sakiniiais, tačiau pagal juos nepasakoja. Mieliau pasakoja savo išgalvotas istorijas. Kalbos dalių skaičius išauga, tačiau pasakytų kalbos dalių skaičius labai svyruoja, laipsniško augimo nėra.

Lipdydamas kalba daug, ypatingai antroje situacijoje, pasakyti 47 daiktavardžiai, 58 veiksmazodžiai. Visose situacijose lipdydamas kalba daug daugiau nei žiūrėdamas paveikslukus. Pasakoja išgalvotas istorijas, nemažai kalba žaisdamas pagal pasiūlytą temą. Kiekvienoj situacijoj pasakytų kalbos dalių skaičius skiriasi ir svyruoja. Kalbėdamas dažnai kartoja tuos pačius žodžius.

Lipdydamas ir žaisdamas, mielai atsakinėja į klausimus. Visose situacijose įsijaučia į žaidimą ir pats kuria jo siužetą. Kalba sakiniiais, tačiau kalba nėra labai aiški. Meninė veikla praplečia kalbos plėtotę. T. dažnai kalba apie įrankius, prašo juos paduoti, kalba apie lipdymą, lipdomus objektus. Lipdydamas ir žaisdamas dažnai kreipiasi į mokytoją, tačiau jau nuo trečios situacijos kalbasi su kitais vaikais, organizuoja žaidimą (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 4 lentelėje).

4 lentelė

T. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

Pirma situacija, <i>Daržovės</i> , 2 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveikslukus	Pokalbis lipdant
Atsako į mokytojos klausimus (visose situacijose).	<i>Mokytoja: Na, tai pasakykit, kokias daržoves žinot? Agurkas, pomidorai.</i>	<i>Mokytoja: Tai kokia yra bulvė? Ar apvali, ar pailga, ar kvadratinė? T.: Pailga. Mokytoja: Na, tai atskriskit čia, pailsėsit. O kokie paukščiai vandeny gyvena? T.: Aš žinau antis, antis.</i>
Įvardija įrankius (visose situacijose).		<i>Man peilio, va šitas peilis. Reikia teptuko.</i>
Įvardija savo darbus (visose situacijose).		<i>Makaronai, makaronai.</i>
Įvardija savo veiksmus (visose situacijose).		<i>Aš blyną pjausiu. Va, molį pagavau. Aš jau iškočiojau.</i>
Išreiškia prašymus (visose situacijose).		<i>Man reikia, man. Ir aš noriu tokių makaronų.</i>
Kuria savo žaidimo siužetą (visose situacijose).		<i>O sumuštinį pasidariau. O Laiptai pasidarė. Va, ką aš padariau. Raketa išskrido. Aš tai duoną. Auklėtoja, pas mane bus tokia parduotuvė, kur durys pačios atsidaro.</i>

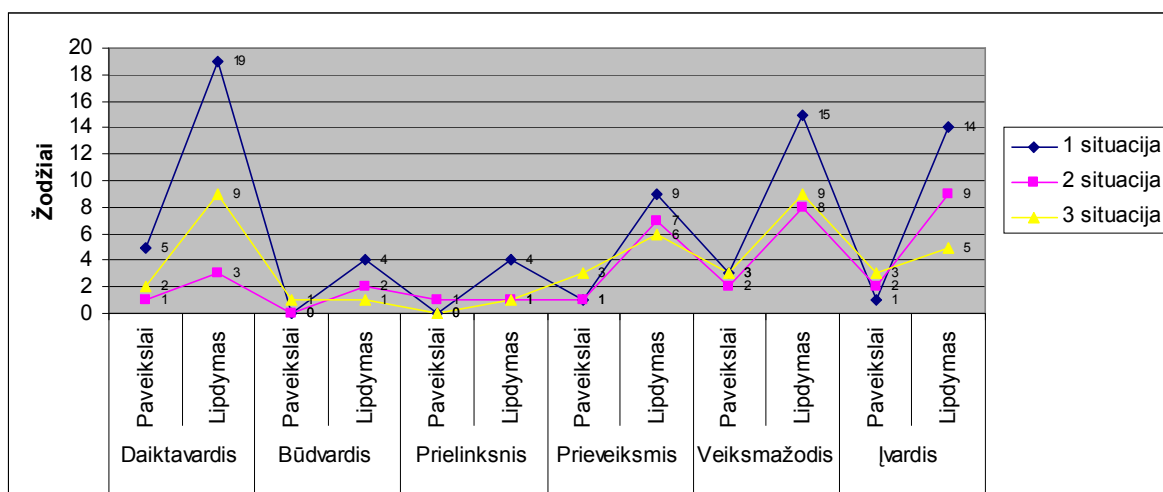
Dalijasi patirtimi (visose situacijose).	<i>Aš turiu tokią dėžę (tik pirmoj).</i>	<i>Aš irgi mėgstu cepelinus. Mano mama morkų nededa.</i> <i>Aš buvau pas tą tetą, kur krapai, ten pas tą šuniuką, būdoj, pas tą tetą krapai tik vienodi krapai. Paskui mes krapų prisiskynėm, o paskui mes ejom namo, į aštuonioliktą aukštą ir ten.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą (visose situacijose).	<i>Mokytoja: Na, tai pasakykit, kokias daržoves žinot? Agurkas, pomidorai.</i>	<i>O pas mane yra dar žirnių. Šitą reikia nuskusti.</i>
Kalba sakiniiais (visose situacijose).	<i>Taip. Aš turiu labas vakaras geny, ten jis kirmėlytes traukia iš medelio, gydo jį.</i>	<i>Aš irgi mėgstu. Aš mamos paprašysiu. Man jau nereikia teptuko.</i>
<i>Antra situacija, Paukščiai, 3 priedas</i>		
Kartoja mokytojos žodžius.		<i>Mokytoja: Imkit moliuką, padarykit galvytę. Aš atnešiu košės. T.: Košės!</i>
<i>Trečia situacija Duona, 4 priedas, penkta situacija, Laukiniai žvėrys, 6 priedas</i>		
Užduoda klausimus mokytojai.	<i>Auklėtoja, auklėtoja, o čia kas yra?</i>	
Kalba su kitais vaikais.		<i>Ateik ir pas mane pirkti, Vytautai, ateik pas mane, gerai? Laukiu. Vytautai, imk va tą va ir ateik pas mane pirkt, aš nupirksiu ir tau parduosiu. Ateik ateik va su šituo.</i>
Pažįsta skaičius, seka jų seką.		<i>Mokytoja: Kiek kainuoja? T.: Keturi ir penki. vienas, du, trys, keturi, penki, šeši, septyni, aštuoni, devyni, dešimt. Auklėtoja, pas mane dvi duonytės telpa.</i>
Moko kitus.		<i>Blyną pasidarom, suminkštinam, raitojam rankas, rankoves išsiminkom, va.</i>

T. dalyvavo keturiose situacijose. Rodant paveikslukus, į klausimus atsakinėjo, tačiau labai nedrąsiai, neišsamiai. Lipdydamas, atvirksčiai, daug kalbėjo pasakojo. T. čiauškėjo daug daugiau nei jo draugai, tyrimo metu vykusiuose užsiėmimuose, kiekvienoje situacijoje ne tik lipdant, bet ir žiūrint į paveikslėlius, jo kalba vis gerėjo, tačiau lipdant kalbos rezultatai daug geresni negu tik žiūrint paveikslėlius. Lipdydamas jautėsi laisviau, daug pasakojo apie save, fantazavo, visose situacijose kūrė savo žaidimą, kalbėjo sakiniiais.

V. (berniukas), 5 metai. Konstatuotas nežymus kalbos neišsivystymas. Kalba fonetiškai netaisyklingai, šnypščiamuosius garsus keičia švilpiamaisiais, netaria garso r. Kalbos gramatinė sandara dar pilnai nesusiformavusi, žodynas skurdus. Lanko logopedinę vaikų darželio „Vaivorykštė“ grupę. Dalyvavo trijuose iš penkių filmuotų užsiėmimų, *Daržovės, Paukščiai, Duona*.

Žiūrėdamas paveikslukus, V. kalba nedaug – pasako vidutiniškai 2 daiktavardžius,rieveksmius ir vidutiniškai 1 prielinksni irrieveksmį, o vieną būdvardį pasako tik antroje situacijoje, kitose situacijose jų nevarvoja. Kalba nenoriai, tik atsakydamas į klausimus

Visose situacijose lipdydamas kalba daug daugiau nei žiūrėdamas į paveikslukus. Pirmoje situacijoje kalba daugiausiai iš visų likusių situacijų, 19 daiktavardžių, 15 veiksmažodžių. Antroje ir trečioje situacijose V. kalbos dalių skaičius auga skirtingai - antroje situacijoje pasakyta daugiau būdvardžių - 2,rieveksmių - 7, įvardžių - 9, o trečioje situacijoje pasakyta daugiau daiktavardžių - 9 ir veiksmažodžių - 9 (duomenys pateikiami 11 paveiksle).

11 pav. V. kalbos dalių analizė

Lipdydamas ir žaisdamas, V. mielai atsakinėja į klausimus. Visose situacijose jis įsijaučia į žaidimą ir pats kuria siužetą. Kalba sakiniiais, tačiau kalba nėra labai aiški. Meninė veikla skatina kalbos plėtotę – V. dažnai kalba apie įrankius, prašo juos paduoti, kalba apie lipdymą ir lipdomus objektus. Lipdydamas ir žaisdamas dažnai kreipiasi į mokytoją, tačiau jau nuo trečios situacijos kalbasi su kitais vaikais, organizuoja žaidimą (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 5 lentelėje).

5 lentelė

V. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

Pirma situacija, <i>Daržovės</i> , 2 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveikslukus	Pokalbis lipdant
Atsako į mokytojos klausimus (visose situacijose).	<p>Mokytoja: Na, tai pasakykit, kokias daržoves žinot.</p> <p>V.(dainuoja): Moka, moka (morka).</p> <p>Mokytoja: O čia kaip galvojat kas yra?</p> <p>V.: Kiaušiniai. Čia jau išsirinko</p>	<p>Mokytoja: O ko cepelinuose įdėta?</p> <p>V.: Mėsytė.</p> <p>Mokytoja: Aš tai gyvenu medyje, o jūs kur gyvenat?</p> <p>V.: Irgi medyje.</p>

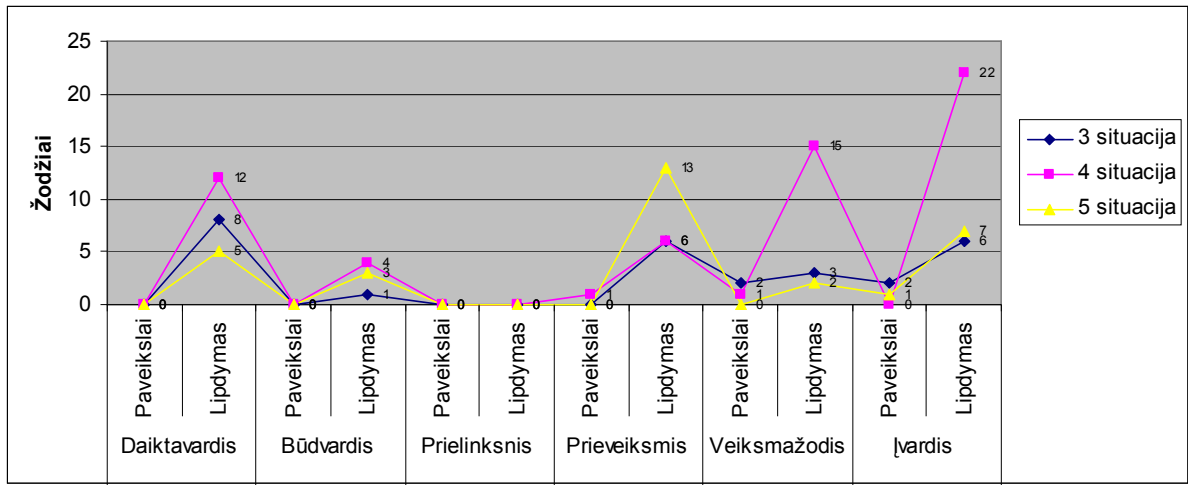
	<i>(išsiriti).</i>	
Įvardija įrankius (visose situacijose)		<i>Man reikia kočėlo.</i>
Užduoda klausimus mokytojui.		<i>O kam pas tave tiek daug bliūdų?</i>
Išreiškia prašymus (visose situacijose).	<i>Aš šitą norėčiau. (trečioje situacijoje).</i>	<i>Man duok, man. Ir man reikia.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą (visose situacijose).	<i>Mokytoja: O kas čia? Ar dėtume į sriubą? V.: Morką reikia dėti.</i>	<i>O pas mane yra dar žirnių. Iš morkų, paklausk, dar iš kopūstų, dar bulvių ir dar žirnių. Yra, ereliai.</i>
Įvardija savo darbą (visose situacijose).		<i>Aš darau cepelinus</i>
Kalba sakiniiais (visose situacijose)		<i>O pas mane laiptuose nėra nei duobių, nei vaiduoklių ir jei eitum pavirstum į kitą žmogų.</i>
<i>Antra situacija, Paukščiai 3 priedas</i>		
Kuria savo žaidimo siužetą		<i>Ir tu ateik kirminų valgyt.</i>
<i>Trečia situacija, Duona 4 priedas</i>		
Pažįsta skaičius, tačiau jų sekos dar neseka.		<i>Mokytoja: Kiek čia duodi? V.: šešis. Mokytoja: Man dar trūksta, suskaičiuok iki šešių. V.: Vienas, du.</i>

V. dalyvavo trijose iš penkių situacijose ir visose lipdydamas kalbėjo geriau nei žiūrėdamas į paveikslukus. Pirmoje situacijoje, jis kalbėjo geriausiai, kitose situacijose daugiau klausėsi kitų, buvo labai susikaupęs, susidomėjęs lipdymu. Visose situacijose lipdymas pradėdavo pokalbius apie įrankius, lipdinius, lipdymo, konstravimo veiksmus. Visose situacijose įsijautė į pasiūlytą žaidimą, jo siužetą kūrė ir pats. Nors kalbėjo netaisyklingai, stengėsi kalbėti sakiniiais.

J. (berniukas), 5 metai. Konstatuotas žymus kalbos neišsivystymas, kalba fonetiškai netaisyklinga, netaria daugelio garsų, juos iškraipo, kalbos gramatinė sandara, rišlioji kalba, žodynas neatitinka amžiaus. Foneminė klausia neišlavėjusi. Lanko logopedinę vaikų darželio „Vaivorykštė“ grupę. Dalyvavo trijuose iš penkių filmuotų užsiėmimų, *Duona, Pasaka, Laukiniai žvėrys*.

Žiūrėdamas į paveikslukus, J. kalba labai nedaug – dažniau tyli, arba kalba sava kalba. Visose situacijose, jis pasako vidutiniškai po 1 veiksmažodį ir įvardį, tik ketvirtoje situacijoje pavartoja 1rieveiksmį, kitų kalbos dalių, žiūrėdamas paveikslukus, nevartoja.

Visose situacijose lipdydamas kalba daug daugiau nei žiūrėdamas į paveikslukus. Kalbos dalių vartojimas auga kiekvienoje situacijoje, išskyrus prielinksnių, kurių J. nenaudoja nė vieno nei lipdydamas, nei žiūrėdamas į paveikslukus. Daugiausiai kalbos dalių jis ištaria ketvirtoje situacijoje, kur lipdo ir žaidžia tik dviese, 12 daiktavardžių, 15 veiksmažodžių, 22 įvardžius. Tikrieveiksmių, J. pasako daugiausiai penktoje situacijoje (duomenys pateikiami 12 paveiksle).

12 pav. J. kalbos dalių analizė

Žiūrėdamas paveikslukus, J. Neatsakinėja į klausimus, nereaguoja, kalba tik sava kalba, atrodo taip, lyg visai nieko nesuprastų. Lipdydamas ir žaisdamas, kalba daugiau, vartoja garsažodžius, kreipiasi į kitus vaikus, dažnai kartoja mokytojos žodžius. Nors ir vartoja daugiau žodžių kalba vis vien išlieka netaisyklinga, tačiau J. pilnai dalyvauja veikloje, demonstruoja supratimą. Meninėje veikloje kalba apie įrankius, lipdymą. Įsitraukia į žaidimą, nors mieliau stebi žaidžiančius vaikus. Ketvirtoje ir penktoje situacijose jau pasako keletą sakinių (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 6 lentelėje).

6 lentelė

J. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

Trečia situacija, Duona, 4 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveikslukus	Pokalbis lipdant
Kalba sava kalba (visose situacijose).	<i>Ne no ne.</i>	<i>E, ma, tu. Čia ti babit gabi ga bi ga bi bi.</i>
Išreiškia prašymus.	<i>Reikia, reikia.</i>	
Įvardija įrankius (visose situacijose).		<i>O pelias, pelias (peilis).</i>
Kartoja mokytojos žodžius (visose situacijose).		<i>Mokytoja: Duona čia bus? J.: Duona. Mokytoja: Aš nulipdysiu princesę. J.: A princesi. Mokytoja: Va, toks, gerai? O čia vėliava. J.: Vėliava?</i>
Atsako į klausimus.		<i>Mokytoja: O čia kas, Justai, pas tave yra? J.: Nieko.</i>
Kalba su kitais vaikais.		<i>J. (eina pas T.): T., i ta, i ta.</i>
Pažįsta skaičius, tačiau jų sekos dar		<i>(Rodo ir sako): Du, trys.</i>

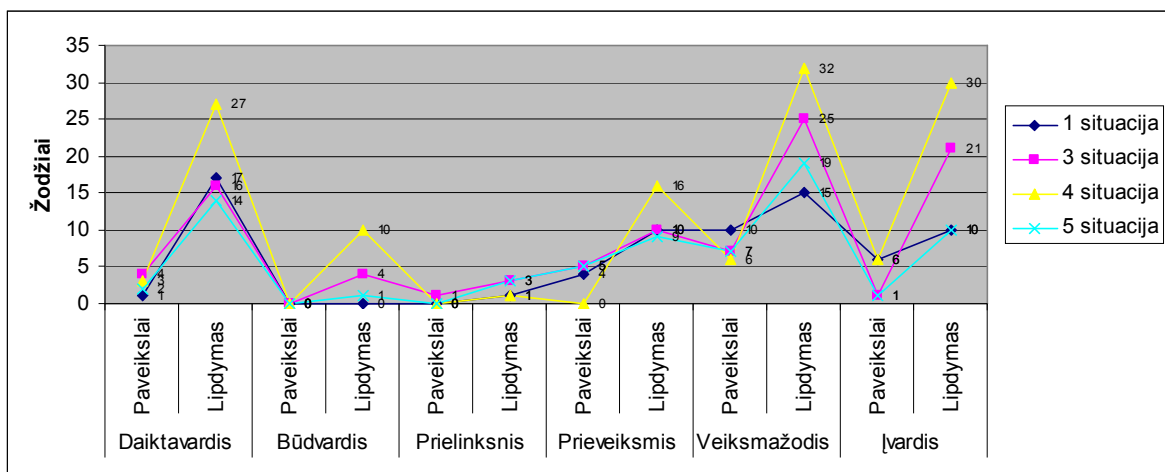
neseka.		
Ketvirta situacija, <i>Pasaka</i> , 5 priedas, penkta situacija, <i>Laukiniai žvėrys</i> , 6 priedas		
Išreiškia prašymus.		(<i>Rodo, kur reikia dėti molį</i>): Duok sia (čia).
Užduoda klausimus mokytojai.		A kas čia? (rodo pirštu).
Įvardija veiksmus.		Aš tepa (tepu). Pada (padariau) jau.
Vartoja garsažodžius.	<i>Justas (daužo molį su kočėlu)</i> : O, o, ho, ho (<i>Dominykas ritmiškai šoka</i>).	(<i>Baksnodamas molį</i>): Tuk, tuk.
Kalba sakiniiais.		Ateik čia sėst.

J. dalyvavo trijose situacijose. Nors jo kalba neatitinka jo amžiaus ir jis mieliau kalba sava kalba, J. labai stengėsi būti suprastas ir išgirstas. Žiūrėdamas paveiksliukus dažniau kalbėjo gestais, lipdydamas daug ir garsiai artikuliuo, stengėsi kalbėti, kartojo mokytojos žodžius, įvardijo įrankius. Žaisdamas, aktyviai dalyvavo, kalbino kitus vaikus, mokytoją. Kiekvienoje situacijoje jo kalba, žiūrint į paveiksliukus gerėjo, tačiau lipdydamas J. kalbėjo žymiai geriau.

„Lašo“ grupė

K. (berniukas), 4 metai 4 mėnesiai. Konstatuotas nežymus kalbos neišsivystymas, „Vaivorykštės“ vaikų darželį lanko nuo trijų metų, nuo keturių metų lanko logopedinę vaikų grupę. Dalyvavo keturiuose iš penkių filmuotų užsiėmimų, *Daržovės, Duona, Pasaka, Kambariai*.

Visose situacijose, žiūrėdamas paveiksliukus, K. kalba nedaug, į klausimus retai atsakinėja, dažnai apsiriboja vienu, keliais žodžiais, galvos linktelėjimu ar purtymu. Pavartotų žodžių skaičius svyruoja – pirmoje situacijoje pasako daugiausiai veiksmažodžių – 10,rieveiksmių – penktoje situacijoje – 5, daiktavardžių – trečioje situacijoje – 4, būdvardžių nepasako nė vieno (duomenys pateikiami 13 paveiksle).

13 pav. K. kalbos dalių analizė

Lipdydamas kalba daug daugiau, kartoja mokytojos, draugų, žodžius, kalba apie lipdymą, molį, žaidimą. Ketvirtoje situacijoje, kur K. lipdė tik su vienu draugu, jis pasakė 32 veiksmažodžius, 30 įvardžių, 10 būdvardžių. Kitose situacijose kalba šiek tiek mažiau, tačiau visose situacijose, lipdydamas, kalba daugiau nei žiūrėdamas paveiksliukus.

Žiūrėdamas paveiksliukus, K. atsako į klausimus, vartoja naujus žodžius, atspindinčius pasiūlytą temą, tačiau lipdydamas ne tik atsakinėja į klausimus, bet ir dažnai kreipiasi į mokytoją, į kitus vaikus – klausdamas, girdamasis lipdiniu, prašydamas įrankių. Nors savarankiškai žaidimo siužeto neorganizuoja, mielai žaidžia ir lipdo kartu su visais. Lipdant jo kalbos plėtotė daug platesnė. Jis daug šneka apie lipdymą, įrankius, molį. (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 7 lentelėje).

7 lentelė

K. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

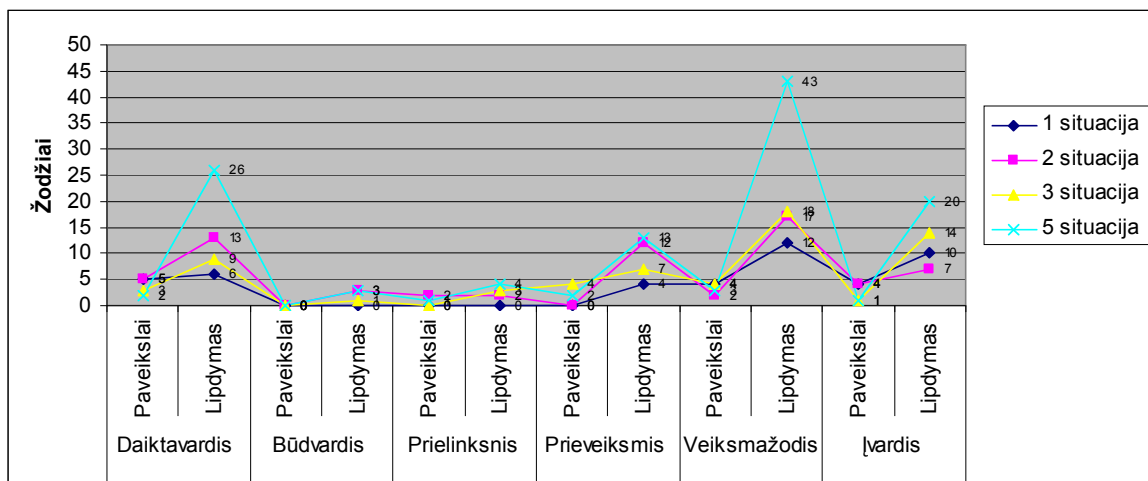
Pirma situacija <i>Daržovės</i> , 7 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveiksliukus	Pokalbis lipdant
Tiksliai atsako į mokytojo klausimus (visose situacijose).	<i>Mokytoja: O kada galima (valgyti). K.: Kai išvirs.</i>	<i>Mokytoja: K., jau galima tavo ragauti K.: Dar neišvirė.</i>
Įvardija savo veiksmus (visose situacijose).		<i>Aš peilį pasiimsiu. Ir man reikia patarkuoti.</i>
Išreiškia prašymus (visose situacijose).	<i>Man duok. Aš noriu irgi.</i>	<i>Ir man reikia šokolado.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą. (visose situacijose)	<i>Aš turiu bulvę.</i>	<i>Aš idėjau morką ir svogūną (čepsi)</i>
Trečia situacija <i>Duona</i> 8 priedas		
Užduoda klausimus mokytojai.	<i>(Žiūri varpas): O iš ko čia auga?</i>	<i>Kaip reikia daryti pinigą? (Rodo savo nulipdytą): O kiek čia kainuoja?</i>
Skiria dydžių santykius (visose situacijose).		<i>Mokytoja: Va, yra įvairaus dydžio, kurio nori? K.: Šito. Mokytoja: O koks čia yra? Didžiausias ar mažiausias? K.: Didžiausias.</i>
Pažįsta skaičius, tačiau jų sekos dar neseka.		<i>Mokytoja: Penki pinigėliai, pats atskaičiuok man į delną. K.: vienas, du, keturi. Mokytoja: Čia per daug. K.: Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši, septyni.</i>

		<i>Mokytoja: O man tik penkių reikia. K.: Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši, Mokytoja: Va, man tik tiek reikia.</i>
Ketvirta situacija <i>Pasaka</i> , 10 priedas, penkta situacija <i>Kambariai</i> , 11 priedas		
Įvardija nulipdytą darbą.		<i>Čia karalius. Čia smuikas.</i>
Vartoja žodžius apibudinančius dydžių santykį.		<i>Mano didesnis.</i>
Kalba sakiniais.		<i>Kai būnu pavargęs, tai ilgiau miegu. Mane močiutė šiandien greitai pasiims.</i>

K. dalyvavo keturiose iš penkių situacijų, visose kalbėdamas ir bandydamas pasakoti iš paveikslukų, buvo nedrąsus bei nekalbus. Kalbėjo tik individualiai paklausus. Lipdydamas kalbėjo daug daugiau, jo kalbos plėtotė platesnė, žodžiai įvairesni, daugiau vartojo kalbos dalių. K. įvardijo įrankius, savo lipdinius, žaisdamas su jais fantazavo.

S. (berniukas), 5 metai. Konstatuotas nežymus kalbos neišsivystymas. Jo kalba fonetiškai netaisyklinga, nors bando kalbėti sakiniais, žodynas skurdus. Lanko Kauno vaikų darželio „Vaivorykštė“ logopedinę grupę. Dalyvavo keturiose iš penkių filmuotų užsiėmimų, *Daržovės, Paukščiai, Duona, Kambariai*.

Visose situacijose, žiūrėdamas į paveikslukus, S. kalba nedaug, į klausimus atsakinėja, tačiau dažnai vienu, keliais žodžiais. Šneka kiekvienoje situacijoje vis mažiau, nes demonstruoja nenorą šnekėti, vis prašo lipdyti. Pavyzdžiui, pirmoje situacijoje pasakęs 5 būdvardžius ir 4 veiksmažodžius, penktoje situacijoje jų pasako tik po 2-3. Nė vienoj situacijoj neištaria būdvardžio (duomenys pateikiami 14 paveiksle).

14 pav. S. kalbos dalių analizė

Lipdydamas šneka kiekvienoj situacijoj vis daugiau. Jei pirmoje situacijoje ištaria 6 daiktavardžius, 12 veiksmažodžių, 10 įvardžių ir 4rieveksmius, tai penktoje situacijoje ištaria 26

daiktavardžius, 43 veiksmažodžius, 20 įvardžių ir 13 prieveiksmių. Tik būdvardžių skaičius išauga labai nedaug nuo 1 iki 3. Visose situacijose lipdydamas šneka daug daugiau nei žiūrėdamas į paveikslukus.

Lipdydamas kalba daug, mielai atsakinėja į klausimus, pasakoja, dažnai kreipiasi į mokytoją, į kitus vaikus – klausdamas, girdamasis lipdiniu. Visose situacijose įsijaučia į žaidimą, organizuoja jį savaip. Penktoje situacijoje pakreipia žaidimo siužetą ir įtraukia į jį kitus vaikus – vietoj mokytojos sugalvoto žaidimo – ėjimo į svečius, S. dėka atsiranda baldų parduotuvė. Kalbėdamas vartoja tam tikrai situacijai reikalingus žodžius, sąvokas, temos objektų pavadinimus, kartoja mokytojos žodžius, kalba sakiniiais. Meninėje veikloje įvardija savo veiksmus, įrankius, lipdymo procese nešykšti patarimų kitiems vaikams. S. kalba lipdant daug platesnė ir įvairesnė nei kalba žiūrint į paveikslukus (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 8 lentelėje).

8 lentelė

S. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

Pirma situacija <i>Daržovės</i> , 7 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveikslukus	Pokalbis lipdant
Atsako į mokytojos klausimus (visose situacijose).	<i>Mokytoja: Morką pažįsti, o ką dar žinai? S.: Svogūnas, zirnis (žirnis), bulvė.</i>	<i>Mokytoja: Išvirkim sriubą kartu. Ką galima dėti į daržovių sriubą? S.: Zirnių (žirnių).</i>
Išreiškia prašymus (visose situacijose).	<i>Aš norėčiau tokios.</i>	<i>Man reikia šito (rodo į tarką)</i>
Vartoja garsažodžius.		<i>(Mušdamas molį): tuk tuk.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą. (visose situacijose)	<i>Aš turiu morką.</i>	<i>Darysiu morką. Mokytoja: Ką čia dėjai? S.: Morkų, burokų, zirnių (žirnių).</i>
Įvardija savo veiksmus (visose situacijose)		<i>Aš takuoju (tarkuoju). Aš išėmiau pinigą iš molio!</i>
Antra situacija <i>Paukščiai</i> , 8 priedas, trečia situacija <i>Duona</i> , 9 priedas, penkta situacija <i>Kambariai</i> , 11 priedas		
Pažįsta skaičius, seka jų seką.		<i>S.: Penki litai. Mokytoja: Tiek daug. S.: Aha. Mokytoja: Tai ateik atskaičiuoti kiek čia bus tie penki. S.: Vienas du...</i>
Įvardija savo darbą.		<i>Aš pasidariau kambarį ir virtuvę turiu.</i>
Kalba sakiniiais.	<i>O čia į darželį eina.</i>	<i>Aš dar noriu žaisti.</i>
Skiria dydžių santykius ir vartoja žodžius juos apibūdinančius.		<i>Aš daugiausiai gausiu.</i>

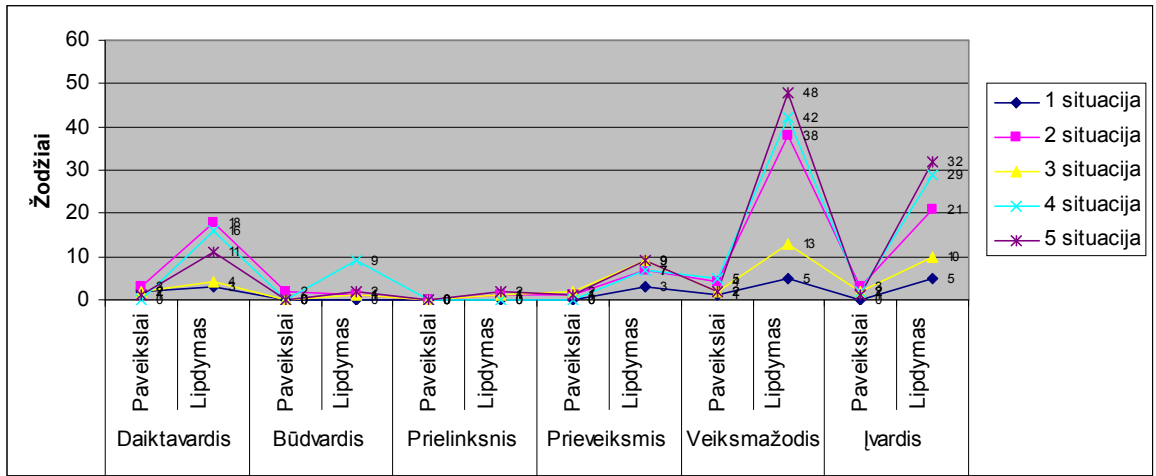
Kuria savo žaidimo siužetą.		<i>Mokytoja: O mes turim parduotuvę? S.: Reikia pasidaryti. Mokytoja: Pasidaryk ir ateisim pas tave pirkti. S.: Ir galėsi dar fontanų nusipirkti.</i>
Moko kitus.		<i>Iškočiok va šitaip ir va matei blynas.</i>
Kalba su kitais vaikais.		<i>S.: Kėdė? Palaukit aš pagaminsiu. A.: Dar tu tik darai kėdę, man dabar jos reikia. S.: Visko pagaminsiu.</i>
Dalijasi patirtimi.		<i>O senovėj tai gyveno be kompo ir be televizoriaus.</i>

S. dalyvavo keturiose iš penkių situacijų, visose lipdydamas kalbėjo daug geriau bei daugiau nei žiūrėdamas į paveikslukus. Kiekvienoje situacijoje jo kalba darėsi vis skaitlingesnė ir įvairesnė. S. daug bendravo su kitais vaikais, kūrė savo žaidimo siužetus. Kūrybinė veikla skatino kalbėti apie savo darbus, įrankius, medžiagas, atliekamus veiksmus. S. kalba paveikslukų žiūrėjimo metu nekito, išliko tokia pati.

M. (berniukas), 5 metai. Konstatuotas vidutinis kalbos neišsivystymas. Jo kalba fonetiškai netaisyklinga, žodynas siauras. Pasakoti geba tik trumpais sakiniais. Kalbos gramatinė sandara dar formuojasi, foneminė klausa nepilnai išlavėjusi. Raidės š, ž keičia į s, z, netaria garso r. Lanko Kauno vaikų darželio „Vaivorykštė“ logopedinę grupę. Dalyvavo visuose filmuojamuose užsiėmimuose, *Daržovės, Paukščiai, Duona, Pasaka, Kambariai*.

Visose situacijose, žiūrėdamas paveikslukus, M. kalba nedaug, į klausimus atsakinėja, tačiau dažnai nenoriai, vienu, keliais žodžiais. Trečioje situacijoje ištaria tik kelis veiksmažodžius ir įvardžius, pagal paveikslukus nekalba. Kitose situacijose lakoniškai atsako į klausimus pagal paveikslukus. Ištartų kalbos dalių skaičius svyruoja nuo 1 iki 5 veiksmažodžių, kitų kalbos dalių skaičius svyruoja nuo 1 iki 3, išskyrus būdvardžius, kurių visose situacijose neištaria nė vieno.

Lipdydamas šneka daug daugiau, nors dažnai ir kartoja tuos pačius žodžius. Ištartų kalbos dalių skaičius svyruoja, nors daugiausiai kalba penktoje situacijoje. Daugiausiai, 18 daiktavardžių M. ištaria antroje situacijoje, 9 būdvardžius pavartoja ketvirtoje situacijoje, penktoje situacijoje daugiausiai ištaria 48 veiksmažodžius, 32 įvardžius. Kalbėdamas, M prielinksnių beveik nevartoja nei žiūrėdamas į paveikslukus, nei lipdydamas (duomenys pateikiami 15 paveiksle).

15 pav. M. kalbos dalių analizė

Žiūrėdamas į paveikslėlius M. kalba labai nedaug, atsako į klausimus, kalba nenoriai. Lipdydamas ir žaisdamas, šneka daugiau, dažnai kreipiasi į mokytoją, į kitus vaikus – klausdamas, girdamasis lipdiniu. Lipdydamas, naudoja žodžius, reikalingus prašymams. Visose situacijose įsijaučia į žaidimą ir naudoja tam tikrai situacijai reikalingus žodžius, sąvokas, temos objektų pavadinimus. Daug šneka apie lipdymą, įrankius, lipdymo procese įvardija savo veiksmus. Nors kalba neišplėtotais sakiniais, dažnai kartoja tuos pačius žodžius, mėgsta dalintis patirtimi, pasakoti. Tik ketvirtoje situacijoje pradeda kreiptis į kitus vaikus, kurti savo siužetą (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 9 lentelėje).

9 lentelė

M. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

Pirma situacija, <i>Daržovės</i> , 7 priedas		
Išskirti kalbos bruožai	Pokalbis žiūrint į paveikslėlius	Pokalbis lipdant
Tiksliai atsako į mokytojo klausimus.	<i>Mokytoja: O čia kokios daržovytės? M.: Mojka (morka).</i>	<i>Mokytoja: O moliūgą galima dėti į sriubą? M.: Mano mama nedada (nededa).</i>
Antra situacija <i>Paukščiai</i> , 8 priedas		
Įvardija veiksmus.		<i>Priklįjavau galvą. Ei, svyniojai (juokiasi). Aš takuoju (tarkuoju).</i>
Kalba sava kalba.		<i>(Žaidžia, kad maitina): Ta ta, va, va.</i>
Dalijasi patirtimi. Kalba sakiniais (likusiose situacijose)	<i>Mokytoja: O matėt kada nors tikrą lizdą? M.: Aš ir mačiau, kaime mačiau (pirmoje situacijoje).</i>	<i>Mano tėtis padarė pagauna žuvį, atvežė iš kaimo.</i>
Trečia situacija <i>Duona</i> , 9 priedas		

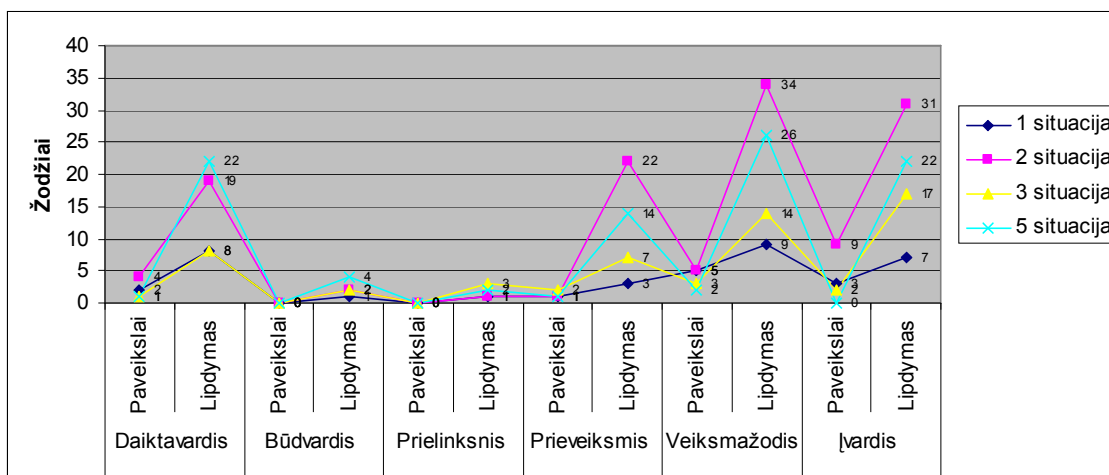
Išreiškia prašymus.		<i>Va, man reikia tokio. Tokio kur A. turi. Ir dar molio duokit.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą (likusiose situacijose).		<i>Turiu duonas.</i>
Pažįsta skaičius ir jų seką.		<i>Mokytoja: Kiek kainuoja? Sakyk skaičių. M.: Keturi. Mokytoja: Va, keturis duodu už pyragą. Tu du man pardavei gabaliukus ar vieną? M.: Du.</i>
Moko kitus.		<i>Nu, va šitai pasidaryk, va taip išleisk ir pasidaryk. Va taip va reikia spausti, kad iškristų.</i>
Ketvirta situacija <i>Pasaka</i> , 10 priedas, penkta situacija <i>Kambariai</i> , 11 priedas		
Skiria dydžių santykius ir vartoja juos apibūdinančius žodžius.		<i>M.: Ne. Mano didelis gabalas. K.: Mano didesnis. M.: O man dar didesnis.</i>
Įvardija savo darbą.		<i>Teletabiai. Pažiūrėk kaip gražiai darau.</i>
Kuria savo žaidimo siužetą.		<i>Mokytoja: Ką ten veiki užsidaręs? M. (juokiasi): Neįleisiu. Aš užsisakinau (užsirakinau).</i>
Kalba su kitais vaikais.		<i>M.: Man reikia tualeto (tualetu). S.: Tu pinigų nedavei. M.: Aš daviau, va čia va.</i>

M. dalyvavo visose situacijose. Žiūrėdamas į paveikslukus, kalbėjo blogiau nei lipdydamas. Ketvirtoje, penktoje situacijose, žiūrėdamas paveikslukus, demonstravo nepasitenkinimą, reikalavo molio, lipdymo. Lipdydamas nemažai kalbėjo apie lipdymą, nulipdytus darbus, kalbos plėtotė daug platesnė, įvairesnė.

A. (berniukas), 5 metai 3 mėnesiai. Konstatuotas vidutinis kalbos neišsivystymas. Jo kalba fonetiškai netaisyklinga, kalbėdamas iškraipo daugelio garsų tarimą. Kalbos gramatinė sandara dar formuojasi, foneminė klausa neišlavėjusi, žodynas skurdus. Pasakoja tik klausimų pagalba. Lanko Kauno vaikų darželio „Vaivorykštė“ logopedinę grupę. Dalyvavo keturiuose iš penkių filmuojamų užsiėmimų, *Daržovės, Paukščiai, Duona, Kambariai*.

Visose situacijose, žiūrėdamas paveikslukus, A. kalba nedaug, į klausimus atsakinėja, tik kai į jį kreipiamasi asmeniškai, dažnai atsakyti leisdamas kitiems. Pasakytų kalbos dalių skaičiai visose situacijose panašūs – nedideli. Daugiausiai kalba antroje situacijoje, penktoje situacijoje kalba palyginti nedaug. Kalbėdamas visai nenaudoja būdvardžių ir prielinksnių, visose situacijose jų neištaria nei vieno.

Lipdydamas šneka daug daugiau, nors dažnai kartoja tuos pačius žodžius. Daugiausiai kalbos dalių, 22rieveksmius, 34 veiksmazodžius ir 31 įvardį ištaria antroje situacijoje. Nors penktoje situacijoje A. taip pat kalba nemažai (duomenys pateikiami 16 paveiksle).

16 pav. A. kalbos dalių analizė

Visose situacijose, žiūrėdamas paveikslėlius, kalba nedaug, tik klausinėjamas. Į klausimus atsako tiksliai, tačiau labai lakoniškai.

Lipdydamas ir žaisdamas, šneka daugiau, dažnai kreipiasi į mokytoją, į kitus vaikus. Pradėjęs labai nedrąsiai, ketvirtoje, penktoje situacijose jau šneka daug daugiau, pilnais sakiniais, įsijaučia į žaidimą ir nemažai bendrauja su kitais vaikais. Lipdydamas įvardina įrankius, lipdinius. Įsijaučia į žaidimą. Antroje situacijoje kuria savo žaidimo siužetą, daug bendrauja, pasakoja (pasakojimų pagal paveikslėlius ir lipdant rezultatai pateikiami 10 lentelėje).

10 lentelė

A. kalbos skirtumai pasakojant pagal paveikslėlius ir lipdant

Pirma situacija Daržovės, 7 priedas		
Kalbos plėtotė	Pokalbis žiūrint į paveikslėlius	Pokalbis lipdant
Tiksliai atsako į mokytojo klausimus. (visose situacijose)	Mokytoja: O kokių daržovių jūs žinot? A.: Morka.	A.: Kas galėtų pirkti iš manęs duonos? Mokytoja: O kokia duona? A.: Su kmyvais.
Kartoja mokytojo žodžius.	Mokytoja: Čia burokas, jei mes praluptume, jis būtų raudonas. A.: Čia burokas.	
Įvardija įrankius (visose situacijose).		A.: Peilis. Aš dar neturiu kočėlo.
Įvardija veiksmus (visose situacijose).		Aš nupjoviau (dainuodamas). Aš tik darau pinigų.
Dalijasi patirtimi. Kalba sakiniais (visose situacijose).		Aš turiu mamą. Aš turiu mažą brolių.

Antra situacija <i>Paukščiai</i> , 8 priedas, trečia situacija <i>Duona</i> , 9 priedas		
Išreiškia prašymus.		<i>Duok spaustuką. Man irgi šitą duok.</i>
Kuria savo žaidimo siužetą.		<i>Mokytoja: Oi o kas čia? A.: Dovana. Mokytoja: O kas čia yra? A.: Keptuvė. Mokytoja: Keptuvė? O tai kam paukščiui keptuvė? A.: Tai kad jis nusteb.</i>
Penkta situacija <i>Kambariai</i> , 11 priedas		
Kalba su kitais vaikais.		<i>A. (S.): Aš pas tave stalo pirkti atėjau. S.: Stalo dar neturiu, tik televizorių, tokį stalą. A.: Stalą tokį, va prašau tau pinigai. Stalą nusipirkau.</i>
Vartoja žodžius, reiškiančius objektų pavadinimus, atitinkančius temą.		<i>A.: Aš noriu nusipirkti sau kėdę. S.: Kėdę? Palaukit aš pagaminsiu. A.: Dar tu tik darai kėdę, man dabar jos reikia.</i>

A. dalyvavo keturiose situacijose. Visose lipdydamas šnekėjo daugiau nei žiūrėdamas paveiksliukus. Lipdant kalbos plėtotė įvairi, daug šnekėjo apie lipdymą, nulipdytus darbus. Kalbos kokybė ir kiekybė svyravo, priklausomai nuo M. nuotaikos, tačiau pagal paveiksliukus šnekėjo visada mažai bei skurdžiai.

2.3.2 „Spindulio“ ir „Lašo“ grupių vaikų lipdymo analizė „Spindulio“ grupė

P. lipdo labai noriai. Noriai pjausto, tarkuoja, spaudo, daužo molį. Lipdymo pobūdis pereinantis iš *atsitiktinių žymių į kontroliuojamo piešimo (lipdymo) etapą* pagal Lowenfeld, Brittain (1964). Darbų nesaugo, nevertina, lipdymo procese sunaikina.

Pirmoje situacijoje *Daržovės*, P. ima visus įrankius, išbando juos, pjausto, žnaibo molį, įvardija – suteikia pavadinimą. Šioje situacijoje jos lipdymas atitinka *atsitiktinių žymių etapą*.

Antroje situacijoje *Paukščiai*, P. lengvai suformuoja rutuliukus, pagaliukus, bando klijuoti į visumą. Padarytą darbą saugo, nori neštis į grupę. Šioje situacijoje lipdymas atitinka *kontroliuojamo piešimo (lipdymo) etapą*.

D. lipdo labai noriai. Drąsiai pjausto, tarkuoja, spaudo, daužo molį. Lipdymo stadija atitinka *kontroliuojamo piešimo (lipdymo) etapą* pagal Lowenfeld, Brittain (1964). Dominykas suformuoja rutuliukus, pagaliukus, kuria paprastus objektus, naudodamas sintetinį formavimo būdą (klijuoja detales). Siekia tikroviško vaizdavimo.

Pirmoje situacijoje *Daržovės*, antroje situacijoje *Paukščiai*, trečioje situacijoje *Duona*, lipdo klijuodamas iš atskirų detalių. Siekia panašumo su tikrovišku vaizdu, darbe ieško autentiškų formų. Formuojant, nelabai pasitiki savimi, jam sunku detales sujungti į visumą, dažnai prašo mokytojos padėti, tačiau turi savo įsivaizdavimą ir tvirtai jo laikosi, nekopijuoja.

Ketvirtoje, penktoje situacijose *Pasaka*, *Laukiniai žvėrys*, iš plokščio formavimo stengiasi pereiti į konstruktyvų, stovintį vaizdavimą, taip dar labiau priartėdamas prie tikrovės vaizdavimo. Lengvai iškočioja molį, tinkamai pritaiko įrankius.

T. lipdo labai noriai. Jo lipdymo procesas atitinka Lowenfeld, Brittain aprašytą (1964) *kontroliuojamo piešimo (lipdymo) etapą*. Lengvai suformuoja rutuliukus, pagaliukus, tačiau į visumą juos jungia sunkiai. Naudoja sintetinį lipdymo būdą, mėgsta daryti molyje atsitiktines žymes – pjausto, baksnoja, tarkuoja. Kuria kompozicijas iš įrankių paliktų molyje.

Pirmoje, antroje situacijose, *Daržovės*, *Paukščiai*, T. žaidžia su įrankiais ir moliu: gamina rutuliukus, pagaliukus, juos pjausto, tarkuoja, spaudžia.

Trečioje situacijoje, *Duona* T. lipdo rutuliukus, juos pjausto, šablonuoja, naudoja įrankius. Jis lengvai iškočioja molį, tačiau sudėtingų darbų nedaro, lipdydamas daug žaidžia.

Penktoje situacijoje *Kambariai*, T. kočioja, lipdo pats, bet mieliau žaidžia plokštumoje darydamas išpaudus, formos kūrimu nesidomi.

V. lipdo labai noriai. Drąsiai pjausto, tarkuoja, spaudo, daužo molį. Lipdymo stadija atitinka *kontroliuojamo piešimo lipdymo etapą* pagal Lowenfeld, Brittain (1964). Jis naudoja sintetinį formavimo būdą – klijuoja atskiras detales. Tikroviško vaizdavimo siekia retai, mieliau su moliu žaidžia.

Pirmoje situacijoje *Daržovės*, Vytautas lengvai suformuoja rutuliukus, pagaliukus, bet juos daro tik paprašytas, mieliau molį daužo įvairiais įrankiais, žnaibo.

Antroje, trečioje situacijose *Paukščiai*, *Duona*, jis mieliau formuoja plokštumoje. Lipdo klijuodamas iš atskirų detalių. Gerai moka kočioti, spausti molį su spaustuku. Jis su moliu dirba drąsiai, pasitiki savimi, padeda kitiems. Sunkiau sekasi padarytas detales jungti į visumą.

J. lipdo labai noriai. Mėgsta tarkuoti, spaudyti, žnaibyti, daužyti, maigyti molį be jokio tikslo. Lipdydamas jis žaidžia su medžiaga, mielai naudoja įrankius.

Trečioje situacijoje *Duona*, J. žaidžia su moliu, pjausto, trupina, štampuoja su įvairiais įrankiais, nesiekia tikroviško vaizdavimo. Jo lipdiniai atitinka *nekontroliuojamos keverzonės etapą* (Lowenfeld, Brittain, 1964).

Ketvirtoje situacijoje *Pasaka*, atsiranda tikroviško vaizdavimo siekis. Tačiau pats kuria tik rutuliukus, pagaliukus. Taiso kitų sumaigytus darbus, atlenkia, kur buvo sulenкта, klijuoja, kur nukritę. Šioje situacijoje jo lipdymas jau atitinka *kontroliuojamo lipdymo etapą* (Lowenfeld, Brittain, 1964).

Penktoje situacijoje *Laukiniai žvėrys*, J. vis dar mieliau žaidžia darydamas išpaudus molyje, tačiau jau pats ir lengvai kočioja molį, klijuoja detales, savarankiškai naudoja įrankius, daro išpaudus, faktūras.

„Lašo“ grupė

K. lipdo labai noriai, susikaupęs. Jo lipdymo procesas atitinka Lowenfeld, Brittain aprašytą (1964) *kontroliuojamo piešimo (lipdymo) etapą*. Lengvai suformuoja rutuliukus, pagaliukus, tačiau sunkiai juos jungia į visumą. Vartoja sintetinį lipdymo būdą, mielai pabaigia kitų lipdinius, mėgsta daryti molyje atsitiktines žymes – pjausto, baksnoja, tarkuoja.

Pirmoje situacijoje *Daržovės*, K. žaidžia su įrankiais ir moliu: daro rutuliukus, pagaliukus, juos pjausto, tarkuoja, spaudžia. Sudėtingesnius darbelius: dubenėlį, šaukštą daryti reikia padėti, pats daryti nedrįsta.

Trečioje situacijoje *Duona*, K. vėl sudėtingesnių darbų nesiima lipdo rutuliukus, juos pjausto, šablonuoja, naudoja įrankius. Labai išgyvena ir nervinasi dėl nesėkmių, iš pirmo sygio nepasisėkus, antrą kartą nebando, o iš karto prašo pagalbos. K. nesiseka kočioti molio su kočėlu, nes ten rezultatas nepasiekiamas greitai.

Ketvirtoje situacijoje *Pasaka*, K. pradeda formuoti ir demonstruoja sąmoningą kūrybą, *ikischeminės būklės* apraiškas (Lowenfeld, Brittain, 1964). Lengviau kočioja molį, pradeda formuoti apimtinius darbus – dubenėlį, išpjausto karūną, smuiką. Pastebi smulkias detales, moka klijuoti molį, kuria sintetiniu būdu, klijuodamas detales. Atsiranda pasididžiavimas savais lipdiniais, noras padaryti geriau, sugriauti geresnį. Sugriovęs lipdinį taiso klijuoja detales.

Penktoje situacijoje *Kambariai*, K. kočioja, lipdo pats, jei ko nežino – drąsiai klausia, mieliau žaidžia plokštumoje darydamas išpaudus, bet jau pradeda formos ieškojimus, stengiasi sukurti tikroviškus realybės daiktus – laiptus, televizorių, lempą.

S. lipdo labai noriai. Drąsiai pjausto, tarkuoja, spaudo, daužo molį. Lipdymo stadija atitinka *ikischeminės būklės etapą* pagal Lowenfeld, Brittain (1964). Jis lengvai sukuria paprastus objektus, naudodamas abu formavimo būdus (analitinį ir sintetinį) – klijuoja atskiras detales arba jas išstampa iš vientiso gabalo. Siekia tikroviško vaizdavimo.

Pirmoje situacijoje *Daržovės*, S. lengvai suformuoja rutuliukus, pagaliukus, lengvai juos transformuoja – formuoja spaudydamas ir tampydamas.

Antroje, trečioje situacijose *Paukščiai*, *Duona*, jis mieliau formuoja plokštumoje. Lipdo klijuodamas iš atskirų detalių, smulkias detales – snapą mieliau išpiešia. Siekia panašumo su tikrovišku vaizdu, darbe ieško autentiškų formų. Nelabai pasitiki savimi, jam sunku sujungti detales į visumą, formuojant dažnai prašo pagalbos.

Penktoje situacijoje *Kambariai*, iš plokščio formavimo stengiasi pereiti į konstruktyvų, apimtinį, taip dar labiau priartėdamas prie tikrovės vaizdavimo. Mėgsta formuoti didelius objektus. Labai išgyvena, kai formuojant, dėl pirštų silpnumo, detalės tvirtai neprilimpa ir krenta. Mažus objektus lipdo analitiniu būdu. Pasitiki savimi, pagalbos neprašo, atvirkščiai, padeda kitiems vaikams, pamoko, iškočioja už juos molį.

M. lipdo labai noriai. Mėgsta tarkuoti, spaudyti, žnaibyti, daužyti, maigyti molį be jokio tikslo. Jo lipdymas atitinka *kontroliuojamo piešimo (lipdymo) etapą* (Lowenfeld, Brittain, 1964). Lipdydamas jis žaidžia su medžiaga, mielai naudoja įrankius.

Pirmoje situacijoje *Daržovės*, M. žaidžia su moliu, pjausto, trupina, štampuoja įvairiais įrankiais, nesiekia tikroviško vaizdavimo. Visiems lipdant daržovių sriubą, M. žaidžia su moliu ir kiekvieną lipdinį įvardija taip kaip kiti. Šioje situacijoje jo lipdiniai atitinka *nekontroliuojamos keverzonės etapą*.

Antroje situacijoje *Paukščiai*, siekia tikroviško vaizdavimo. Pradžioje nuogastauja, kad nemoka, neišeis, bet žaisdamas pradeda lipdyti. Lipdo sintetiniu metodu, klijuodamas detales. Detalių į visumą dar nesujungia, tačiau yra labai savarankiškas kuria labai kūrybiškai ir originaliai. Šioje situacijoje jo lipdiniai atitinka *kontroliuojamo lipdymo etapą*.

Trečioje situacijoje *Duona*, M. lengvai formuoja rutuliukus, pagaliukus – *kontroliuojamo lipdymo etapas*, pats kočioja molį, nors trūkstant pasitikėjimo savimi, vis dar prašo, kad kočiotų mokytoja.

Ketvirtoje situacijoje *Pasaka*, M. vis dar mieliau žaidžia darydamas išpaudus molyje, labai seka mokytojos lipdymą ir prisideda lipdydamas savarankiškai sugalvotas ir sukurtas detales. Pyksta jei greitai ir lengvai nepasiseka, todėl dažnai prašo pagalbos. Mieliau kuria plokštumoje.

Penktoje situacijoje *Kambariai*, pats ir labai lengvai kočioja molį, klijuoja detales, savarankiškai kuria, naudoja įrankius, daro išpaudus, faktūras, bando lipdyti konstruktyvų kūrinį.

A. lipdo labai noriai. Naudoja visus įrankius, jo lipdinys atitinka *kontroliuojamo lipdymo etapą* (pagal Lowenfeld, Brittain, 1964). A. labai nori kurti tikroviškus lipdinius, pyksta jei nepavyksta.

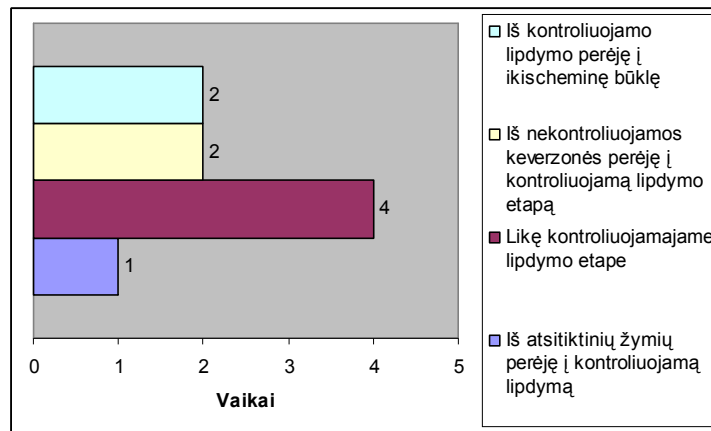
Pirmoje situacijoje *Daržovės*, A. užsiėmimo pradžioje nenoriai liečia molį, bet vėliau mielai lipdo rutuliukus, pagaliukus, kočioja molį. Savimi nepasitiki, bijo savarankiškai lipdyti, bandyti įrankius. Padrąsintas, mielai spaudžia su spaustuku, pjausto su peiliu.

Antroje, trečioje situacijose *Paukščiai*, *Duona*, A. drąsiai lipdo pats klijuoja detales sintetiniu metodu, mato visą darbo visumą, tačiau vis klausia kaip daryti, stebi kaip lipdo kiti. Lengvai formuoja ir analitiniu būdu, iš vieno gabalo molio, tačiau labiau mėgsta klijuoti detales. Lengvai pats iškočioja, pjausto, puošia faktūromis. Labai džiaugiasi savo darbais, visiems rodo, giriasi.

Penktoje situacijoje *Kambariai*, A. lipdo labai savarankiškai, išradingai naudoja įrankius. Smulkias detales formuoja pirštais. Lipdydamas pagalbos neprašo, lipdo savarankiškai.

Visi vaikai iš „Spindulio“ ir „Lašo“ grupės lipdė noriai. Visi įsijautė į keramikos žaidimą. Žaidimo paskatinti drąsiai lipdė, nors ne vienas pradėdamas lipdyti guodėsi, nemokantys to daryti. Žaidimo dėka vaikai lipdydami, užsimiršo nemokantys, įsidrąsino. Darbui motyvavo noras pasigaminti žaidimo objektų. Vėlesnėse situacijose vaikai jau taip dažnai nekartojo *nemoku*, pradėjo branginti savo nulipdytus darbus, norėti juos pasiimti, turėti. Lipdydami daugiau žaidė su medžiaga, įrankiais, bei sukūrė paprastus kūrinius, atspindinčius žaidimo temą, tik D. ir S. pradeda stengtis kurti gražiai, į tikrovę panašius kūrinius. 5 vaikai iš 9, vykstant reguliariems užsiėmimams, tobulėjo ne tik kalboje, bet ir pačiame lipdyje.

P. pirmoje situacijoje lipdžiusi *atsitiktinių žymių etape*, antroje situacijoje jau formavo *kontroliuojamo lipdymo etape*, praleidusi *nekontroliuojamo lipdymo etapą* (duomenys pateikiami 17 paveiksle).

17 pav. Vaikų lipdymo pokytis

Pasak Lowenfeld, Brittain (1964), lipdymo, piešimo etapai tampa susiję su kalba, todėl augimas raiškos etapuose skatino ir kalbos augimą.

Visi vaikai lipdė labai noriai ir drąsiai, mielai žaidė su moliu, įrankiais. Ne visi lipdydami patobulėjo, bet lipdymo procese visi padaršėjo, įgijo kūrybinio pasitikėjimo savimi, pažino medžiagą, įrankius.

2.3.3 „Spindulio“ ir „Lašo“ grupių situacijų analizė „Spindulio“ grupė

1 situacija (2 priedas)

Dalyvių skaičius: 4 – P., D., T., V.

Vaikai, žiūrėdami paveikslukus atsakinėja į klausimus vienu, dviem žodžiais. V., T. nėra susikaupę, labai sukiojasi savo kėdėse, juda, tačiau susidomėję, labai palinkę į priekį, atsako į klausimus, tarsi lenktyniaudami savo žinojimu – vienas per kitą ir už kitus – *Mokytoja: O čia? Ar D. žino? V: Svogūnas. D. atsakydamas į klausimus dažnai apsiriboja galvos purtymu ar linksėjimu. P. atsako tik į uždarus klausimus, atsakydama tik – taip, ne, dažniau klausia pati – kas čia?*

Pasiūlius lipdyti daržoves ir žaisti sriubą, D. pasipriešina – *nelipdysiu*, bet koks mokytojos klausimas sulaukia neigiamo atsakymo arba galvos purtymo. Kiti vaikai galimybę lipdyti ir žaisti, apsidžiaugia, T. naujieną pasitinka žodžiu – *valio*. Lipdydami labai domisi įrankiais, juos įvardija – *čia peilis*, prašo vienas iš kito – *duok man šitą, man reikia kočėlo*, kartais ir atiminėja. Žaidžia su moliu – tarkuoja, pjausto, žnaibo, daužo. Pasiūlytu žaidimu vaikai nelabai domisi, per daug įsitraukę į lipdymo eigą ir ekspromtinių formų sukūrimą, todėl atsiranda pasakojimai apie cepelinus, laiptus, duobes.

Mokytojai kartu lipdant ir pasakojant, ką daro – susidomi. Pradedą lipdyti daržoves, dubenėlius, šaukštus, įvardija, ką dedą į sriubą – *Mokytoja: V., o iš ko tavo sriuba išvirta? V.: Iš morkų, paklausk, dar iš kopūstų, dar bulvių ir dar žirnių. Mokytoja: Tai duok paragauti, ir pats ragauk. Oi, druskos trūksta. Visą laiką pratylėjęs ir vangiai atsakinėjęs į klausimus, D., užsiėmimo pabaigoje pats primena apie save – D.: Jau padariau. Mokytoja: O kas čia yra? D.: Sriuba. Mokytoja: O iš ko? D.: Iš blynų. Mokytoja: Iš ko? D.: Iš grybų. P. irgi domisi labiau lipdymu, nei žaidimu, tačiau žaidimo temą supranta ir savotiškai joje dalyvauja – *Mokytoja: Tai, ką tu čia taip pjaustai, P.? P.: Bulvę.**

Lipdymo eigoje vaikai daug pasakoja, nenori baigti, nenoriai tvarkosi savo darbo vietas. Savo darbų nevertina, nuo darbų suminkymo reikia gelbėti.

2 situacija (3 priedas)

Dalyvių skaičius: 4 – P., D., T., V.

Žiūrėdami į paveikslukus su paukščiais, vaikai nepasakoja, o tik keliais žodžiais atsako į klausimus. Tik yra išsiblaškę ir į juos atsako ne visada dėmesingai – *Mokytoja: Tik noriu paklausti ar pas paukštį galvytė yra? T.: Ne.* P. į visus klausimus atsako – *ne*. Visi labai skuba lipdyti.

Pradėjus lipdyti visi vaikai ieško sau įrankių, įvardija juos, gražiai jais dalijasi – *D.: Ne, čia aš pirmas pasiemiau. P. atiduodama: Paskui duosi.* Žaidžia su moliu, spaudo, daužo jį. Pasiūlius lipdyti paukštį, V., D. pasisako nemokantys, tačiau molio neišsigąsta, toliau kočioja, pjausto, stebi mokytojos veiklą. Lipdydami padeda vienas kitam – *V. matydamas, kad D. neišeina išspausti molio su spaustuku: Aš galiu tau padėti.* T. lipdydamas pasakoja įvairias istorijas, dažnai pamiršta lipdomą paukštį. Mokytoja, nulipdžiusi paukštį, žaidžia su juo *lesina, girdo*, vaikai stebėdami, susidomi, pabaigę savo paukščius *skraidina* juos, kalba pakeistu balsu, *čiulba*, gamina jiems *maistą*. Besikalbėdami ir žaisdami, vaikai vartoja paukščių pavadinimus – *žvirblis, zylė*, pasakoja ką paukščiai lesa. Įsijautę į žaidimą tiki, kad molinės kirmėlės gyvos – bijo paliesti, kalba apie paukščius pirmu asmeniu – *T.: Aš išgėriau visą vandenį. D.: Dar kirmėlių noriu.*

3 situacija (4 priedas)

Dalyvių skaičius: 4 – D., T., V., J.

Žiūrėdami paveikslus, grūdų varpas, vaikai daug nešneka, skurdžiai atsakinėja į klausimus. Pirmą kartą veikloje dalyvaujantis J., kalba savo kalba, į klausimus nereaguoja. T. labai nekantrauja lipdyti, pasisako, kad jam molis patinka. Visi vaikai lipdymui prašo daug molio.

Pradėję lipdyti vaikai, kaip jau įpratę minko, daužo, kočioja. J. džiaugiasi įrankiais, įvardija kai kuriuos – *O pelias, pelias (peilis)*. Pasiūlius žaisti duonos parduotuvę, prie žaidimo ir lipdymo prisijungia visi. Kai kurie iš karto pradeda fantazuoti – *Mokytoja: O ką jūs pardavinėsit? T.: Aš tai duoną. Auklėtoja, pas mane bus tokia parduotuvė, kur durys pačios atsidaro.* Lipdydami ir žaisdami vaikai patys kuria savo *duonas, riestainius, batonus*, gaminasi *pinigus*. Vaikai žaidžia ir kalbasi tarpusavyje lyg būtų suaugę, naudoja trečią asmenį – *T.: V., atėik aš jau kepsiu duonytę. Dar ilgai keps, ilgai, jau iškepė. V.: Laba diena, aš norėčiau pirkti duonos.* J. nors ir kalba silpniau, savo įsijautimu į žaidimą taip pat neatsilieka nuo draugų – *Mokytoja: T., kiek kainuoja tavo duona? J.: T. ne saka (nesako). Mokytoja: Tu jo paklausk kiek kainuoja, galėsi nusipirkt. J. eidamas pas T.: T., i ta, i ta.* Suaugusiu pardavėju pasijunta ir D. – *Mokytoja: Galima bus pirkti?. D. (links galvą): Pas mane nebangūs (nebrangūs).* Vaikai pjausto *duoną* pasakoja iš ko ji padaryta, *pirkėjui* paprašius skaičiuoja *pinigus*. Pabaigus darbą, visus *pinigus* vaikai išsineša į grupę.

4 situacija (5 priedas)

Dalyvių skaičius: 2 – D., J.

Žiūrėdami paveikslukus, vaikai beveik nekalba. J. bando kalbėti sava kalba, kartoja paskui mokytoją kai kuriuos žodžius. D. atsakinėja į klausimus saikingai, nors pasaką žino, pasakot nebando – *Mokytoja: Nepažįsti šitos pasakos? Čia kur senėlė ir senelis užaugino... D.: Didelę ropę.* Nepasakodami nuobodžiauja, varto knygas, žaidžia su jomis, D. prašo molio ir planuoja ką darys – *Aš norėčiau daryti byną (blyną).*

Pradėjus lipdyti, vaikai žaidžia su moliu, naudoja įrankius. Mokytojai, pradėjus pasakos kūrimą, susidomi ir įsijungia bei kartoja žodžius – *Mokytoja: Vilkas verkia ir sako: noriu kojų, man nenulipdei kojų. D.: Prašau, koja viena. Ir paskui kita; Mokytoja: Vieną kartą stovėjo pilis. J.: Pilis?. Žaisdamas D., pradeda kurti savo siužetą, pasakoja pilnais sakiniais – D.: Mano arkliukas guli kol kas nesveikas. Su trys (rodo) kojom. Mokytoja: Ai tai jam turbūt skauda?*

J. labai susidomi žaidimu, prisėda arčiau mokytojos, pats atsineša kėdę, nors dažniau kalba sava kalba, tačiau lipdydamas ir žaisdamas, kartoja mokytojos žodžius įvardija įrankius – *Va, ūėk (žiūrėk) košė.* Vaikai judina nulipdytas figūrėles, žaisdami griaua, taiso, transformuoja. Pasibaigus laikui labai nenori baigti lipdymo.

5 situacija (6 priedas)

Dalyvių skaičius: 3 – D., T., J.

Apžiūrėdami paveikslukus, vaikai vangiai atsakinėja, išskyrus T. – jis atsakinėja už visus. Pasakojimų nekuria, o tik įvardina žvėris – *čia lapė, čia ežys.*

Pradėjus lipdyti, vaikai žaidžia su įrankiais, moliu, pasakoja, kad turi tokius pačius įrankius namie – *Auklėtoja, o man mama seniai seniai davė tarkuoti bulvę, daužo molį, šoka pagal ritmą. Greitai pasirenka kokį gyvūnėlį lipdys, bendrauja tarpusavyje gyvūnėlių vardu – Briedi, pažiūrėk kas čia ir vilkas dar nemiega. O čia yra stulpas, briedi, o stulpas griūna, briedi.* Mokytojos pasiūlytu žaidimo siužetu nelabai susidomi, kuria savo – stato stulpus, tiltus – *Tiltą padarėm. Ateikit, žvėreliai, pažiūrėkit, koks pas mus tiltas.* Lipdydami demonstruoja gerą nuotaiką, pasitikėjimą savimi, daug kalbasi tarpusavyje, bendradarbiauja – *D. atneša molio: Nėra už ką, atnešiau žolytės.* Mažai kalbantis J. irgi labai įsitraukia į žaidimą – *lipdo žvėreliams maistą, glosto juos.* Baigti lipdyti vaikai nenori.

„Lašo“ grupė

1 situacija (7 priedas)

Dalyvių skaičius: 4 – K., S., M., A.

Prasidėjus užsiėmimui visi jaučiasi nejaukiai, nes žino, kad yra filmuojami (kamerą tenka įjungti prie vaikų ir paaiškinti, kas daroma). Pristačius, ką veiksime, A. iš karto atsiliepia – *nemoku.* Visi ženklai rodo, kad jie nesusidomėję – S. sėdi parėmęs galvą ranka, paveiksluku mojuodamas kaip

vėduokle, M. – lyg išsigandęs, pirštą įkišęs į burną, suraukęs kaklą, dažnai stebi degančią kameros raudoną lempuotę, nedalyvauja pokalbyje, K. sėdi tylėdamas, labai atidžiai ir ilgai žiūrėdamas į paveikslą su nupiešta morka. A. sėdi parėmęs galvą ranka, kartais mokytojai kalbant, jomis užsidengia veidą. Į klausimus atsakinėja tik A. ir S., iš M. ir K. atsakymus reikia išgauti, pateikiant klausimus individualiai. Parodžius tikras daržoves, S. ir A. susidomi, atsakinėja į klausimus vienas per kitą, daržoves traukia vienas kitam iš rankų.

Kviesti lipdyti tenka keletą kartų. Gavę molį, puola jį daužyti, palietę pirštais, atitraukia – molis šaltas. A. palietęs molį, pradeda valyti rankas. Pakvietus žaisti sriubos virimą, vaikai susidomėjimo žaidimu neparodo, vangiai atsakinėja į klausimus, tačiau domisi įrankiais, juos bei savo veiksmus įvardija – *Aš turiu peilį. Aš takuoju (tarkuoju).*

Mokytoja lipdo *žaidimo įrankius* ir kalba apie daržoves, sriubą. Po truputį vaikai išitraukia į žaidimą, pradeda daryti *sriubas ir valgymo įrankius*, atsako į klausimus, atsiranda pokalbis, diskusija apie moliūgo dėjumą į sriubą, pasakojimas, ką deda į sriubą mama, kokius prieskonius reikia dėti.

2 situacija (8 priedas)

Dalyvių skaičius: 3 – S., M., A.

Nuo pat pradžių jaučiasi drąsiai, eidami prie darbo stalo patys pasiima kočėlus, pasiima, renkasi paveikslukus su paukščiais. Vartydamas paveikslukus, M. užklausia ar bus molio, labai nekantrauja, nori lipdyti. Žiūrėdami paveikslukus, visi atsakinėja į uždarus klausimus, prašančius vieno žodžio atsakymų, į atvirus klausimus taip pat atsako vienu žodžiu. Rodo kur kokia kūno dalis yra – *va čia, va*, tačiau plačiau nepasakoja. Visi žino paukščių kūno dalis, žino kur jie gyvena, tačiau pokalbis nesivysto. Daug klausinėjant vaikams pabosta, jie atsilošia, S. visai atrodo niekuo nesidomi, M. vis kalbina kita tema – *pažiūrėkit, kokia mano maikė*. Pradėjus lipdyti, visi noriai ima įrankius, pirmiausia ieško labiausiai patikusių – *šitas gražus*, daužo molį kočėlu, neraginti ima molį į rankas, minko. Pasakius, kad bus lipdomas paukštelis, A. vėl nuogaštuoja, sakydamas – *nemoku*, o M. iš karto skelbia, kad nenori daryti, tačiau minkyti, žaisti su įrankiais ir moliu nenustoja. S. iš karto pradeda lipdyti paukštį, įsijungia į žaidimą, kurį žaidžia mokytoja – nusilipdo paukštį ir kviečia kitus paukščius į gimtadienį, užsisako dovanų. Šitaip raginami ir stebėdami, vaikai susidomi. Nors kartais išsprūsta žodžiai – *nemoku*, paukščius, vaikai skuba padaryti, kad galėtų su jais žaisti. Šnekinami visą laiką lipdo – minko, klijuoja, tarkuoja. Nulipdę paukščius, juos *skraidina* prie kitų paukščių, bendrauja paukščių vardu, *lesina*, kiekvienas skirtingai apibūdina, pasakoja apie juos, tačiau pasakoja tik klausinėjami – *Mokytoja: O labai toli reikia skristi? S.: Ne, nelabai. Mokytoja: Turbūt nepavargsti? S.: Kartais ir pavargstu*, pradeda fantazuoti – vieno paukštis turi palapinę ant sparnų, kitas gyvena pas žmones, kitas

nardo, valgo žuvį ir t.t. Apie paukščius vaikai dažnai kalba pirmuoju asmeniu – *jau suvalgiau žuvį, aš po vandeniui sėdžiu.*

3 situacija (9 priedas)

Dalyvių skaičius: 4 – S., M., A., K.

Nuo pat pradžių pasiūlius grūdų, tikros duonos, ima, ragauja, klausinėja. Paveiksliukais nesidomi, į klausimus atsakinėja vienu, keliais žodžiais – *Mokytoja: Kaip galvojat, kuri yra skaniausia, kokią norėtumėt turėti? A.: Visokią.* Lipdo labai noriai. M. pats pasiima molio. Visi jo prašo daug. Pasiūlius žaisti duonos parduotuvę, pirkėjus, pardavėjus, visi sutinka be atsikalbinėjimų, nors iš pradžių lipdydami tik stebi mokytojos veiklą – *pinigų, duonos* lipdymą, patys molį tik žnaibo ir daužo. Po truputį vaikai susidomi lipdymu, drąsiai naudoja įrankius, žino ką su jais galima padaryti. Tik K. vis prašo pagalbos lipdyme, labai nepasitikėdamas savo jėgomis. Ypatingai susidomi *pinigų darymu*, didžiuojasi savo darbu – *Va, kokį pinigą turiu, pažiūrėk, pažiūrėk.* Lipdant ir žaidžiant pradedami vartoti duonos pavadinimai – *ilgas batonas, juoda duona, pynutė*, sugalvojama bei sužinoma duonos sudėtis – *duona padaryta iš mėsos, duona su kmynais.* Vaikai *perka, parduoda*, bet visus žaidimo – lipdymo pokalbius vysto su mokytoja. Tarpusavyje šneka tik dėl įrankių dalybos – *duok man šitą*, tačiau proceso metu atsiranda ir sudėtingesnių klausimų vienas kitam – *ar tu pirkėjas ar pardavėjas?* ir patarimų lipdant – *Nu, va šitaip pasidaryk, va taip išleisk ir pasidaryk.* Vaikai lipdo ilgai, nuobodulio ženklų nerodo. Pasiūlius, baigti lipdymą, užsimena, kad norėtų dar pažaisti.

4 Situacija (10 priedas)

Dalyvių skaičius: 2 – M., K.

Prasidėjus užsiėmimui, vaikai yra nekantrūs ir susierzinę. Jie visai nežiūri paveiksliukų, net nebando atsakinėti į klausimus – reikalauja molio ir lipdymo. Jį gavę, kočioja, gnaibo, puošia faktūromis, tačiau M. demonstruoja agresiją ir nepasitenkinimą – *Eik, eik pasiimk. Toks durnas (moliui); tu durna (mokytojai).* Išsikalbėjus, jis pasisako, kad taip jam sako tėtis – *Taip mano tėtis sako. Sako: tu – durnas.*

Pradėjus sekti lipdomą pasaką, susidomi, klauso, tačiau mokytojai mažai padeda, žodžius reikia tiesiog traukti – *Mokytoja: Tu padarysi plaukučius, o aš kaspinėlius. Princesė buvo labai graži. Ar gali būti graži? K.: Taip. M.: Jo. Mokytoja: O negraži gali būti? M.: Graži. Mokytoja: Tik graži? O princai kokie būna? M.: Graži. Mokytoja: Gražūs? Princai? M.: Jo. Mokytoja: O būna bjaurūs? M.: Ne.*

K. lipdydamas fantazuoja – *K.: Aš iškočiosiu, kad būtų didelis, kad visi tilptų. Mokytoja: O kas turi tilpt. K.: Tai visi žmonės, kuria savo siužetą – Mane princesė įsimylės, princesė mane pabučiavo, lipdo sau karūną, kurią nešioja ir prašo veidrodžio, lipdo smuiką ir su juo groja.*

M. labai susidomėjęs lipdymu, tačiau mieliau jį daužo, pasiūlius ką nors lipdyti, pradeda išdykauti ir kartoti – *nemoku*. Pamatęs, kad mano nulipdyta princesė neturi kojų, skuba jas klijuot., bet susijaudina, kai tai nepavyksta iš pirmo karto. Nepasisėkus, nustoja lipdyti, pradeda šūkauti, mėtyti molį. Nusiramina, pasiūlius naują lengvą lipdymo užduotį ir pagalbą. Pasiūlius pabaigti, vaikai užsispiria ir pradeda labai išdykauti, naikinti pasakos personažus – *princesė numirė*, tačiau viską taiso, priminus, kad patys galės fotografuoti.

5 situacija (11 priedas)

Dalyvių skaičius: 4 – K., S., M., A.

Vaikai žiūrėdami į paveikslukus, nieko nepasakoja, o tik trumpai atsakinėja į klausimus, vis paklausdami – kada bus molis. Visi noriai įsijungia į kambarių lipdymą, norėdami pasigirti, kas jų kambarių bus – *S.: Pas mane bus fontanas. K.: Reikia televizoriaus*. Dalijasi įrankiais, patys kuria ir kreipia žaidimo siužetą – *reikia parduotuvės*. Mokytojos sumanymas žaisti ėjimą į svečius, vaikams patiko tik pamokos pradžioje, vėliau vaikai patys sugalvojo žaisti baldų parduotuvę. Ir nors tema *Kambariai* išlieka, vaikai žaidimo iniciatyvą perima. Daug žaidžia ir bendrauja tarpusavyje, keičia sėdėjimo vietą – *M. (perka): Man reikia tualetu. S.: Tu pinigų nedavei. M.: Aš daviau, va čia va. A.: Dar tu tik darai kėdę, man dabar jos reikia. S.: Visko pagaminsiu*, drąsiai diskutuoja, dalijasi patirtimi – *O senovėj tai gyveno be kompo ir be televizoriaus*. Šioje pamokoje M. kaip ir praeitoje pamokoje daug išdykauja, tačiau kuria savo žaidimo scenarijų, nors pamokos pradžioje daugiau stebi kitus ir išlaiko atstumą – *Mokytoja: M., tuk, tuk, įleisk. M.: Ne. Mokytoja: Ką ten veiki užsidaręs? M. (juokiasi): Neįleisiu. Aš užsisakinau (užsirakinau)*, vėliau pradeda žaisti su kitais, *perka, apstato baldais kambarį*. Vaikai jaučiasi pamokoje laisvai, pasiūlius baigti, vaikai nenori baigti lipdyti.

Išvados

1. Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad plėtojant vaiko neišsivysčiusią kalbą, reikia daug dėmesio skirti ugdymo kompleksiskumui, leidžiant dailės terapijai tapti svarbia grandimi, sujungiančia įvairių specialistų pastangas.
2. Molis kaip plastinė raiška naudojamas visose dailės terapijos taikymo sferose ir yra reikšmingas bei veiksmingas dėl savo tekstūrinių savybių, leidžiančių statyti, griauti bei kurti trijų dimensijų formą. Lipdymas iš molio tai – veikla stimuliuojanti smulkiąją motoriką, leidžianti improvizuoti ir įsijausti, inspiruojanti laisvą žaidimą su medžiaga, skatinanti vaiką kalbėti.
3. Atlikus mokslinės literatūros analizę, sukurtas praktinis lipdymo iš molio veiklos modelis, skatina vaikų kalbos plėtotę.
4. Vaikų kalbos fiksavimas, analizavimas ir lyginimas įrodė, kad lipdymo metu vaikų kalba reikšmingai gerėjo, nes taikant porinį t kriterijų, gauti statistiškai patikimi rezultatai.
5. Hipotezė, kad vaikų ugdymo veikloje naudojamas lipdymas iš molio yra veiksmingas vaikų kalbai ugdyti, pasitvirtino

Literatūra

1. Abuhoff, D. L., Goldblatt, B., Gaydos, M., Corrato, S. (2008). *Effects of Clay Manipulation on Somatic Dysfunction and Emotional Distress in patients With Parkinson's Disease*. Hempstead. www.eric.ed.gov. (žiūrėta 2009 09 29).
2. Bagdonas, A. (1995). *Sutrikimų klasifikacija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. p.10.
3. Bailer, K. (2001). *Developmental Stages of Children's Clay Work*. Great Barrington. www.k-play.com (žiūrėta 2009 09 21).
4. Birontienė, Z. (2008). *Priešmokyklinio amžiaus vaikų smulkiosios motorikos ugdymas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
5. Brazauskaitė, A. (2001). *Žymaus ir vidutinio protinio atsilikimo vaikų savivokos ugdymas daile*. Daktaro disertacija. Vilniaus pedagoginis universitetas.
6. Brazauskaitė, A. (2005). Raidos sutrikimų turinčių asmenų dailinės saviraiškos bruožai ir ugdymo galimybės. Piličiauskas A. (sud.). *Meninis neįgaliųjų ugdymas. Metodikos ir terapijos aspektai*. Vilnius: Kronta. p.30-36.
7. Brėdikytė, M. (2004). *Žaidimo vaidmuo vaiko gyvenime*. Žvirblių takas. Nr. 4, p. 6-12. Vilnius: Gimtasis žodis.
8. Čekanavicius, V., Murauskas, G. (2003). *Statistika ir jos taikymai*. I knyga. Vilnius: TEV. p.182.
9. Charles, C. M. (1999). *Pedagoginio tyrimo įvadas*. Vilnius: Alma littera. p. 287-288.
10. Čirpuvienė, V., Stošiuvienė, K. (1999). *Kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos sutrikimų šalinimas įvairioje veikloje (programa)*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
11. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* <http://www.lki.lt/dlkz/>. (žiūrėta 2010 04 29).
12. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. (1972). LTSR Mokslų akademija Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Vilnius: „Mintis“.
13. Dalley, T. (2004). *Dailė kaip terapija*. Vilnius: Apostrofa. p. 13, 17, 93.
14. Daugirdienė, I., Gairelytė, D., Prasauskienė, A. (2007). *Mokykimės bendrauti*. Kaunas.
15. *Dėl Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi bendrosios programos*. 2002-06-24. įsakymas Nr.1147. www.smm.lt/teisine_baze/isakymai.htm.
16. Emery, M. J. (2004). *Art Therapy as an Intervention for Autism*. Lake Forest. www.eric.ed.gov. (žiūrėta 2009 09 29).
17. Erikson, E. H. (2004). *Vaikystė ir visuomenė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. p. 259.
18. Garšvienė, A. (1996). *Žymiai bei vidutiniškai sutrikusio intelekto vaikų bendravimo ir kalbos ugdymas*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas.

19. Garšvienė, A., Ivoškuvienė, R. (1993). *Logopedija. vadovėlis specialiosios pedagogikos fakultetų studentams*. Kaunas: Šviesa. p. 170-180.
20. Garšvienė, A., Ivoškuvienė, R. (2003). Vaikai, turintys kalbėjimo, kalbos ir kitų komunikacijos sutrikimų. Ambriukaitis, J. (sud.). *Specialiojo ugdymo pagrindai. Vadovėlis edukologijos specialybės studentams*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. p. 295-309.
21. Giedrienė, R. (1987). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kalbinės sambrandos tyrimas*. Vilnius: PMTI. p. 30-36.
22. Glebuviene, V., Grabauskienė, A., Kontautienė, Z. (1990). *Ikimokyklinė pedagogika*. Kaunas: Šviesa. p. 187-189, 209-211.
23. Grinevičienė, N. (2007). *Vaikų žaidybinių gebėjimų ugdymas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. p. 55.
24. Gumbytė – Mačiulskienė, J. (2005). *Meninio ugdymo įtaka asmenybės brandai*. Marijampolė.
25. Hallachan, D.P., Kauffman, J. M. (2003). *Ypatingieji mokiniai. Specialiojo ugdymo įvadas*. Vilnius: Alma littera. p. 264.
26. Ivoškuvienė, R., Kaffemanienė, I., Baranauskienė, V., Burneckienė, I., Makarovienė, M., Varkalevičienė, A. (2003). Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės. I dalis. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
27. Ivoškuvienė, R., Mamonienė, Z., Pečiulienė, O., Stošiuvienė, K. (2002). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtos kalbos ugdymas*. Šiauliai: K. J. Vasiliausko įm.
28. Ivoškuvienė, R., Mamonienė, Z., Pečiulienė, O., Stošiuvienė, K. (1996). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtos kalbos ugdymas*. Šiauliai.
29. Ivoškuvienė, R., Mamonienė, Z., Pečiulienė, O., Suveizdienė, V. (1997). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtos kalbos ugdymas*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas.
30. Jurašaitė-Harbison, E. (2008). Veiksmo tyrimo vaidmuo, siekiant profesionalumo www.gimtasizodis.lt (žiūrėta 2010 02 03).
31. Kačiušytė – Skramtai, L. (2005). Mikčiojančių vaikų ugdymo muzikine veikla individualizavimo būdai. Piličiauskas A. (sud.). *Meninis neįgaliųjų ugdymas. Metodikos ir terapijos aspektai*. Vilnius: Kronta. p. 140-144.
32. Kaffemanienė, I. (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
33. Kaffemanienė, I., Burneckienė, I. (2001). *Specialiujų poreikių vaikų žaidimo gebėjimų ugdymas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

34. Kaluinaitė, K. (2006). *Kai kurie vaikų ir vaizdinės plastinės raiškos raidos aspektai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. (elektroninė knyga).
35. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Liucilijus.
36. Kriukelienė, L. (2008). *Dailės terapija*. Kaunas: Vitae litera. p. 50-51, 68-72.
37. Kučinskienė, R. (2006). *Dailės terapija. Seminarų užrašai*. Vilnius: Kronta. p. 13, 15.
38. Lapėnienė, A. (2005). *Mokymo/si procesas mediacinėje priemonių sistemoje*. Daktaro disertacija. Vytauto Didžiojo universitetas. p. 15-20.
39. Leliugienė, M. (2002). *Dailės terapijos taikymo galimybės*. Vilnius: Rafaelis. 19.
40. Linkaitytė, G., Lapėnienė, A. (2003). *Vaiko pažinimo gebėjimų plėtra ugdant daile*. Kaunas. <http://193.219.88.12/17001/17252.pdf> (žiūrėta 2010 01 24).
41. *Lipdymas pagalbinėje mokykloje*. (1989). Vilnius: Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerija, Liaudies švietimo darbuotojų tobulinimosi institutas.
42. Lowenfeld, V., Brittain, W. L. (1964). *Creative and Mental Growth*. (nepublikuotas vertimo rankraštis). p. 7, 91-101, 108-118, 125, 147-154, 168-183, 208.
43. Malchiodi C. (1999). *Medical Art Therapy with Children*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
44. Masiukaitė, M. Ko moko molio gabalėlis. (2006). Tamašauskienė, J. (sud.) *Proto negalia ir proto veikla*. Vilnius. (elektroninė knyga). p. 16.
45. Master, C.L. (2005). *Clay Sculpture within an Object Relational Therapy*. Grahams town. citeseerx.ist.psu.edu (žiūrėta 2010 01 17).
46. Mažeikis, G., Vaitkevičienė (2004). *Interaktyvaus ugdymo daile teorinis modelis*. Šiauliai. www.vpu.lt (žiūrėta 2010 01 24).
47. Muchina, V. (1988). *Vaiko psichologija*. Kaunas: Šviesa. p. 33 105.
48. Oaklander, V. (2007). *Langas į vaiko pasaulį*. Kaunas. p.67-75, 107.
49. Palačionienė, L. (2003). Kalbos sutrikimų turintis vaikas. Monkevičienė, O. (sud.). *Mano vaikai*. Kaunas: Šviesa. p. 156-159.
50. Piaget, J. (2002). *Vaiko kalba ir mąstymas*. Vilnius: Aidai. p.21-22, 97.
51. Pukėnas, K. (2005). Sportinių tyrimų duomenų analizė SPSS programa/ mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija http://193.219.62.98/pask/pukenas/KnygaSPSS_Pukeno.pdf
52. Rubin, J. A. (1984). *Child Art Therapy*. New York: John Wiley & Sons. p. 37, 61, 239.
53. Rubin, J. A. (1984). *The Art of Art Therapy*. New York: Taylor & Francis Group. p. 36-38, 68, 219.

54. Ruškus, J. (2003). Specialiųjų poreikių vaikų ugdymo metodologija: modeliai, metodai, kontekstai, pokyčiai, kryptingumas. Ambriukaitis, J. (sud.). *Specialiojo ugdymo pagrindai. Vadovėlis edukologijos specialybės studentams*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla. p. 85-86.
55. Ruškus, J., Mažeikis, G. (2007). *Neįgalumas ir socialinis dalyvavimas*. Kritinė patirties ir galimybių Lietuvoje refleksija. Monografija. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla. p.
56. Sekar, K. (2007). *Psychosocial Care for Children Medium – Clay Modeling*. Bangalore. www.nimhans.kar.nic.in/dis_man/train_nd8.pdf (žiūrėta 2010 01 17).
57. Sherwood, P. (2004). *The Healing Art of Clay Therapy*. Melbourne: ACER Press.
58. Sholt, M., Gavron, T. (2006). *Therapeutic Qualities of Clay-work in Art Therapy and Psychotherapy*. Haifa. www.hepsy.net (žiūrėta 2009 08 17).
59. Tamulienė, V. (2002). *Dailės specialioji didaktika*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. p.26, 28, 35,
60. *Vaikų darželių programa /eksperimentinė/*. (1991). Vilnius: LR Kultūros ir švietimo ministerijos leidybos centras. p. 57, 69.
61. Vaitkevičienė, A. (2005). Sutrikusio intelekto jaunuolių dailinio ugdymo metodika: netiesioginis pedagoginis poveikis. Piličiauskas A. (sud.). *Meninis neįgaliųjų ugdymas. Metodikos ir terapijos aspektai*. Vilnius: Kronta. p. 46, 53-54.
62. Winnicott, D. W. (2009). *Žaidimai ir realybė*. Vilnius: Vaga. p. 178.
63. Žukauskienė, R. (1996). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai. p. 100-106, 174, 180-181.
64. Выготский, Л. С. (1967). *Воображение и творчество в детском возрасте*. Москва: Просвещение.
65. Выготский, Л. С. (1956). *Избранные психологические исследования*. Москва: Издательство Академий педагогических наук.
66. Левина, П. Е. (1975). *Преодоление заикания у дошкольников*. Москва: Педагогика.
67. Мальчиоди, К. (2006). Арт-терапия и мозг Копытин, А. И. (sud.). *Арт-терапия – новые горизонты*. Москва: Когито-центр.
68. Постальчук, О. (2006). Психотерапевтическая роль манипуляций с изобразительными материалами при работе с детьми имеющими нарушения в развитии. Копытин, А. И. (sud.). *Арт-терапия – новые горизонты*. Москва: Когито-центр.
69. Сидорова, В. В. Гарафеева, А. Ю. (2005). Пластика тела и пластика глины интермодальная терапия искусствами. Москва: Московский психотерапевтический журнал Но. 4. p.170-185.

EFFECTIVENESS OF CLAY MODELLING FOR IMPROVING THE UNDEVELOPED SPEECH SKILLS

Summary of Master Thesis

Theoretical analysis carried out in the work disclosed that a very important principle of child speech development is complexity, where art more and more often becomes an important link between work of pedagogues and children of special needs, because conditions for the development of children's communication and speech are formed when creating.

A *hypothesis* was raised, that clay modeling used in the activities of children's development is effective on development of children speech.

An *action-activity research* was carried out, the purpose of it was to create and test a practical clay modeling module and to reveal its effectiveness on development of children speech.

9 preschool children, having speech backwardness of various levels, insignificant and significant, participated in the research. The main criteria of the selection of children for the research: speech disorder, preschool age.

In the empirical part the results were analyzed using *qualitative analysis* method – collected, analyzed using comparative analysis method. The development of every child's speech was analyzed, used parts of speech were calculated, change was fixated when looking at pictures and clay modeling. The analyses revealed the most important conclusions of the research:

1. The database of the research showed that the chosen research method – the sessions led during the examination of activities, implementing clay modeling model, extended the speech of children – when clay modeling children spoke in sentences, named their models, tools, created playful situations, hence creating a speaking motive for themselves, talked to each other a lot, the speech of children when modeling was much more versatile than the speech when telling about the pictures. When comparing the speech of children when telling about the pictures and speech while modeling, as well calculating the used parts of speech, it was noticed that the use of all parts of speech increased significantly when modeling. When implementing the clay modeling activity model not all children improved in modeling, but in the process of modeling everyone became braver, gained creative self-confidence, got familiar with the substance, tools.
2. Empirical averages of differences between results of the analysis, the criteria, confirm the hypothesis that clay modeling used in the activities of children's development is effective on development of children speech.

Keywords: Art therapy, work with clay, modeling, speech backwardness, effectiveness

Lipdymo iš molio veiklos modelis

Tikslas: Dailės terapijos pagalba stiprinti vaikų, turinčių kalbos neišsivystymą, individualų vystymąsi. Padėti jiems kalbos mokymo ir socialinės adaptacijos procese. Skatinti vaiko norą kurti ir pasitikėti savimi.

Uždaviniai:

- Į mokymosi procesą įjungti kalbos, skaičiavimo, žaidimo elementus, lipdymo technikas adaptuotas vaikų ugdymui.
- Atsižvelgti į kiekvieno vaiko individualius sugebėjimus visose plotmėse, per daug nesikišant į jo plastinę kalbą.
- Dailės terapijos veikloje naudoti išminktų elementų kartojimą.
- Skatinti dailės darbų vidinę modeliaciją.

Mėnuo	Meninės veiklos sritis	Plastinė raiška	Kalbos ugdymo tema Žodžių junginiai
Spalis I savaitė	Keramika	Rutuliukų, pagaliukų gamyba, sukant molio gabaliukus tarp delnų. Rutuliuko puošimas, klijavimas vieno su kitu, vaisių ir daržovių lipdymas, formavimas, pjaustymas, žaidimas su jomis – sriubos virimas, ragavimas. Pokalbis prie vaisių stalo.	„Vaisiai ir daržovės“ Daug, mažai, agurkas, ant, apvalus, atnešti, augti, bulvė, daržas, daržovės, dėti, duoti, kopūstas, mėgti, minkštas, morka, norėti, pailgas, pjauti, pomidoras, pupa, ropė, virtas, žalias, žirnis, skanu, neskanu.
II savaitė	Keramika	Rutuliukų, pagaliukų gamyba, sukant molio gabaliukus tarp delnų, jų klijavimas į visumą – paukštį, aptariant kiekvieną jo kūno dalį. Žaisti su nulipdytais paukščiais. „Skristi“ vienas pas kitą į svečius, „lesti kirmėles“	„Paukštis“ Paukštis, mažas, didelis, skrenda, stovi, tupi, galva, kaklas, snapas, pilvas, sparnai, kojos, uodega, aukštai, baltas, gandrai, grūdai, ilgas, išskristi, kiaušiniai, lesa, margas, medis, plasnoti, plunksnos, stovėti, ten, toli, trupiniai, virš, žemai, aukštai.
Lapkritis I savaitė	Keramika	Rankų judesiais formuoti pagaliukus, juos pjaustyti, plėšyti, klijuoti. Gaminti „duona“, „batoną“, „pinigus“. Pažaisti su vaikais duonos parduotuvę – pirkti, parduoti, skaičiuoti	„Duona“ Kepa, tepa, pjausto, valgo, alkanas, ant, bandelė, batonas, imti, juoda, kepti, kepalas, kepėjas, kieta, mėgti, miltai,

		pinigus.	minkyti, minkšta, pirkti, parduoti, pinigai, riekė, sotus, skani, tešla, valgyti.
II savaitė	Keramika	Kurti faktūrinius paveikslėlius, figūrėles. Sujungus visus paveikslus, figūrėles kurti pasaką, kartu ją sekti.	„Seku pasaką“ Sekti pasaką, joti, eiti, važiuoti, pilis, gražus, stebuklas, įdomi, įdomus, knyga, patikti, nepatikti, paveikslėlis, pasakų knyga, statyti, pilis, princesė, princas, karalius, karūna, karūnėlė
III savaitė	Keramika	Formuoti pasirinktus gyvūnus. Žaisti jų gyvenimą miške. Kurti miškui perteikti reikalingas detales, žvėrių maistą ir t.t.	„Laukiniai žvėreliai“ Alkanas, bailys, bijoti, drebėti, ežys, ėsti, gaudyti, graužti, greitai, išsigąsti, kiškis, lapė, lėtai, meška, piktas, staugti, šienas, vilkas, voverė, žvėrys, žolė, lapė snapė, vilkas pilkas, kiškis piškis.
IV savaitė	Keramika	Iš iškočioto molio plokštelių gaminti savo kambarį, baldus. Žaisti gyvenimą jame.	„Mano kambarys“ Rytas, lova, švarus, vanduo, vakaras, tankus, retas, ant, aukštas, retas, durys, grindys, kambarys, kėdė, laiptai, langas, lubos, po, prie, raudona, siena, sofa, spinta, stalas, stogas, televizorius, tualetas, virtuvė, vonia, žemas.

2 priedas

1 situacija, Daržovės

Pamokos data, laikas: spalio 15 diena, 9.30,

Trukmė: 45 minutės

Dalyvių skaičius: 4 – P. (mergaitė), D. (berniukas), T. (berniukas), V. (berniukas).

Pokalbis žiūrint paveikslus	Pokalbis lipdant ir žaidžiant
<p>Mokytoja: Žiūrėkit, kiek turi daržovių. V.: Aš jau žinau.</p> <p>Mokytoja: Na, tai pasakykit, kokias žinot.</p> <p>V. (dainuoja): Moka, moka, moka (morka), agukas (agurkas).</p> <p>T.: Agurkas.</p> <p>Mokytoja: Ką, Paulina, ką žino?</p> <p>P. (rodo paveikslėlį): Kas čia?</p> <p>Mokytoja: Kalafiorai – kopūstai tokie.</p> <p>T.: Čia pomidorai.</p> <p>Mokytoja: O čia? Ar D. žino?</p> <p>V.: Svogūnas.</p> <p>D.: Mmm.</p> <p>Mokytoja: O čia kas?</p> <p>V.: Kopūstas.</p> <p>Mokytoja: Tai mes šiandien iš molio virsim sriubą, gerai?</p> <p>D.: Nelipdysiu.</p> <p>T.: Valio.</p> <p>Mokytoja: Mes virsim sriubą, tai pažiūrėkim kaip tos daržovytės atrodo? Ar dėtume į sriubą kopūstų? Dėtum, D.? D. purto galvą.</p> <p>Mokytoja: Nemėgsti? Tu nedėtum. Ar dėtume agurkų į sriubą?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>V.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O dėtume pipirų?</p> <p>P.: Taip.</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O kas čia? Ar dėtume į sriubą?</p> <p>V.: Morką reikia dėti.</p>	<p>Mokytoja: Tai eikim palipdyti.</p> <p>V. (dainuoja): Molis, molis.</p> <p>Mokytoja: Ar atsimenat, kad reikia moliuką paminkyti.</p> <p>V.: Man didelį.</p> <p>T.: O man?</p> <p>Mokytoja: Prašau.</p> <p>T.: Man peilio, va šitas peilis.</p> <p>Mokytoja: Oi sau pamiršau pasiimti ir aš lipdysiu.</p> <p>T.: Geras</p> <p>V.: Molis, molis.</p> <p>Mokytoja: Tai dabar pasidarykim daržovyčių, morkytę, bulvytę.</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Po to supjaustykim ir virkim sriubą. Aš kviesiu pas save į svečius ragaut sriubos ir ateisiu pas jus ragauti.</p> <p>P.: Peilio, peilio.</p> <p>T.: Au, au.</p> <p>V.: Man reikia kočėlo.</p> <p>Mokytoja: Išsiminkykim gerai su pirščiukais.</p> <p>T.: Makaronai, makaronai.</p> <p>Mokytoja: O makaronai yra daržovė?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Iš ko makaronus daro?</p> <p>V.: Žinau.</p> <p>Mokytoja: Iš ko?</p> <p>V.: Nežinau. Iš molio.</p> <p>Mokytoja: O tikrus makaronus iš ko daro? Iš miltų?</p> <p>V.: Aha.</p> <p>P.: O cepelinas. Peilio reik. Nėra peilio.</p> <p>M.: Paieškok, va peilis.</p> <p>T.: Man reikia peilio.</p> <p>Mokytoja: Tai paieškokit patys.</p> <p>T.: Radom peilį.</p> <p>V.: Dim, dim.</p> <p>Mokytoja: Ar turėsim puodą sriubai virti, pasidarykim.</p> <p>T.: Taip.</p> <p>Mokytoja: O kokių daržovių sriubą virsit? O kokios, P., norėtum sriubos?</p> <p>P.: Didelės.</p> <p>Mokytoja: Didelę sriubą norėtum virti? O iš kokių daržovių virtum?</p> <p>P.: Iš pjaustytų.</p> <p>Mokytoja: Iš pjaustytų, na, tai pjaustyk.</p> <p>P.: Peilio.</p> <p>Mokytoja: O morkų, svogūnų dėsi?</p> <p>P.: Dėsiu.</p> <p>Mokytoja: Mėgsti svogūnus virtus?</p> <p>P.: Mėgstu.</p> <p>Mokytoja: Aš nemėgstu.</p> <p>D.: Aš nemėgstu.</p> <p>Mokytoja: Tai mes su D. virtų svogūnų nevalgysim. Aš dar nevalgyčiau sriubos, kurioje yra grybų.</p> <p>T.: Aš tai mėgstu.</p> <p>Mokytoja: Mano puodas jau yra, o dabar darysiu bulves.</p> <p>V.: O kam pas tave tiek daug bliūdų?</p>

<p>Mokytoja: O česnakų dėtumėt?...Tokie aštrūs. Na, o ką dar dėtumėt, kokių daržovių žinote dar?</p> <p>...</p>	<p>Mokytoja: Čia vienam virsiu, iš kito valgysiu, o iš trečio draugus vaišinsiu.</p> <p>P.: Cha, aš moku pjauti.</p> <p>Mokytoja: D., kokios čia daržovės?</p> <p>D.: Čia pjaustysiu.</p> <p>Mokytoja: Pjaustysi su peiliu.</p> <p>D.: Taip.</p> <p>T.: Aš blyną pjausiu.</p> <p>Mokytoja: O daržoves skusti, plauti reikia?</p> <p>T.: V.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Tai mums reikia pažaisti, kad plaunam.</p> <p>T.: O aš nuploviau jau.</p> <p>D.: Dar vieną peilį turiu.</p> <p>Mokytoja: V., kas pas tave čia?</p> <p>V.: Makaronai.</p> <p>T.: Va, molį pagavau.</p> <p>Mokytoja: Ką pagavai?</p> <p>T.: Va.</p> <p>Mokytoja: O aš darysiuos šaukštelį ir ateisiu ragaut. Oi, čia tuščia, čia nėra, čia nėra ką valgyti.</p> <p>D.: Tuoju.</p> <p>Mokytoja: Bus? Padarysi? Aš jau turiu šaukštą, laukiu.</p> <p>P.: Trupiniukas. Aš ir noriu.</p> <p>Mokytoja: D. išspaus ir tau duos.</p> <p>T.: Man reikia, man.</p> <p>Mokytoja: Tai po P., gerai?</p> <p>T.: Ir aš noriu tokių makaronų.</p> <p>Mokytoja: Tai V. prašyk.</p> <p>T.: V., duosi? Duos, sakė.</p> <p>Mokytoja: Gerai, kad jūs tokie draugiški. O sriuba bus?</p> <p>T.: Čia.</p> <p>Mokytoja: Va duodu jums bliūdelius.</p> <p>P.: Dėti duok.</p> <p>Mokytoja: Oi, T., koks tu stiprus, tau išeina (T. spaudžia spaustuku).</p> <p>D.: Ir aš noriu pabandyti.</p> <p>Mokytoja: Tai T. paprašyk. O D., koks stiprus esi.</p> <p>D.: Uch.</p> <p>T.: Aš tai stiprus.</p> <p>(V. su T. pešasi): Man duok, man.</p> <p>Mokytoja: V., tu jau dabar du peilius turi.</p> <p>V.: Neturiu du.</p> <p>Mokytoja: Vienas rankoj, o kitą plėši.</p> <p>T.: O sumuštinį pasidariau.</p> <p>Mokytoja: Tai prie sriubos labai gerai. Kąsim sumuštinį ir valgysim sriubą, bus tikri pietūs.</p> <p>P.: Žiūrėk.</p> <p>Mokytoja: V., ar duosi man makaronų?</p> <p>V.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Ačiū, aš labai mėgstu.</p> <p>P.: O žiūrėk.</p> <p>Mokytoja: O kas čia?</p> <p>P.: Per, per.</p> <p>V.: O kas čia?</p> <p>Mokytoja: O kas čia galėtų būti, kaip tu manai?</p> <p>V.: Moka (morka).</p> <p>T.: Ai, moka. (morka)</p> <p>Mokytoja: O žirnius galima dėti į sriubą?</p> <p>T.: Taip.</p>
--	--

	<p>V.: Žinoma. Mokytoja: P., ar dėsi į sriubą žirnių? P.: Dėsiu. Mokytoja: Tai dėk. P.: Pjaustau. Mokytoja: Na, D., spausk spaustuką su visom rankom kiek turi. O kiek turi? D.: Dvi. Mokytoja: Maniau, gal tris., tik kaip čia atrodytume su trim rankom. T.: Kaip krapai (krapai?) Mokytoja: Kaip krabai? Tiksliai, tik krabai daugiau turi rankų. P.: Toks peilis. Mokytoja: Tik bliūdą supjaustei. Ką čia darai? P.: Aš cepelinus. Mokytoja: Cepelinus? Tai tu labai juos labai mėgsti? P.: Taip. T.: Aš irgi mėgstu cepelinus. Mokytoja: O cepelinas daržovė? T.: V.: Ne. Mokytoja: O ko cepelinuose įdėta? V.: Mėsytė. P.: Daug morkų. Mokytoja: Gal tavo mamytė kaip nors kitaip daro? T.: Mano mama morkų nededa. Mokytoja: O ką deda? T.: Visai nieko. Mokytoja: Visai nieko? Tai tada iš ko juos daro? T.: Nežinau. Mokytoja: Iš oro? T.: Gal. V.: O mano močiutė cepelinus daro iš mėsytės P.: O. Mokytoja: O kas čia bus. P.: Bulvė, supjaustysiu. Mokytoja: Ar mes jau pasiruošę valgyti sriubas. P.: Ne. Mokytoja: O kada bus galima, aš jau seniai noriu valgyti. T.: Tuoj. V.: Tu gali sau pasidaryti. Mokytoja: Aš jau savo paragavau ir neskani. Noriu jūsų paragaut, gal jūsų skanesnė. P.: Ne. T.: O pas mane yra dar žirnių. Mokytoja: Va, įdomu, noriu paragaut. T.: Dar ne. Mokytoja: O pas D. skani sriuba? D.: Taip. V.: Aš darau cepelinus, o pas D., bus neskani sriuba. Mokytoja: Kodėl, pas jį reikia irgi labai gera. Tai, ką tu čia taip pjaustai, P.? P.: Bulvę. Mokytoja: Ką? P.: Bulvė. Mokytoja: Bulvę pjaustai? Gerai išeina, bus gerai. Na, tai tuoj valgysim sriubą. V.: Aš darau cepelinus. (siūlo P. tarką): P., nori? P.: Noriu.</p>
--	--

	<p>T.: Šitą reikia nuskusti.</p> <p>Mokytoja: Na, kokie jūs geri vyrėjai, visko tiek privirsit, pridarysit. O peilį irgi iš molio pasidarysit.</p> <p>P.: Reikia.</p> <p>Mokytoja: Ar sriubai reikia šakutės?</p> <p>V., T.: Ne.</p> <p>V.: Reikia šaukšto, o šakutės reikia kai neskystas maistas</p> <p>T.: Kai blynus valgau.</p> <p>Mokytoja: Tai kokia yra bulvė? Ar apvali, ar pailga, ar kvadratinė?</p> <p>T.: Pailga.</p> <p>V.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Gali būti gumbuota.</p> <p>V.: Kaip kaktusas.</p> <p>T.: Kaip kamuoliukas.</p> <p>P. (pakelia pasmeigtą molio gabalą): Žiūrėk, žiūrėk, paukštis.</p> <p>Mokytoja: O jei jis mūsų sriubą suvalgys? Ar duosim paukščiui sriubos?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>V.: Aš duosiu.</p> <p>Mokytoja: Ir aš duočiau, visai malonu būtų, jei čia užskristų koks paukštis. O, D., kiek daug tu makaronų turi.</p> <p>P.: Žiūrėk čia daržovės.</p> <p>Mokytoja: D., ar tavo sriuba bus tik iš makaronų, juk nesveika.</p> <p>P.: Duok čia šitą, aną.</p> <p>Mokytoja: Duok, D., P., ji dar nespaudė.</p> <p>T.: O Laiptai pasidarė.</p> <p>Mokytoja: Taip galėtum užlipt tais laiptais. P., čia molio reik įdėt.</p> <p>P.: Aš įdėsiu.</p> <p>Mokytoja: Na, tu įdėk.</p> <p>P.: Dar.</p> <p>Mokytoja: Oi kiek tu daug nori.</p> <p>P.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Na, aš jau pasiruošiau sriubą valgyti.</p> <p>P.: Dar.</p> <p>M.: Mes galim pavalgyti ir eiti į grupę.</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: T., čia tuščias bliūdas?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Ai tai pasirodė. O šaukštą pasidarei, iš dešrelės reikia daryti.</p> <p>T.: Aš moku dešrelę pasidaryti.</p> <p>Mokytoja: Žinoma, moki.</p> <p>V.: Aš didelį šaukštą.</p> <p>Mokytoja: Didelį, tai daug valgysi? Mano sriuboj yra morkų, bulvių, kopūstų ir makaronų. Paragauk.</p> <p>T.: Skanu.</p> <p>Mokytoja: P., paragauk ar skanu.</p> <p>P.: Ne.</p> <p>T.: Mano sriuba yra kruopų ir makaronų.</p> <p>Mokytoja: O kokių daržovių įdėjai?</p> <p>T.: Tokių.</p> <p>Mokytoja: Kokių? Duok paragauti, ar skanu? Ar ragavai pats?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai paragauk.</p> <p>T.: Skanu.</p> <p>Mokytoja: Dar truputį karšta, bet pamaišius visai gerai. D., ar tu mėgsti sriubą?</p> <p>D.: Ne.</p> <p>T.: Aš tai mėgstu.</p>
--	---

	<p>Mokytoja: O ką tu, D., mėgsti?</p> <p>D.: Blynus.</p> <p>T.: Aš irgi mėgstu. Aš mamos paprašysiu.</p> <p>Mokytoja: V., o iš ko tavo sriuba pagaminta?</p> <p>V.: Iš morkų, paklausk, dar iš kopūstų, dar bulvių ir dar žirnių.</p> <p>Mokytoja: Tai duok paragauti, ir pats ragauk. Oi druskos trūksta.</p> <p>V.: Gerai.</p> <p>Mokytoja: Įdėk druskytės, o šiaip tai labai gera sriuba.</p> <p>T.: Laiptus padariau.</p> <p>Mokytoja: Tai tu dar papasakok, kur tais laiptais nueičiau jeigu eičiau.</p> <p>T.: Ten yra duobė.</p> <p>Mokytoja: Tai neičiau, nenorėčiau įkristi į duobę.</p> <p>T.: Aš tai atsargiai.</p> <p>V.: O pas mane laiptuose nėra nei duobių, nei vaiduoklių ir jei eitum pavirstum į kitą žmogų.</p> <p>M.: Pavirstum į kitą žmogų?</p> <p>V.: Ne, būtum visai didelė.</p> <p>Mokytoja: Ar jau galima ragauti tavo sriubos.</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O kada padarysi?</p> <p>P.: Paskui.</p> <p>Mokytoja: Kada paskui.</p> <p>P.: Dabar.</p> <p>Mokytoja: O jau D., kad tarkuoja, dirba. Ką tu čia tarkuoji?</p> <p>D.: Dešreles.</p> <p>T.: Čia grybas.</p> <p>Mokytoja: Duok supjaustysim ir į sriubą įdėsime. Na, tai baigiam?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>P.: Dar.</p> <p>Mokytoja: Kitą kartą vėl jus pasiimsiu žaisti.</p> <p>T.: Žaisiu.</p> <p>V.: Mes darysim.</p> <p>D.: Jau padariau.</p> <p>Mokytoja: O kas čia yra?</p> <p>D.: Sriuba.</p> <p>Mokytoja: O iš ko.</p> <p>D.: Iš blynų.</p> <p>Mokytoja: Iš ko?</p> <p>D.: Iš grybų.</p> <p>Mokytoja: P., ar galima ragauti?</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Visi tvarkosi, Pauliną reikia ilgai įkalbinėti eiti į grupę.</p>
--	--

2situacija, Paukščiai

Pamokos data, laikas: spalio 29 diena, 9.30,

Trukmė: 34 minutės

Dalyvių skaičius: 4 – P. (mergaitė), D. (berniukas), T. (berniukas), V. (berniukas).

Pokalbis žiūrint paveikslus	Pokalbis lipdant ir žaidžiant
<p>Mokytoja: Kas čia?</p> <p>T.: Čia paukščiai.</p> <p>Mokytoja: Na, tai papasakokit ką čia matot. Ką, D., matai?</p> <p>D.: Ė. Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Čia panašu į paukščiuką.</p> <p>D.: Į žvirbliuką.</p> <p>Mokytoja: Į žvirbliuką, o čia šalia?</p> <p>D.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Čia mažiukai paukščiukai ir mamytė valgyti duoda. O čia kaip galvojat kas yra?</p> <p>V.: Kiaušiniai. Čia jau išsirinko (išsiriti).</p> <p>T.: Čia paukštis.</p> <p>D.: Čia gandra.</p> <p>Mokytoja: Pažiūrėkit kaip atrodo</p>	<p>T.: Molio trūksta.</p> <p>Mokytoja: Ar labai trūksta, prašau.</p> <p>T., V.: Ačiū.</p> <p>V.: Man didelį.</p> <p>P.: Man ir.</p> <p>Mokytoja: Bet P. tu dar neturi nei lentutės, nei kočėlo, einam kartu pasiimti.</p> <p>T.: Eni, eni tako, pažiūrėk kokį bliūdą padariau, bliūdėlį, pažiūrėk, V.. Reikia pasiraitot rankas.</p> <p>Mokytoja: Rankoves, rankų pasiraitot nereikia, tik rankoves. Aš sau pamiršau pasiimti.</p> <p>T.: Ir ji lipdys.</p> <p>D.: Ne čia aš pirmas pasiėmiau.</p> <p>P.: Paskui duosi.</p> <p>T.: Paieškosiu sau peilį.</p> <p>Mokytoja: Tai, P., tau reikia molio?</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tau daug ar mažai?</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai aš pati sau pasiimsiu, nereiks?</p> <p>P.: Reikia.</p> <p>T.: Man reikia tarkos.</p> <p>Mokytoja: Pasimokykime paukščiukus, kad turėtume su kuo žaisti, kaip jie valgo kirminukus, kaip kiaušinukus deda.</p> <p>V.: Aš nemoku.</p> <p>Mokytoja: O kirminukus moki?</p> <p>V.: Moku.</p>

<p>paukštis, mes pabandysim nulipdyti paukščiukus ir su jais pažaisti.</p> <p>P.: Nea.</p> <p>T.: Tai čia prie šito stalo? Tai reikia mums lentučių.</p> <p>Mokytoja: Tik noriu paklausti ar pas paukštį galvytė yra? Pažiūrėkit kaip galvytė, sparneliai atrodo, ar turi paukštis galvą?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>V.: Tuli (turi).</p> <p>Mokytoja: Ar turi pilvą?</p> <p>V.: Tuli (turi).</p> <p>Mokytoja: O ką dar turi?</p> <p>T.: Šaką.</p> <p>Mokytoja: Šaką turi? Čia jis tik tupi ant šakos. Bet jis dar turi sparnus.</p> <p>T.: Taip. Aš turiu labas vakaras geny, ten jis kirmėlytes traukia iš medelio, gydo jį.</p> <p>Mokytoja: Ai, jis lesa iš medžio kamieno, tai labai geras paukščiukas.</p> <p>T.: Taip, geras labai.</p> <p>Mokytoja: Na, o P.? Ar žinai nors vieną paukštelį?</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Nors vieną.</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Na, o čia ką paukšteliai veikia, papasakokit. Ką čia daro? Paukščiukam lesti duoda?</p> <p>...</p> <p>Tai dabar eisim lipdyti, pasiimkit lentutes, kočėlus, prijuostes, visko reiks.</p>	<p>Mokytoja: Kiaušinukus?</p> <p>V.: Moku.</p> <p>Mokytoja: O paukštelį irgi greit išmoksime.</p> <p>T.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Paukštis turi galvą, čia gali būti galva?</p> <p>V.: Taip.</p> <p>T.: Aš va kaip padarysiu.</p> <p>Mokytoja: Po to padarysim ir lizdą ir mano paukštelis eis į svečius pas jūsų paukštelį.</p> <p>P.: Nea.</p> <p>Mokytoja: Jo, aš norėsiu pas P. ateiti, va čia ant lentutės. P., pavaišinsi kirminėliais.</p> <p>P.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Ir vandenėlio norėsiu atsigerti.</p> <p>V.: Gerai.</p> <p>Mokytoja: Tai pasidarom paukštelius.</p> <p>T.: Aš tai nemoku.</p> <p>Mokytoja: Va, jau čia beveik kaip paukštis.</p> <p>T.: Taip.</p> <p>V.: Ne, negali būti.</p> <p>Mokytoja: Imkit moliuką, padarykit galvytę. Aš atnešiu košės.</p> <p>T.: Košės!</p> <p>Mokytoja: Taip, na, P. kočiok blyną.</p> <p>T.: Reikia teptuko.</p> <p>Mokytoja: Visko atnešiu.</p> <p>T. (daūzo su kočėlu molj, skiemenuoja): Čia bus košė.</p> <p>D: Man duok šitą.</p> <p>V.: Aš dabar.</p> <p>Mokytoja: Va, iškočiojam blyną, mokam jau kočioti, na ir iškočiojam.</p> <p>V.: Aš labai didelį.</p> <p>T.: Aš jau iškočiojau.</p> <p>Mokytoja: Dabar pasidarom rutuliuką ir bus galvytė ir priklijuojam. Va, jau turi, tik priklijuoti reikia.</p> <p>T.: Tepti.</p> <p>P.: Man duok tepti.</p> <p>V.: Kas nori valgyti kepsnio?</p> <p>D.: Čia tu nežinai kas.</p> <p>Mokytoja: Va, mano paukščiukas.</p> <p>T.: Patyna, patyna.</p> <p>Mokytoja: Kas yra patyna?</p> <p>T.: Nežinau. Pas mane va kaip</p> <p>Mokytoja: Tik sparniukų reikės.</p> <p>T.: Man jau nereikia teptuko.</p> <p>Mokytoja: Tai dėk atgal į košę.</p> <p>T.: Va, ką aš darysiu antspaudus.</p> <p>Mokytoja: Tai papuošk paukščiuką. Na, V., ar tavo paukščiukas jau padarytas, aš skubu pas tave į svečius. Aš dar pasidarysiu visokių maistelių, kad atėję jūsų paukšteliai galėtų pas mane pavalgyti. Bus daug kirminėlių.</p> <p>P.: Kas čia?</p> <p>Mokytoja: Kas čia, tu sakyk.</p> <p>P.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Čia kirmėlės, atsargiai, jos gyvos.</p> <p>T.: Kir...</p> <p>Mokytoja: Neliesk, įkas, čia paukščiukam lesti. Kur jūsų paukšteliai, neatskris pas mane pavalgyti.</p> <p>T.: Ne.</p> <p>D.: Aš tai atskrisiu.</p>
--	---

	<p>Mokytoja: Atskrisk, pažiūrėk kokių kirmėlyčių turiu.</p> <p>T.: Aš nemoku paukštelio.</p> <p>Mokytoja: Taigi jau čia beveik padarytas, tik sparnelių trūksta, kur bus sparneliai?</p> <p>T.: Va, čia ir va čia.</p> <p>Mokytoja: Ir dar uodegytę padaryk ir akytes.</p> <p>D.: Kirmėles darau.</p> <p>T.: Čia reikia daryti dantukus, su šituo.</p> <p>Mokytoja: P., va, su šituo galima sparnus daryti, žiūrėk, kokie gražūs gaunasi.</p> <p>P. (griebia įrankį iš rankų): Aš.</p> <p>T.: Aš dangtelį radau, aš dangtelį radau, aš dangtelį radau.</p> <p>Mokytoja: Taip.</p> <p>T.: O pa o pa o pa pa pa, či, či, či ta.</p> <p>V. (mato, kad D. neišgina išspausti molio su spaustuku): Aš galiu tau padėti.</p> <p>T.: Va, ką aš padariau. Raketa išskrido.</p> <p>Mokytoja: O paukščiai neišsigas mūsų raketos?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Bet paukščiai bijo raketų.</p> <p>T.: Mano tai neišsigas.</p> <p>Mokytoja: Man atrodo, kad raketa paukščiuką skriaudžia.</p> <p>T. (riaumoja): I. Išskrido raketa.</p> <p>Mokytoja: Mano paukštis skrenda pas raketą ir sulesa, ach kokia skani raketa.</p> <p>V.: Jinai nevalgoma.</p> <p>T. (riaumoja): I.</p> <p>Mokytoja: Čia valgoma.</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Mano paukštis lesa metalą. Ar gali paukščiai lesti metalą?</p> <p>T., V.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Negali? Vieną kartą gyveno mano vienišas paukščiukas, nes neturėjo ką valgyti visiškai.</p> <p>T.: Valgė raketą.</p> <p>Mokytoja: Buvo jisai liūdnas. P., ar ne tu paėmei mano paukštelio kirmėliukus.</p> <p>P.: Ėmiau.</p> <p>Mokytoja: Mano paukštelis neturi ką valgyti. (P. kirmėliukus atiduoda).</p> <p>T.: Va, raketa stovi.</p> <p>Mokytoja: Pas mane va, išsiritu paukščiukai. Mano paukščiukas atskrido pas tavo paukščiuką, koks tavo paukščiuko vardas.</p> <p>T.: Mano vardas?</p> <p>Mokytoja: Koks?</p> <p>T.: Valgis (Margis).</p> <p>Mokytoja: Labas, Margi, ar tu turi vaikučių?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O tu turi ką lesti?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O kodėl neturi ką lesti?</p> <p>T.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Tai atskrido pas tave svečių, o tu neturi kuo juos pavaišinti.</p> <p>V.: Aš turiu.</p> <p>Mokytoja: Tai galima pas tave atskristi?</p> <p>V.: Galima.</p> <p>D.: Paėmė mano maistą!</p> <p>Mokytoja: P., čia žinok maistas.</p> <p>T.: Aš buvau pas tą tetą, kur krapai, ten pas tą šuniuką, būdoj, pas tą tetą</p>
--	--

krapai tik vienodi krapai. Paskui mes krapų prisiskynėm, o paskui mes ėjom namo, į aštuonioliktą aukštą ir ten.

Mokytoja: Į aštuonioliktą aukštą?

T.: Taip ir mes dabar gyvename ne pirmame aukšte, mes dabar gyvename x gatvėje, devintame aukšte.

Mokytoja: O ten paukščiukai matosi iš taip aukštai?

T.: Matosi, ten skraido lėktuvai.

P.: Va.

Mokytoja: Kas čia?

P.: Kirmėlės.

Mokytoja: Man šiaip nepatinka, bet mano paukščiukas mielai jas sulestų.

T.: O paskui matosi kaip lėktuvai kyla ir leidžiasi ir paskui matosi raudonos lempos ir iš raudonų lempų rūksta dūmai.

Mokytoja: Iš raudonų lempų?

T.: Taip.

Mokytoja: Aha labai įdomu, kai tu taip aukštai gyveni, tai matosi viskas.

T.: Taip, bet visas Kaunas matosi.

Mokytoja: Visas Kaunas?

T.: Taip.

Mokytoja: Tai smagu, aš tai gyvenu tik antrame aukšte, bet irgi matosi daug.

P.: Aš tai penktame.

Mokytoja: Penktame?

P.: Ne, Antrame.

V.: Aš trečiam.

Mokytoja: Tai irgi aukštai. D., tavo labai gražus paukštis.

D.: Čia odega (uodega).

Mokytoja: Uodega? Ilga labai. Jau galėsit pas mane atskristi, gerti vandens labai skanaus.

T.: Gerai.

D.: Man dar reikia molio.

Mokytoja: Dar reikia molio, prašau.

D.: Padarysiu aš dar.

Mokytoja: O jūsų paukščiukai moka aukštai skristi ar tiktai žemai?

T.: Mano tai aukštai labai labai aukštai (kelia paukštį), va, kaip aukštai.

Mokytoja: Vaikai, o paukštelis turi kojas?

V.: Taip.

T.: Ne.

V.: Taip, turi.

T.: Pas mane tai neturi.

Mokytoja: Pas tave neturi? Šiaip tai visi paukšteliai kojas turi.

P.: O.

Mokytoja: Kas čia?

P.: Kojas.

Mokytoja: Kojytė, čia?

P.: Taip.

T.: (judina paukštį): ta, ta.

Mokytoja: Na, tai vaišinu vandenėliu, atskrinkit, pagirdykit.

T.: Aš dar negaliu.

Mokytoja: Paukšteliai neturi snapelio, kaip jis atsigers. Reikia snapą padaryti, kaip snapą padaryti? Kaip jis atrodo?

T. (pakeistu balsu): Ilgas. Pas mane koks va, va, va. Atsigerk vandenėlio. (V. savo paukštį irgi atneša, girdo).

Mokytoja: Ar skanu paukšteliai?

T.: Labai vandenėlis skanus. Ū kaip skanu.

Mokytoja: O koks tavo vardas, paukšteli?

V.: Plinkis.

T.: Ir mano Plinkis.

	<p>Mokytoja: Ir tu Plinkis, tu sakei kad tu Margis, paukšteli. Na, atskriskit, pas mane į svečius pas mane, tuoj paukšteliai išsisis.</p> <p>T.: Ta, ta, ta.</p> <p>Mokytoja: Pažiūrėkit, kokie mano bus paukščiukai.</p> <p>T.: Ai.</p> <p>Mokytoja: Žiūrėkit, matot.</p> <p>V.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Atskrisk į svečius, P., atskrisi?</p> <p>P.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Atskrisk pati.</p> <p>P.: Aš nemoku.</p> <p>T.: Aš išgėriau visą vandenį.</p> <p>Mokytoja: P., jau skrendi? P. paukštis irgi skrenda, moka.</p> <p>P.: O nukrito.</p> <p>D.: Dar kirmėlių noriu.</p> <p>Mokytoja: O dabar galima man į svečius pas jus atskristi? O jus gyvenat aukštai ar žemai.</p> <p>T.: Mes gyvenam aukštai.</p> <p>V.: O pas mane žemai.</p> <p>Mokytoja: Aš tai gyvenu medyje, o jūs kur gyvenat?</p> <p>V.: Irgi medyje.</p> <p>T.: Aš tai turiu tokį ąžuolą, turiu tuos lapus ir mano namai, aš gyvenu dvyliktame aukšte.</p> <p>Mokytoja: P., o tavo paukštelis kur gyvena, aukštai?</p> <p>P.: Taip.</p> <p>T. (čėpsi): Ta, ta.</p> <p>V.: Ir tu ateik kirminų valgyt.</p> <p>Mokytoja: Labai noriu, labai skanu tik man jau nusibodo kirminai, norėčiau kruopų palest. V., turi kruopų?</p> <p>V.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Skrendu pas tave.</p> <p>T.: Aš turiu dar.</p> <p>Mokytoja: D., o kas čia?</p> <p>D.: Vambas. (kalbėdama nesupratau).</p> <p>Mokytoja: Vambas? O paukščiukai gali lesti tokį?</p> <p>T.: Pas mane atskrisk, pas mane atskrisk, pas mane atskrisk.</p> <p>Mokytoja: O jau D. paukštis atskrido.</p> <p>D.: Ū, ū.</p> <p>T.: Pas mane va kiek.</p> <p>D.: Ū, ū.</p> <p>Mokytoja: Labas, D. paukšti.</p> <p>D.: Aš esu Mikis, Labas.</p> <p>Mokytoja: Mikis? O tu kur gyveni?</p> <p>D.: Gi vandeny.</p> <p>Mokytoja: Vandeny, o tai ką tu valgai?</p> <p>D.: Kirmėles.</p> <p>P.: Nea.</p> <p>T.: Aš suvalgiau visas kropas (kruopas).</p> <p>Mokytoja: Atskriskit.</p> <p>Visi (judina savo paukščius): Cip, cip, niam, niam.</p> <p>Mokytoja: P., gal gali padaryti dar kirmėlių, mes viską jau suvalgėm.</p> <p>D.: Aš padarysiu, aš atskrendu. Ū, ū.</p> <p>Mokytoja: O koks tavo paukštis, ar varna, ar žvirbliukas, ar varna?</p> <p>D.: Žvirbliukas.</p> <p>Mokytoja: Pas mane tai zylutė.</p> <p>P.: Pas mane ir.</p> <p>Mokytoja: Zylutė pas tave? Tikrai labai panašu ir mano, ir tavo. Mano</p>
--	--

	<p>paukštis tavo paukščiui sako: labas, o ką tavo paukštis sako mano paukščiui.</p> <p>P.: Pra, pra.</p> <p>Mokytoja: Labai gražūs jūsų paukščiai.</p> <p>D.: O mano.</p> <p>Mokytoja: Labai, visų labai gražūs. Aš tai turiu labai gražių kirmėlių, galima truputį pavalgyt kirmėlių.</p> <p>D.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Jos tokios riebios, tokios skanios.</p> <p>T.: Oi, pavalgiau aš jau. Aš atsigersiu. Siu. Siu. (siurbia)</p> <p>Mokytoja: O kur jūsų paukščiukai miega?</p> <p>T.: Va, čia.</p> <p>Mokytoja: O kas čia?</p> <p>T.: Čia lovytė.</p> <p>Mokytoja: O kas čia, P., yra?</p> <p>P.: Do.</p> <p>Mokytoja: Dovana?</p> <p>P.: Dovana.</p> <p>T.: Aš atsigersiu ir atsinešiu savo valgi.</p> <p>Mokytoja: D., jei tavo paukštelis gyvena vandeny, tai jis turbūt mėgsta ir žuvytę valgyt.</p> <p>D.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Gal galėtum ir žuvį pagaminti mums. Mes atskrisim pasivaišinti žuvimi?</p> <p>Mokytoja: P., kas čia bus?</p> <p>P.: Voras.</p> <p>Mokytoja: Oi, voras tai labai skanu, pavaišinsi?</p> <p>P.: Taip.</p> <p>T.: Pas mane akytės.</p> <p>Mokytoja: Fui koks tas voras neskanus. P., duok paragaut kitiems paukšteliams voro.</p> <p>T.: Fui, fui.</p> <p>Mokytoja: Va, D. mums daro žuvį, bet mes tik valgom ir valgom, paukšteliai, o kad mes dirbsim?</p> <p>T.: nežinau. Tuoj.</p> <p>Mokytoja: O ką paukšteliai galėtų dirbti?</p> <p>V.: Kiaušinukus.</p> <p>Mokytoja: Kiaušinukus perėti. Taip, aš periu kiaušinukus.</p> <p>T.: Aš pas tave atskrendu.</p> <p>Mokytoja: Vaikai, o yra tokių paukščių, kurie valgo kitus paukščius.</p> <p>V.: Yra, ereliai.</p> <p>Mokytoja: Tai, T., pas tave turbūt erelis?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Sudėkim viską ant vienos lentutės, visus savo labai gražius paukščius. Jie čia dabar gyvens.</p> <p>D.: Jau padariau žuvyčių.</p> <p>Mokytoja: Vaikai, D., mums žuvyčių padarė.</p> <p>T.: Ai, skrendam.</p> <p>Mokytoja: Na, tai atskriskit čia, pailsėsit. O kokie paukščiai vandeny gyvena?</p> <p>T.: Aš žinau antis, antis.</p> <p>Mokytoja: Antis, tiksliai. Ar turi paukščiai galvą, pilvą?</p> <p>D.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Tai sudedam visą molį, tvarkomės.</p>
--	--

3 situacija, Duona

Pamokos data, laikas: lapkričio 4 diena, 9.30,

Trukmė: 36 minutės.

Dalyvių skaičius: 4 – D. (berniukas), T. (berniukas), V. (berniukas), J. (berniukas).

Pokalbis žiūrint paveikslus	Pokalbis lipdant
<p>Mokytoja: Na, ateikit, sėskitės prie stalo, parodysiu kokių aš visokių dalykų.</p> <p>T.: Auklėtoja, auklėtoja, o čia kas yra?</p> <p>Mokytoja: Čia grūdėliai.</p> <p>V.: Aš noriu tų grūdėlių.</p> <p>Mokytoja: Čia yra rugiai. Ar žinot, kas iš rugių daroma?</p> <p>T.: Taip aš žinau, aš noriu pasakyti, aš, aš duona.</p>	<p>Mokytoja: Tai pasiruošę darbui?</p> <p>T.: Taip pasiruošę.</p> <p>Mokytoja: Pasidarykim duonos parduotuvę.</p> <p>D. (juokiasi): A, a.</p> <p>Mokytoja: Imam lentutes, kočėlus.</p> <p>V.: Molio trūksta, molio.</p> <p>T.: Man patinka molis.</p> <p>Mokytoja: Man irgi patinka.</p> <p>T.: Koks molis didelis.</p> <p>Mokytoja: Daug molio, ar tau daug duoti?</p> <p>J.: Man dide (dideli).</p> <p>Mokytoja: Daug duoti?</p> <p>D.: Ir man daug.</p> <p>Mokytoja: Palauk, J., daugiau duosiu.</p> <p>J.: Utenka (užtenka).</p> <p>Mokytoja: Užtenka?</p>

<p>Mokytoja: Duona? Taip.</p> <p>Mokytoja: Duokit įpilsiu į delniuką.</p> <p>V.: Tokie va mažyčiai grūdeliai.</p> <p>Mokytoja: D., ar nori grūdelių pažiūrėti (purto galvą). Nenori? Tai iš jų duonelę daro, tuos grūdelius sumala, padaro miltus ir iš jų kepa duoną. O čia ar žinot kas?</p> <p>T.: Čia grūdeliai.</p> <p>Mokytoja: Čia irgi grūdeliai, bet čia kviečiai, bandelėm visokiom daryti, ar mėgstat?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>V.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O riestainius mėgstat?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>V.: Mėgstam.</p> <p>J.: Ne no ne.</p> <p>Mokytoja: Jau nereikia, tai duok. Žiūrėkit, kiek čia pynučių, bandelių.</p> <p>J.: Aš ne man.</p> <p>Mokytoja: Nereikia tai duok, ačiū.</p> <p>J.: Ačiū.</p> <p>Mokytoja: O ką labiausiai iš čia mėgtumėt? Ką norėtumėt suvalgyti?</p> <p>V.: Aš šitą norėčiau.</p> <p>Mokytoja: Čia tokia bandelė, o pynutes mėgstat su aguonom?</p> <p>D. purto galvą.</p> <p>J.: Reikia, reikia.</p> <p>Mokytoja: O kur galima duonos gauti... pirkti?</p> <p>Tai šiandien pažaisim duonos parduotuvę, pasidarysim daug bandelių, pinigėlių ir pirkim vienas iš kito.</p> <p>T.: O gerai.</p> <p>Mokytoja: Žaisim, kad perkam, galim ir grūdelius iš molio pasidaryti, tai šitus</p>	<p>D.: Man daug.</p> <p>T.: Blyną pasidarom, suminkštinam, raitojam rankas, rankoves išsiminkom, va.</p> <p>Mokytoja: Tai dabar dar reikia įrankių.</p> <p>T. (skiemenuoja): Į-ran-kius. O pažiūrėkit, va, ką aš radau.</p> <p>J.: O pelias, pelias (peilis).</p> <p>Mokytoja: Tai dabar pasidarom krepšiuką į kuri duonelę dėsim. Aš pardavinėsiu riestainius. Va, mano riestainiukai, skanūs, pirkait?</p> <p>V.: Pirksiu.</p> <p>D.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Kas norės tas pirks. O ką jūs pardavinėsit?</p> <p>T.: Aš tai duoną. Auklėtoja, pas mane bus tokia parduotuvė, kur durys pačios atsidaro.</p> <p>Mokytoja: Va, čia pynutė. Ar esat valgę pynutes, jos skanios labai. Galima daryti ir spurgas iš rutuliukų.</p> <p>T.: Va, auklėtoja, pažiūrėkit.</p> <p>Mokytoja: Kas čia bus?</p> <p>T.: Čia tokia duona.</p> <p>Mokytoja: Tai tu ją papuošk truputį, padaryk skylutes. O, D., ką daro?</p> <p>D.: Aš irgi.</p> <p>Mokytoja: V., geriau nemušk molio, paimk ir kočiok, ar daug košės valgai?</p> <p>J., kas čia bus?</p> <p>J.: A,a.</p> <p>Mokytoja: Duona čia bus?</p> <p>J.: Duona.</p> <p>Mokytoja: Aš jau turiu skanių dalykų. O duoną reikia kepti ar virti?</p> <p>T., V.: Kepti.</p> <p>Mokytoja: Tai T. jau kepa. V., ką tu pardavinėsi?</p> <p>V.: Žinai ką duonytę, ne ausytes.</p> <p>Mokytoja: Tai pas mus gi duonos parduotuvė.</p> <p>J.: E, ma, tu.</p> <p>T.: Auklėtoja, pas mane dvi duonytės telpa.</p> <p>Mokytoja: Gerai, tuoj pirksiu pas tave. Galima bus nusipirkti riekutę? Va turiu pinigų.</p> <p>J.: O ma.</p> <p>T.: Aš dabar sukočiosiu.</p> <p>J.: Čia ti babit gabi ga bi ga bi bi.</p> <p>T.: O pa o pa o pa pa pa.</p> <p>D.: Bet aš nemoku daryti pinigų.</p> <p>Mokytoja: Tai čia toks įrankis yra.</p> <p>V.: Ir man reikia.</p> <p>Mokytoja: Reikia blynėlį išsikočioti, kad pinigėliai gautųsi, o čia kas, J., pas tave yra?</p> <p>J.: Nieko.</p> <p>Mokytoja: Mažiuką pinigėlį daryk, lengviau darosi.</p> <p>T.: Bet ir dideli turi būti.</p> <p>Mokytoja: O tai mes mokėsime gražą duoti?</p> <p>T.: Oi.</p> <p>Mokytoja: Va, su pirštu išspaudi ir iškrenta pinigėlis, bet jūs norit tik pinigų, o kas duonelę darys. Neturėsime ką pirkti, duonytės reikia ir apvalios ir kvadratinės. Kokių čia dar būna?</p> <p>T. (rodo knygą): Va, tokia.</p> <p>Mokytoja: Apvali, taip.</p> <p>J.: Op u čia makaba.</p> <p>Mokytoja: Oi šitą norėsiu pirkti, brangu bus?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai daugiau tokių padaryk. J., ką tu galėsi pardavinėti?</p>
---	--

dabar sudėkim.	<p>J.: Ši tą.</p> <p>Mokytoja: Čia tik pinigėlius daraisi. Duonele padaryk kokią nors.</p> <p>J.: Duoną.</p> <p>Mokytoja: Padaryk duoną, gal spurgą.</p> <p>J. (duoda kočėlą mokytojai): Čia ko.</p> <p>Mokytoja: Va, žiūrėk va, spurga su varške, gerai. Tu daugiau padaryk. Aš labai norėsiu pirkti, labai mėgstu.</p> <p>J.: Čia.</p> <p>Mokytoja: Ateisi pirkti, J.</p> <p>J.: Atei.</p> <p>Mokytoja: o ką V. pardavinės. Ar sugalvojai?</p> <p>V.: Dar ne, galvoju.</p> <p>J. (vaidina, kad valgo, čepsi, juokiasi): Žiūrėk.</p> <p>Mokytoja: Čia mes tik žaidžiam, kad skanūs, o iš tikrųjų tai nevalgoma.</p> <p>J.: Ačiū.</p> <p>D. (rodo pinigą): Va, kaip padariau.</p> <p>Mokytoja: Gerai, palygink su pirščiukais. Tu tik pinigėlius darai, o ką pirksi, ką parduosi?</p> <p>D.: Paskui padarysiu.</p> <p>T.: Neišsitraukia kažkodėl prilipo.</p> <p>Mokytoja: Tai gal su pagaliuku pakrapštyk, iškris. Aš darau riestainiukus su aguonom. Dėmesio, dėmesio parduotuvė atsidaro.</p> <p>J. (šaukia): Pa, pa. Ačiū.</p> <p>Mokytoja: taip čia T. kepa duoną. Kiek jau turi?</p> <p>T.: Viena jau iškepta, kita neiškepė.</p> <p>Mokytoja: Justai, ką parduodi?</p> <p>J.: Pinia.</p> <p>Mokytoja: Pinigų neparduosi, su pinigais reikia pirkt. Va, turi dvi spurgas, tai daugiau padaryk.</p> <p>J.: Bet aš va.</p> <p>Mokytoja: Dar pinigėlių darai?</p> <p>J.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Tai gali ateiti pas mane pirkti, ateik, pažiūrėk pasiimk pinigėlius.</p> <p>T.: Auklėtoja, aš jau laikiu, kada ateisit pas mane pirkti.</p> <p>Mokytoja: Gerai tuoj. (Justui) Ką norėsi pirkt? Šita pynutė kainuoja du molinius pinigėlius. Kiek turi? Čia tik vienas. Tai šitas kainuoja tiek.</p> <p>J.: Čia.</p> <p>Mokytoja: Šitą? Čia spurga, mėgsti spurgas? Tai duok man vieną pinigėlį, aš tau duodu spurgą. Va, T. duoną padaręs. T., kiek kainuoja tavo duona?</p> <p>J.: T. ne saka (nesako).</p> <p>Mokytoja: Tu jo paklausk kiek kainuoja, galėsi nusipirkt.</p> <p>J. (eina pas T.): T., i ta, i ta.</p> <p>Mokytoja: T., tai kiek pinigėlių?</p> <p>T.: Dar kepu.</p> <p>V.: Kur pagaliukas.</p> <p>J.: pelias, pelias (peilis).</p> <p>T.: Jau iškepė.</p> <p>Mokytoja: Na, D., pinigūs darai?</p> <p>D.: Dar darau.</p> <p>Mokytoja: Labai nori daug pinigų nori turėt.</p> <p>D.: Kas? Aš.</p> <p>Mokytoja: T., čia D. pinigai, svetimų pinigų neimam.</p> <p>T.: Aš tik pažiūriu.</p> <p>Mokytoja: Pažiūrėti galima. Ateini pirkti?</p> <p>V.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Na, prašau, ką pirksi?</p> <p>T.: Ateik ir pas mane, V.</p>
----------------	--

	<p>Mokytoja: Čia kainuoja penki moliniai pinigėliai. T.: V., ateik pas mane, gerai? Laukiu. Mokytoja: Oi mano pirkėją nuviliojai. T.: Viena? V.: Taip. Mokytoja: Kas čia, J.? Paplotėlis ar blynas? J.: Blynas. Mokytoja: Kiek pinigėlių nori už blyną? J. (rodo ir sako): Du, tris. D.: Galit pas mane ateiti. T.: V., ateik aš jau kepsiu duonytę. Dar ilgai keps, ilgai, jau iškepė. V. (T.): Laba diena, aš norėčiau pirkti duonos. Mokytoja: D., kas čia bus? D.: Blynai. Mokytoja: Galima bus pirkti? (links galva). D.: Pas mane nebangūs (nebrangūs). Mokytoja: Nebrangūs? T.: V., imk va tą va ir ateik pas mane pirkt, aš nupirksiu ir tau parduosiu. Ateik ateik va su šituo. V.: Ne, pats ateik. D.: Čia keturis kainuoja. Mokytoja: Aš turiu tik tris. Už tris neparduosi? Mažiuką gal už tris. D. (pjauna): Gerai. Mokytoja: Visą duok. Tai tu tik dalytę parduodi? Tai tu labai brangiai imi. T.: V., na ateik va su tuo. Mokytoja: V., ką tu parduodi? V.: Aš perku iš T. duonelę ir paskui darau tokius tupinukus (trupinukus). Mokytoja: Tai trupinukus. J. (mojuoja su kočėlu): Be be Mokytoja: J., pinigėlių padaryk. J.: Du? Mokytoja: Ir man dar padaryk. T., gal dar turi duonos, norėčiau nupirkti. T.: Ne. D.: Aš dar neiškepiu. Mokytoja: Ateikit pas mane pirkti, aš turiu. J.: Pini. Mokytoja: Ką norėtum pirkti, va, už šitą noriu dviejų pinigėlių. J.: Va, pinilis (pinigėlis). Mokytoja: Dar vieną, ačiū. J.: Atia. Mokytoja: Ačiū, viso gero. V., ateinu pas tave pirkti. Kiek kainuoja šita bandelė? V.: Šeši. Mokytoja: Ai aš tiek neturiu, o kiek galėčiau tos duonos nusipirkti už tris pinigėlius? Ar pjauni duoną per pusę? V.: Taip. Mokytoja: Tai atpjauk man tos duonos pusę. T.: O kur mano kočėlas? Mokytoja: Prie pat tavęs. J.: Prie tavęs. (V.): Aš tą. Mokytoja: Va, atpjauk man gabaliuką, suvyniosi? V.: Ne. Mokytoja: Parduotuvėj paprastai suvynioja, o kaip tu įdomiai išpjovei viduriuką. Ačiū, va tau tris pinigėlius, aš tai būčiau pjovus va šitaip per pusę. T. (kočioja): O pas mane bus čia duonytė, J.. Mokytoja: T., jau bus galima pas tave pirkti? T.: Tai dar ne, dar neiškepė.</p>
--	--

	<p>Mokytoja: O iš ko duonelę kepi?</p> <p>T.: Iš mėsytės.</p> <p>Mokytoja: Aš maniau duonelė iš grūdelių.</p> <p>T.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Bet tu dar mėsos įdedi?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>J.: Pini.</p> <p>Mokytoja: Durk su pirštu ir iškris pinigėlis. Kiek jau turi, suskaičiuok.</p> <p>J.: Du, trys, Du, trys.</p> <p>Mokytoja: Jau neturiu pinigėliu, bet einu užsidirbti į darbą, kad galėčiau duonelės nusipirkti. O žinot ką dar galiu pardavinėti?</p> <p>V.: Nu?</p> <p>Mokytoja: Sumuštinius. Kas nori pirkti iš manęs.</p> <p>V.: Aš.</p> <p>T. cypauja.</p> <p>V. duoda pinigus. Mokytoja: Kiek čia duodi?</p> <p>V.: šešis.</p> <p>Mokytoja: Man dar trūksta, suskaičiuok iki šešių.</p> <p>V.: Vienas, du...</p> <p>Mokytoja: T., jau galiu pirkti?</p> <p>T.: Taip. Labai brangu.</p> <p>Mokytoja: Ar šviežia duonelė, kada kepėt?</p> <p>T.: Jau greitai iškepė, bet labai brangu.</p> <p>Mokytoja: O iš kokių miltų kepei, iš kokių grūdelių?</p> <p>T.: Iš raugintų grūdelių.</p> <p>Mokytoja: Kiek kainuoja?</p> <p>T.: Keturi ir penki.</p> <p>Mokytoja: Tai ir keturi ir penki. Tai kiek bus tada? Tai devyni?</p> <p>T.: Taip, taip. Devyni, V., devyni.</p> <p>Mokytoja: Na, tai skaičiuojam iki devynių.</p> <p>T.: vienas, du, trys, keturi, penki, penki, penki.</p> <p>Mokytoja: Šeši.</p> <p>T.: Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši, septyni, aštuoni, devyni, dešimt.</p> <p>Mokytoja: Devynis duok. Tai, T., dar iškepk ir J. nori pirkti.</p> <p>J.: Tokį.</p> <p>Mokytoja: D., kiek kainuoja?</p> <p>D.: Viena pinigėlį.</p> <p>Mokytoja: Tik vieną?</p> <p>D.: Du.</p> <p>Mokytoja: Du, prašau.</p> <p>J: Tomi Tomi</p> <p>(T. duoda molinuką Justui) J.: Ačiū.</p> <p>Mokytoja: Kiek pinigėlių mokėjai?</p> <p>J.: Pinek.</p> <p>Mokytoja: Tai tu jam taip pigiai pardavei, o man tai brangiai. Tai jau baigiam, tik sutvarkom.</p> <p>J.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Pinigėlius neši į grupę, jau grupėj nenupirksi nieko su šitais pinigėliais.</p> <p>(J. deda į saują pinigėlius): Ne man man.</p>
--	---

4 situacija, Pasaka

Pamokos data, laikas: lapkričio 18 diena, 9.30,

Trukmė: 47 minutės.

Dalyvių skaičius: 2 – D. (berniukas), J. (berniukas).

Pokalbis žiūrint paveikslėlius	Pokalbis lipdant
<p>Mokytoja: Ar įsivaizduojat apie ką čia tos pasakos?</p> <p>J.: A.</p> <p>Mokytoja: Nepažįsti šitos pasakos? Čia kur senėlė ir senelis užaugino...</p> <p>D.: Didelę ropę.</p> <p>Mokytoja: Ropę? Taip, jau žinai, o toliau, atsimeni kas buvo? Jie rovė, rovė, kaip čia buvo? Papasakok iš paveikslėlių. Rovė senelis ir senelė... O tu, J., ar žinai? Juk ir tu gali pasakyti.</p> <p>J.: Ne ro.</p> <p>Mokytoja: Rovė močiūtė, rovė anūkėlė.</p> <p>J.: O ne au.</p> <p>Mokytoja: Na, tai mums pasek pasaką. Čia buvo avelės.</p> <p>J.: Taip.</p> <p>Mokytoja: O čia vilkas.</p>	<p>Mokytoja: Daug ar mažai molio?</p> <p>D.: Daug.</p> <p>Mokytoja: Kieto ar minkšto?</p> <p>D.: Kieto.</p> <p>Mokytoja: Prašau, daug ir kieto. O tau daug ar mažai?</p> <p>J.: Dide.</p> <p>Mokytoja: Tai didelį gabalą?</p> <p>J.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Prašau, kaip kokį tortą atpjočiau.</p> <p>D. (juokias): Tortą.</p> <p>J.: Tortą, tortą.</p> <p>Mokytoja: Čia įrankiai jūsų.</p> <p>D.: Ai.</p> <p>J.: Ei ta patitatas.</p> <p>Mokytoja: Va, žiūrėkit, naujas įrankis.</p> <p>J.: Aš, aš.</p> <p>D.: O.</p> <p>J. (traukia D. iš rankų): Duok.</p> <p>Mokytoja: Ten turi būti ir antras</p> <p>J. (traukia kitą įrankį ir rodo ranka, kur reikia dėti molį): A an va ui, ui.</p> <p>Mokytoja: Aš nulipdysiu princesę.</p> <p>J.: A princesi.</p> <p>Mokytoja: O jūs ką nulipdysit?</p> <p>J. (rodo, kur reikia dėti molį): Duok sia.</p> <p>Mokytoja: Tai dėk čia moliuką.</p> <p>J.: Duok.</p> <p>Mokytoja: Tu turi molio, atsignyb gabaliuką.</p> <p>J.: Ai daug. A kas čia? (rodo pirštu): Ne akana čia.</p> <p>Mokytoja: Va, atsignyb gabaliuką. Tai va mano pasakėlė bus apie princesę.</p>

<p>J. (užverčia knyga): Oi, oi.</p> <p>Mokytoja: O čia?</p> <p>J. (žaidžia su knyga): Au, au.</p> <p>D.: Aš norėčiau daryti byną (blyną).</p> <p>Mokytoja: Ką taip?</p> <p>D.: Blynų.</p> <p>Mokytoja: Mes galėtume jų išsikepti iš molio. Čia aš visokių molinukų atnešiau, mes galim irgi pasakėlę sukurti. Čia vaikai nulipdė, ar atpažįstat figūrėles?</p> <p>J.: Ta, ta.</p> <p>Mokytoja: Čia arkliukas, čia beždžioniukas, čia paukščiukas – plėšrūnas.</p> <p>J.: Oi.</p> <p>D.: O kas čia?</p> <p>Mokytoja: O tu kaip manai kas čia?</p> <p>D.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Man sakė, kad čia liūtas, bet nelabai panašus. Mes galim sukurti pasakaite, vieną kartą gyveno liūtas ir susitiko beždžioniuką.</p> <p>J.: Žiek (žiūrėk).</p> <p>Mokytoja: O ką beždžioniukas jam sakė?</p> <p>D.: O kas čia?</p> <p>Mokytoja: Labas. Čia arkliukas.</p> <p>D.: O kas čia?</p> <p>Mokytoja: Irgi arkliukas, skraidantis, gražu? (linksi galvą). Ir paukštis atskrido. Oi, J., kas čia nutiko beždžioniukui.</p> <p>J.: Oi, oi.</p> <p>Mokytoja: Beždžioniukui kas nutiko?</p> <p>J.: Ai, ai.</p> <p>Mokytoja: A ja jai, skauda? Verkia beždžioniukas. Na, ką pasiimsim</p>	<p>J.: Ajuncesė?</p> <p>Mokytoja: Princesė.</p> <p>J.: Cesė?</p> <p>Mokytoja: Prin-ce-sė.</p> <p>D.: Prin-ce-sė.</p> <p>Mokytoja: Princesė turėjo labai gražų sijoną.</p> <p>J. (neišeina spausti): A ha.</p> <p>Mokytoja: O kur kojose. Ar galėsit mano princesei padaryt plaukų?</p> <p>D.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Ne?</p> <p>D.: Aš galėsiu.</p> <p>J. (rodo, kur iš spaustuko turėtų pasirodyti molis): Tai tau.</p> <p>Mokytoja: Na, tai spausk, J., iš visų jėgų. Ar daug jėgų turi J.?</p> <p>J. (spaudžia): Oi oi.</p> <p>Mokytoja: Oi tik tiek duodi, mano princesei reikia daug plaukų. Princesė buvo labai graži.</p> <p>J. (duoda išspaustą molį): Prašau.</p> <p>Mokytoja: Oi ačiū tau labai. Vieną kartą gyveno princesė. Ji buvo nesusišukavusi. Reikėtų sušukuoti, o čia karūną uždėjau.</p> <p>J.: A aha ko.</p> <p>Mokytoja: Liūdna jai buvo, nei pilies jinai turėjo.</p> <p>J.: Pilė?</p> <p>Mokytoja: Pilį, jos namus.</p> <p>D.: Aš padarysiu.</p> <p>Mokytoja: Dar princesei gal reikėtų princo. Ar reikėtų princo? Tai nereik (D. purto galvą).</p> <p>J.: Reik.</p> <p>Mokytoja: Tai tu mano princesei pilį padarysi?</p> <p>D.: Jeigu gausis.</p> <p>Mokytoja: Tai gausis, labai lengva pilį padaryti su daug langų.</p> <p>J.: A baza.</p> <p>Mokytoja: Princesė labai nori turėti kur gyventi. Justai, nulipdysi vilką?</p> <p>J.: Vilką?</p> <p>Mokytoja: Vilką pilką.</p> <p>J.: Vilką pilką.</p> <p>Mokytoja: Taip.</p> <p>J.: Tau a galvą.</p> <p>Mokytoja: Na va, galva yra, kūnas, kojytės ir lipdyk.</p> <p>J.: Okay</p> <p>Mokytoja: Tu, Justai, jau angliškai kalbėti išmokai. Padarysiu, kad vilkas būtų išsižiojęs, piktas, a ū.</p> <p>J. (juokias): Eli ei vilką.</p> <p>Mokytoja: A ū padaryk man kojose, J..</p> <p>J.: Ką.</p> <p>Mokytoja: Padaryk kojose vilkui.</p> <p>D. (judina pradėtą lipdinį ir gąsdina J.): A ū.</p> <p>J.: Ei ei.</p> <p>Mokytoja: J., ar baisu tau.</p> <p>J.: Ne.</p> <p>Mokytoja: D., padaryk kojose vilkui, jam labai blogai be jų.</p> <p>D.: Gerai.</p> <p>Mokytoja: Vilkas verkia ir sako: noriu kojų, man nenulipdei kojų.</p> <p>D.: Prašau, koja viena. Ir paskui kita.</p> <p>Mokytoja: Ū kaip man baisu su viena koja.</p> <p>D.: Tuo bus daugiau kojų. Prašom, čia vilkui kojose.</p> <p>Mokytoja: Čia kojose, tokios? Čia aštuonkojis. Priklijuoti tokias?</p> <p>D.: Taip.</p>
--	--

<p>moliuko ir mes pasakėlę nulipdysim kokią norėsime. O kokią tu pasaką norėtum nulipdyti? (gūžčioja pečiais).</p> <p>D., gal apie vilką mėgstat pasaką?</p> <p>J: Jo.</p> <p>Mokytoja: O ką, D. nulipdys?</p> <p>D.: Unatita.</p> <p>Mokytoja: Mes sukursim pasakytę.</p> <p>J.: Aha tita.</p> <p>Mokytoja: Nueikit pasiimti lentutes, kočėlus, dalinsimės molį, lipdysim pasakaitę.</p>	<p>Mokytoja: Vieną kartą stovėjo pilis.</p> <p>J.: Pilis?</p> <p>Mokytoja: Nepanašu?</p> <p>J.: Duok.</p> <p>Mokytoja: Ant aukšto kalno.</p> <p>J.: Kalo?</p> <p>Mokytoja: Ant kalno atsistojo pilis, čia kaip bokštas.</p> <p>D.: O kur stogas?</p> <p>Mokytoja: Stogas? Padarysim stogą.</p> <p>J. (rodo): Dide, dide (didelis).</p> <p>Mokytoja: Va, toks, gerai? O čia vėliava.</p> <p>J.: Vėliava?</p> <p>Mokytoja: Va, čia šitoj pily gyvena princesė.</p> <p>J.: Duok.</p> <p>Mokytoja: Ir princesė buvo labai liūdna.</p> <p>D. (J. jam ant lentutės padėjo nulipdytus pinigų): Ačiū už pinigus.</p> <p>Mokytoja: Princesė sako, čia mano pinigai.</p> <p>D. (juokias): Ne.</p> <p>Mokytoja: O šitas vilkas piktas ar ne, kaip tu galvoji?</p> <p>D.: Piktas labai.</p> <p>Mokytoja: Jis norės princesę suvalgyti, o kas išgelbės princesę?</p> <p>D.: Niekas.</p> <p>Mokytoja: Jūs norit, kad princesę suėstų (linksni galvą). Gerai, vilkas suėdė princesę.</p> <p>J. (daužo molį): Aš, aš, aš.</p> <p>Mokytoja: Na, Justai, čia tau pabaisa išėjo, toks susiraukęs veidas. Va, šitas arkliukas išvaduos princesę.</p> <p>D.: Nemoku padaryt.</p> <p>Mokytoja: O ką tu moki padaryt?</p> <p>D.: Nieko nemoku.</p> <p>Mokytoja: O ką norėtum padaryti, ką tau padėti?</p> <p>D.: Arkliuką.</p> <p>Mokytoja: Tai tu jau turi rutuliuką – galvą.</p> <p>D.: Va.</p> <p>Mokytoja: Dabar atsignybė gabaliuką ir daryk kūnelį.</p> <p>J.: Va tai ei, a tai ateik.</p> <p>Mokytoja: Ateik? Tai princesė pas tave turi ateiti?</p> <p>J. (ima princesę ir ji sulūžta): Oi.</p> <p>Mokytoja: J., tu suklijuok princesę, aš nepriklijavau, už tai krenta. Princesė reikia suremontuoti, jai atsitiko nelaimė. Princesė susirgo. Ir ją išgydys gydytojas J.. Va, žiūrėk jau remontuojasi.</p> <p>J.: Va da.</p> <p>Mokytoja: Šaunuolis.</p> <p>J.: Va čia kas va kas čia.</p> <p>Mokytoja: Na, o princesė J. sako – ačiū, kad mane išgydei.</p> <p>J. (pučia į princesę): U.</p> <p>Mokytoja: J. papūtė ir princesė nuskrido.</p> <p>D.: Aha.</p> <p>J.: Pi a nau duok.</p> <p>Mokytoja: Prašau, padaryk ką nors mūsų princesei.</p> <p>J.: Ačiū.</p> <p>D. (rodo pirštais): Kiek bus va tiek kojų?</p> <p>Mokytoja: Trys. Reikia patept košės ir priklijuot. Na, J., kas čia bus?</p> <p>J.: A perincesei (Princesei) gai.</p> <p>Mokytoja: Gal gali princesei kambarį padaryt? Oi J. manęs vos nenumušė.</p> <p>D.: Greičiau dink, nes pradursiu.</p> <p>Mokytoja: Labai pikti berniukai ar ne princesė? Vienas su kočėlu nori mušt,</p>
---	--

	<p>kitas durt.</p> <p>D.: Juokinga.</p> <p>Mokytoja: Kas tau juokinga? Ką čia, J., padarei?</p> <p>J.: Čia nonė.</p> <p>Mokytoja: O čia gali būti princesei kilimas.</p> <p>J.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Va, princesė čia gyvens.</p> <p>J. (rodo ranka): Ateik, ateik.</p> <p>Mokytoja: Ateinu, ateinu.</p> <p>J. (pučia ora į princesę): Ū.</p> <p>Mokytoja: Oi ko tu puti į mane? (D. kartoja tą patį ir bando įdurti vilkui). Skriaudžia mane. D., neskriausk vilko, jis dabar geras.</p> <p>D.: Aš dabar glostau.</p> <p>J.: Opa o pa pa.</p> <p>Mokytoja: Ar reikia vilkui dantukus priklijuoti?</p> <p>D.: Taip.</p> <p>Mokytoja: J., patepk vilko burnytę, aš priklijuosiu dantukus.</p> <p>J. (tepa košę): Čia.</p> <p>D.: Mano arkliukas guli kol kas nesveikas. Su trys (rodo) kojom.</p> <p>Mokytoja: Ai tai jam turbūt skauda?</p> <p>D.: Trys kojos.</p> <p>Mokytoja: Bet tu jį pagydysi?</p> <p>D.: Taip.</p> <p>J.: Aš tepa.</p> <p>Mokytoja: Tepi? O ką klijuosi, kas čia bus?</p> <p>J.: A tei.</p> <p>Mokytoja: Čia kas nors pas mus atėjo, kad taip baladojiesi.</p> <p>J.: Tuk, tuk.</p> <p>Mokytoja: Kas čia, kas čia atėjo, kas tu toks?</p> <p>J.: Ai.</p> <p>D.: Labai ilgos kojos.</p> <p>Mokytoja: Gali patrumpinti, jeigu tau reik.</p> <p>J. (tepa košę): Va, ūėk (žiūrėk) košė.</p> <p>Mokytoja: Na, va kiek jau mes visko turim, tuoj sukursim pasaką.</p> <p>J. (deda į pilį pinigėlius): A tau.</p> <p>Mokytoja: Na, gerai dėk, čia lobis bus. O ką čia dedi į mano pilį?</p> <p>J.: Aš da.</p> <p>Mokytoja: Nori pinigėlių įdėti?</p> <p>J.: Jo žiek (žiūrėk).</p> <p>Mokytoja: Kaip į taupyklę.</p> <p>J. (atsidūsta): Va ba ba (nėra).</p> <p>Mokytoja: Jau nebėr.</p> <p>D.: Va, žiūrėk, tik be galvos.</p> <p>Mokytoja: Labai gražu, tai priklijuosi galvą, juk mano princesei irgi galva krito.</p> <p>J. (rodo dubenėlį): Va, žiek (žiūrėk).</p> <p>Mokytoja: Čia princesei, gal valgys.</p> <p>J. (traukia kėdę arčiau mano lipdinio): Ei as.</p> <p>Mokytoja: Sėsi čia?</p> <p>J.: Jo ai sapu.</p> <p>D.: Be kojų, bet gerai.</p> <p>Mokytoja: O tai ką nukrito visos kojos.</p> <p>D.: Bet priklijavau jam uodegą.</p> <p>J. (pasiima seniau nulipdytą paukštį, skraidina): Ū, ū.</p> <p>Mokytoja: Oi mus užpuolė baisus paukštis, bet gal mus išgelbės D. arkliukas. Išgelbėk.</p> <p>D. (prieina arčiau su nulipdyta figūrele muša paukštį): Vau, vau.</p>
--	--

	<p>Mokytoja: Princesė sako – nesimuškit, juk visi galim draugiškai gyventi.</p> <p>J. (riaumoja): Ai, ai.</p> <p>Mokytoja: O Justas negali draugiškai gyventi? Ateik, arkliuk, pavalgyk tuputį žolytės. O paukščiukui ką duoti valgyti?</p> <p>J.: Au, au.</p> <p>Mokytoja: Nori vilką suvalgyti?</p> <p>J.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Nesuvalgyk vilko, princesė bus pikta.</p> <p>D.: Ir arkliukas bus piktas.</p> <p>Mokytoja: Princesė pabėgo ir gyvens pily.</p> <p>D.: Arkliukas bus piktas.</p> <p>Mokytoja: Ir arkliukas? O ko jam piktam būti? O ant ko jis pyksta?</p> <p>D.: O kad kiti negeri, dėl to ir pyksta. Čia voras paims tavo kaminą, paėmė tavo kaminą (nusineša). Suvalgysiu morką.</p> <p>Mokytoja: O šitas arkliukas nori su tavo arkliuku draugauti – labas arkliuk.</p> <p>D.: Labas.</p> <p>Mokytoja: Koks tavo vardas, arkliuk.</p> <p>D.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Tai toliau seksiu pasaką – vieną kartą pily gyveno princesė.</p> <p>J.: Ateik čia sėst.</p> <p>Mokytoja: Jis turėjo du draugus arkliukus. Ir atskrido plėšrus paukštis ir nusinešė princesę, užkėlė į aukštą bokštą, o ką arkliukai padarė?</p> <p>D.: Atbėgo.</p> <p>Mokytoja: Atbėgo ir išgelbėjo ar neišgelbėjo?</p> <p>D.: Išgelbėjo.</p> <p>Mokytoja: Išgelbėjo princesę.</p> <p>D.: Reik paėst.</p> <p>Mokytoja: O ką arkliukai valgo?</p> <p>D.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Žolytę. Va, žolytė auga.</p> <p>J. (baksnoja pagaliuku molį): A ba za.</p> <p>D.: Arkliukui pataisysiu.</p> <p>Mokytoja: Tu labai gražiai darai.</p> <p>J.: Bar za.</p> <p>D.: Prašau uždėti koją.</p> <p>Mokytoja: Ar čia arkliukas prašo?</p> <p>D.: Taip.</p> <p>Mokytoja (J. ardo pilį, žiūri, kas viduje): Atsitiko baisus dalykas, mūsų pilis griūva, atėjo milžinas ir nukėlė stogą. J., tu milžinas.</p> <p>J. (uždeda stogą atgal): Taip būna.</p> <p>Mokytoja: Būna truputį. O pinigėliai tai dingo.</p> <p>J. (rodo pinigėlius): Aš čia.</p> <p>D.: Gelbėkikite (gelbėkite).</p> <p>Mokytoja: Kas arkliukui atsitiko?</p> <p>D. (judina lipdinius): Mane užpuolė voras.</p> <p>Mokytoja: Gyvačiukas gal galėtų tą vorą suvalgyti (J. neša lipdinį prie D.).</p> <p>D.: Aš tą vorą suplėšysiu.</p> <p>J.: A jau.</p> <p>Mokytoja: Gyvatė užsirangė ant stogo ir šildosi nuo saulutės</p> <p>J.: Aha karšta.</p> <p>Mokytoja: O gal čia galėtų būti raganos pilis, žiūrėkit, pilis griūva.</p> <p>J. (taiso pilį): O.</p> <p>Mokytoja: Na, tai sudėkim viską, galėsime baigti.</p> <p>D.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Negalima?</p> <p>D. (purto galvą): Dar žaidžiam.</p> <p>Mokytoja: Tai princesė turėjo draugą vilką, du arkliukus ir ką dar?</p>
--	--

	<p>D.: Duokite man paėsti.</p> <p>Mokytoja: Ateik arkliuk, ėia tau ųolytė paėsti. Arkliukai labai mėgsta ųolytė.</p> <p>J.: A pypa.</p> <p>Mokytoja: O kas ėia galėtų bųti?</p> <p>J.: A ta.</p> <p>Mokytoja: Ąia maųas vaikiukas bus.</p> <p>D.: Kur?</p> <p>J. (rodo į pilį): Ąia, ėia.</p> <p>Mokytoja: Ąia? Jisai ėia miegos? Miega vaikiukas.</p> <p>J. (pašnibųdom): Ai.</p> <p>D.: Arklys tą vaikiuką pasiims.</p> <p>Mokytoja: O gal tas vaikiukas gali pajodinėti ant arkliuko?</p> <p>D.: Ne.</p> <p>J.: A jo jo.</p> <p>Mokytoja: O ką tu nori tam vaikiukui padaryti?</p> <p>D.: Nusinešti namo.</p> <p>Mokytoja: ųiūrėkit, vaikiukas joja.</p> <p>D. (nusineša vaikelį): O ką o pa pa.</p> <p>Mokytoja: Tik nenukrisk, vaikeli.</p> <p>D.: O pa pa nusinešiau namo.</p> <p>Mokytoja: Tik dabar princesė išsigando, kur dingo jos maųas brolis. Kur dingo mano maųas broliukas. J., ar nematei, kur dingo mano maųas brolis?</p> <p>J. (rodo į D.): Ąia.</p> <p>Mokytoja: Tai bėgsiu paprašyt, kur broliukas mano.</p> <p>D. (suminko vaikelį): Ąia broliukas buvo.</p> <p>Mokytoja: Tai tu tą vaikelį suminkei? Blogai.</p> <p>J.: Kur, kur?</p> <p>Mokytoja: Tu supykai ant vaikiuko.</p> <p>D.: Aha.</p> <p>Mokytoja: Kodėl?</p> <p>D. (juokiasi): Todėl?</p> <p>Mokytoja: Na, tai baigiam jau.</p> <p>D.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Jo.</p> <p>J. (šaukia): Ne.</p> <p>Mokytoja: Reikia.</p> <p>D. (trepsi): Ne.</p> <p>Mokytoja: Na, gerai tai jųs ųaiskit.</p> <p>J.: Oho ko (Ima gyvatę ir neša D.): Oi ne.</p> <p>D.: ųaidųiam.</p> <p>Mokytoja: Aš ųaidųiu.</p> <p>D.: Dar padaryk kokį pasakojimą.</p> <p>Mokytoja: Aš neturiu molio.</p> <p>D.: Dar vaikiuko reikia.</p> <p>Mokytoja: O tu jo daugiau nesuminkysi? O gal tu gali vaikiuką padaryt?</p> <p>J. (nueina atnešti molio): Kur pelis (peilis)?</p> <p>Mokytoja: Na, tai pjauk dabar, tik ne į pirštus.</p> <p>J. (stena ir pjauna): Ąia va.</p> <p>Mokytoja: O tu kaip stipriai pjauni, ųaunuolis. AĄių.</p> <p>J. (judina vilką): Ai, ai.</p> <p>Mokytoja: Ir ragana viską sugriovė (J. taiso). Remontuojį?</p> <p>J.: Taip va.</p> <p>Mokytoja: Na, D., sudėkim visą molį į krūvelę, o ką nulipdėm sudėkim ant lentutės fotografavimui. Sudėkim nuotraukai visus.</p> <p>D.: Aš ųitą gabalą pasiliksiu ir kitą kartą nulipdysiu ką nors.</p>
--	---

5 situacija, *Laukiniai žvėrys*

Pamokos data, laikas: lapkričio 26 diena, 9.30

Trukmė: 34 minutės.

Dalyvių skaičius: 3 – D. (berniukas) , T. (berniukas) , J. (berniukas).

Pokalbis žiūrint paveikslukus	Pokalbis lipdant
<p>Mokytoja: Va, pažiūrėkit paveikslukus. J.: Ačiū ai, ačiū ba. T. (J.): Bū. Mokytoja: Na, tai ar pažįstat šiuos paveikslėlius? T. (šaukia): Čia ežys. Mokytoja: Čia ežys, o kokį dar pažįsti? T.: Čia katė. Mokytoja: Čia barsukas. Miške gyvena, o čia, ar pažįsti tokį su dideliais ragais. T.: Čia šernas. Mokytoja: Čia briedis. T.: O čia šernas? Mokytoja: Čia stirninas. Ar šernas turi ragus? Ar žinot, ar kiaulės turi ragus?</p>	<p>Mokytoja: Ar daug ar mažai molio? T.: Daug. Mokytoja: Prašau, D., tau daug? D.: Taip. Mokytoja: J., eikš molio (J. bėga). J.: A dide. Mokytoja: Daug ar mažai? J.: Dide. Mokytoja: Didelį gabalą? J.: Dide. Mokytoja: Didelį. J.: Dide, ačiū. Aš dide. Mokytoja: Aš darysiu vilką. D. (rodo į paveikslėlį): Aš darysiu šitą. Mokytoja: Kiškutį nori daryti? J. (rodo ilgas ausytes): Va, va čia aš. Mokytoja: Ir tu kiškutį darysi? J.: Jo.</p>

<p>T. (juokias): Ne.</p> <p>Mokytoja: O čia ar pažįstat šitą žvėriuką?</p> <p>J.: Aš.</p> <p>T.: Čia lapė.</p> <p>Mokytoja: Lapė snapė. O čia pažįstat?</p> <p>T.: Voverytė.</p> <p>Mokytoja: Voverytė, D.?</p> <p>D.: Taip.</p> <p>Mokytoja: O kokį tu čia laikai?</p> <p>J.: Au, au.</p> <p>Mokytoja: Lapę laputę.</p> <p>J.: Au, au.</p> <p>T.: Aš noriu kažką pasakyti.</p> <p>Mokytoja: Prašau pasakyk.</p> <p>T.: A.</p> <p>D.: Aš galėčiau padaryti va ką.</p> <p>T.: Aš turiu tokią dėžę.</p> <p>J. (daužo molį su kočėlu): O, o, ho, ho (D. ritmiškai šoka).</p> <p>Mokytoja: Tai ar mes pabandyšim nulipdyti tuos žvėrelius ir pažaisti tikrą mišką?</p> <p>D.: Bet nemoku padaryti.</p> <p>Mokytoja: Tai mes pasimokinsim, mes visada pasimokom ir visada išeina.</p> <p>D.: O kas čia?</p> <p>Mokytoja: Čia briedis.</p>	<p>Mokytoja: Parodyk man kiškutį paveikslėlyje.</p> <p>J. (rodo): Čia, (mėgdžioja kiškį, šokuoja).</p> <p>Mokytoja: Tikrai, šaunuolis, J., tu žinai. Tai kiškutis moka šokuot?</p> <p>J.: Šok.</p> <p>Mokytoja: Šokti, o tu, T., kokį gyvūnėlį rengiesi daryti?</p> <p>T.: Vilką.</p> <p>Mokytoja: Vilką? Tavo vilkas bus geras?</p> <p>T.: M, piktas.</p> <p>J. (rodo į įrankių dėžę): Čia.</p> <p>Mokytoja: Ką tau paduoti?</p> <p>D.: Aš noriu geriau arkliuką padaryti.</p> <p>Mokytoja: O ar arkliukai miške gyvena?</p> <p>D.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Tai tavo gyvena, o jis nebijo vilkų?</p> <p>D.: Nebijo vilkų.</p> <p>Mokytoja: Tai jei T. vilką daro, tai ką man daryti? Darysiu briedį. Ar mūsų žvėreliai draugaus?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>D.: O mano irgi.</p> <p>Mokytoja: Tavo irgi draugaus?</p> <p>D.: Čia uodegėlė.</p> <p>Mokytoja: Ai, nes jei čia pilvukas, tai labai liesas būtų arkliukas.</p> <p>T. (tarkuoja molį): Auklėtoja, o man mama seniai seniai davė tarkuoti bulvę.</p> <p>Mokytoja: Tai tu jau moki tarkuoti bulves, šaunuolis.</p> <p>J.: O ta ta bulves.</p> <p>Mokytoja: Ir tu tarkuoji bulves?</p> <p>J.: A ta bulves au.</p> <p>Mokytoja: Taip.</p> <p>J. (garsiai daužo į molį): Kas čia?</p> <p>Mokytoja: O kodėl taip daužai moliuką, taigi skauda.</p> <p>J. (nustoja): Oi.</p> <p>Mokytoja: Tu kiškutį darai, taip?</p> <p>J. (rodo gestą – ranką ant rankos): Aha, ne.</p> <p>Mokytoja: Va, bus mano briedis tuoj, tai va galva, pilvas.</p> <p>T.: Auklėtoja, o dar aš namuose turiu daug laikrodų.</p> <p>Mokytoja: Tikrai? O kam tau daug reikia?</p> <p>T.: Nereikia šiaip tai.</p> <p>Mokytoja: Nereikia?</p> <p>T.: Reikia.</p> <p>Mokytoja: O moki laiką pažinti?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O mano briedis tuoj bus gyvas ir sveikas. O ar turės briedis su kuo pasikalbėti, ar turės draugų?</p> <p>J.: Turės.</p> <p>T.: Ar turės draugą vilką?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>D.: Aš nemoku padaryti.</p> <p>Mokytoja: Tai žiūrėk, jau beveik padarei. Va, galva yra, uodega yra, pilvas. Tik labai ploniukas bus arkliukas, jam matyt valgyt niekas neduoda.</p> <p>D.: Čia ne ploniukas, čia uodega.</p> <p>Mokytoja: O čia kas? Aš taip įsivaizdavau, kad čia galva, o čia uodegytė.</p> <p>D.: Ne, čia galva.</p> <p>Mokytoja: Tai gal pastorinkim pilvą.</p> <p>D.: Nea.</p> <p>Mokytoja: Man rodos jam daug valgyt reiks (D. juokiasi).</p> <p>T.: Auklėtoja, pažiūrėkit, kas įvyko.</p> <p>Mokytoja: O kiek daug pritarkavai, čia galėtų būti šeriukai vilko. Ar esi</p>
---	--

	<p>glostęs šuniuką. T.: Ne. Mokytoja: O tu ar glosteį, J.? J. (rodo molio gabalą): Tau va. Mokytoja: Čia vilkas. J. (rodo rankom): Ne bėga. Mokytoja: Kas bėga? J. (su pirštu rodo paveikslėlį): Ai, ai. T.: Va, koja. Mokytoja: Va, J., ar galva gali būti tokia? J. (ploja molį ir dainuoja): A ta ta a jai jai, o to dė. T. (Lygina dvi nulipdytas kojas): Va, čia skiriasi. Mokytoja: O kad beveik ne, o kiek vilkas kojų turi? D.: Keturias. Mokytoja: O kiek kiškis turi kojų? D.: Irgi keturias. Mokytoja: O kiek žmogus kojų turi? D.: Dvi. Mokytoja: O kaip tu žinai viską, o kodėl tik dvi kojas turi? Kaip neįdomu. Gal mus būtų labai smagu su keturiomis pasilakstyti. D.: Nebent su dvejom. Mokytoja: J., ar klijuojai? J.: Ne. Mokytoja: Reikia, nukris viskas. J.: O ta. O ei šita. Mokytoja: Mano briedis bus vardu... J. (rodo pakėlęs savo lipdinį): O ta ta. Mokytoja: Šaunuolis, bet kiškutis dar ir uodegėlę turi. Pažiūrėk į paveiksluką – mažytę, mažytę. Padarysi? J.: Okay. Mokytoja: Okay, geriau sakyk gerai, bus lietuviškai. J.: Letuviškai (lietuviškai). Mokytoja: Lietuviškai reikia kartais pakalbėti. Va, vieną ausytę priklijavau, ar gali priklijuoti ir antrą? T.: O sutarkuosiu didelį gabalą. J.: Pada (padariau) jau. Mokytoja: Padarei, tik kojytes dar iš dešrelių. D.: Padarysiu skraidančią mešką. Mokytoja: Ir briedis ateis pas tave į svečius. (judina nulipdytą briedį): Labas, kiški, o i tu dar kojų neturi, einu namo. J.: Ei. Mokytoja: Kai turėsi kojas, aš ateisiu pas tave. (T.): O tu, oi čia nieko nėra. Mokytoja (Tomas su pagaliuku liečia briedį): Glostai mano briedį? T.: Taip. Mokytoja (D.): Labas, čia nieko nėra. D.: Padarysiu. Mokytoja: Gerai, apči. T. (juokias): Apči, auklėtoja, aš nemoku. Mokytoja: Taigi moki, galva kokio graži, tik pilvo reikia. Reikia tik storą dešrą padaryti. T.: Gerai. Mokytoja: Va, pridėkim galvą ir ū ū. T.: Va, koja čia. Mokytoja: Tavo vilkas bus labai didelis. Oi, kas čia pas tą kiškutį. J.: Čia aga. Mokytoja: Jis guli ant samanų kažkaip. J.: Sė.</p>
--	--

	<p>Mokytoja: Sėdi. Kojų nėra? Nesimato?</p> <p>J.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O tavo kiškutis galės pasivaikščioti, pas briedį į svečius nueiti.</p> <p>J.: Ne, a tuoj.</p> <p>Mokytoja: Padaryk, kad ateitų, o briedis tai turės pas save... O ką briedžiai ėda? Ar žinot?</p> <p>T.: Tą.</p> <p>Mokytoja: Gal žolytės gali valgyti?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Gerai, padarysiu, kad valgytų žolytę. O ką vilkai valgo?</p> <p>T.: Vilkai valgo vaikus, kurie nemiega.</p> <p>Mokytoja: Negali būti. Vaikų vilkai nevalgo. Manau, kad jie myli vaikus.</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Jei sutiktum vilką, tai manau, kad jis išsigąstų.</p> <p>T.: O aš padaryt negaliu.</p> <p>Mokytoja: Na, tai reikia dabar tik suklijuoti, tepk košės, kiek jau kojų esi padaręs?</p> <p>T.: Keturias.</p> <p>Mokytoja: Bet aš visų keturių nematau.</p> <p>J. (duoda molį): Va čia tau.</p> <p>Mokytoja: Čia tu briedžiui atnešei blyną? Kas čia toks? Mano briedis nesupranta, ką čia atnešei.</p> <p>J.: Ne tau.</p> <p>Mokytoja: Ne man?</p> <p>J. (pasiima molį): Čia aš</p> <p>Mokytoja (T.): Tai padaryk dar vieną koją, su trim sunku vaikščioti.</p> <p>T (juokias): Ai.</p> <p>Mokytoja: Na, D., kaip tau sekasi? Pagalbos biški (truputį) reikia?</p> <p>D.: Ne biški.</p> <p>Mokytoja: Daug pagalbos? O tu vis dar arkliuką darai? (linksi galvą). O nebijai, kad arkliukui gali būti baisu tarp žvėrių? (purto galvą). Na, tai čia kur pilvas?</p> <p>D.: Va, čia kaklas.</p> <p>Mokytoja: Ai, čia kaklas, tai tiesiog viską reikia suklijuoti, viską jau turi. Na, taigi gerai, labai gražus arkliukas, tik jam reikia uodegytės ir galima pastorinti.</p> <p>D.: Ne taip.</p> <p>Mokytoja: Ai va kaip, tai suklijuok.</p> <p>T.: Padarysiu jam burnytę.</p> <p>Mokytoja: Na, J., tai kaip tavo kiškutis gyvena?</p> <p>J.: Čia ai tu.</p> <p>Mokytoja: Labas, kiški. (J. laiko dangtelį virš briedžio): Oi, čia saulė šviečia ant briedžio galvos, saulė, saulė.</p> <p>T.: Briedi, pažiūrėk kas čia ir vilkas dar nemiega. O čia yra stulpas, briedi, o stulpas griūna, briedi.</p> <p>Mokytoja: Oi negaliu dabar, mes arkliukui padedam, arkliukas galvą pametė.</p> <p>T. (numeta „stulpą“, briedį paguldo): O pažiūrėk, briedis kaip gavo nuo stulpo. Pažiūrėkit kaip briedis guli. Čia stulpas.</p> <p>Mokytoja: Elektros? Tai jie nejudą. J., briedis atėjo pas tave į svečius.</p> <p>J.: Kas čia? Au, au.</p> <p>Mokytoja: Oi kiškis truputį lojantis.</p> <p>T. (stato stulpą iš pagaliukų ir molio): Ei, žvėreliai, žiūrėkit, kas čia užaugo. Oi čia stulpas.</p> <p>Mokytoja: Aš vaikštau po mišką ir sakau – kas čia?</p> <p>T.: Čia stulpas.</p> <p>Mokytoja: Aš tai bijau, kad jis nenukristų, o tavo vilkas jau gyvas, kalbėti gali?</p>
--	---

	<p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai padaryk, kad jis kalbėtų. Labai gražus tavo vilkiukas.</p> <p>T.: Oi, labas. Negaliu vaikščioti.</p> <p>Mokytoja: Kodėl?</p> <p>T. (lėtai griaua stulpą): Oi griūna.</p> <p>Mokytoja: Oi tiltas.</p> <p>T. (juokias): Tiltą padarėm. Ateikit, žvėreliai, pažiūrėkit, koks pas mus tiltas.</p> <p>Mokytoja (D. žaidžia, kad eina tiltu): Oi arkliukai, tu nukritai nuo tilto. Ar toli bėgi, arkliuk?</p> <p>D.: Taip toli iki namų.</p> <p>Mokytoja: Imk, J., spaustuką, žolytės padaryk.</p> <p>D.: Ir aš norėčiau.</p> <p>T.: Ir man reikia. Oi nugrius tuoj.</p> <p>Mokytoja: Kaip jūs galvojate, ar briedis bijo vilko?</p> <p>T.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai gal vilkas galėtų jį suvalgyti.</p> <p>T.: Na, eik, vilke per tiltą.</p> <p>Mokytoja: Tai tu eik, čia tavo vilkas, aš tik su briedžiu galiu vaikščioti.</p> <p>J. (išspaudžia molį): O čia aš.</p> <p>Mokytoja: O tau pavyko, J., ačiū. O miške būna tiltų.</p> <p>T.: Pas babą, tai buvo tiltas.</p> <p>Mokytoja: Ten, miške?</p> <p>T.: Ne, ten, kur fontanas. Auklėtoja, tuoj vilkas kris.</p> <p>Mokytoja: Kad tu čia labai jau skaudžiai vilkui padarei. Nemyli savo vilko.</p> <p>T.: Myliu.</p> <p>Mokytoja: Tai galvą jam uždėk, sugadinai.</p> <p>T.: Tuoj.</p> <p>J. (duoda indely sutrupinto molio gabaliukų): A tu.</p> <p>Mokytoja: Ką čia duodi, J.?</p> <p>J.: Čia.</p> <p>Mokytoja: Čia žolytė?</p> <p>J.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Ačiū.</p> <p>T.: Auklėtoja: Medis nugriuvo.</p> <p>Mokytoja: Tai ką audra buvo.</p> <p>T.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Na, tai ką baigiam?</p> <p>D.: Ne.</p> <p>J.: O jo jo (dainuoja).</p> <p>D. (nešioja arkliuką): Oi, oi. (Justui atneša molio): Nėra už ką, atnešiau žolytės.</p> <p>Mokytoja: O ką mes dar galim žvėreliams padaryti, kad jiems smagu būtų miške gyventi. Gerti padarėm, valgyti padarėm. O ką žvėreliai dar daro?</p> <p>D.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Gal miega?</p> <p>T.: Taip.</p> <p>Mokytoja: O kur jie galėtų miegoti?</p> <p>T.: Miške.</p> <p>Mokytoja: O kur jie namučius turi?</p> <p>D.: Einu nusinešiu ant lentutės, ten jo namai. (atima iš J. molį): Oi čia mano maistas.</p> <p>Mokytoja (T. riaumoja): O tu čia kas? Ar čia T. riaumoja ar vilkas?</p> <p>T. (juokiasi): Aš.</p> <p>Mokytoja: Aš maniau, kad žmonės neriaumoja. Na, tai sudėkit viską bendrai nuotraukai ir galėsit viso gero pasakyti.</p> <p>Visi tvarkosi, nuneš lentutes.</p>
--	--

„Lašo“ grupės vaikų analizė

1 situacija, Daržovės

Pamokos data, laikas: spalio 21 diena, 10.30,

Trukmė: 20 minučių

Dalyvių skaičius: 4 – K. (berniukas), S. (berniukas), M. (berniukas), A. (berniukas) .

Pokalbis žiūrint paveikslus, tikras daržovės	Pokalbis lipdant ir žaidžiant
<p>Mokytoja: Mes šiandien lipdysim daržoves visokias, gerai?</p> <p>A.: Aš nemoku.</p> <p>Mokytoja: Dabar aš noriu parodyti visokių daržovyčių, mes pabandysim į jas pažiūrėti, po to žaisim, lipdysim, virsim sriubą daržovių, kad galėtume valgyti, gerai?</p> <p>A.: Gerai.</p> <p>Mokytoja: Valgysim?</p> <p>S.: Aaa</p> <p>Mokytoja: Žaisim, kad valgom. Žiūrėkit kokios čia, o kokių daržovių jūs žinot?</p> <p>A.: Morka.</p> <p>Mokytoja: Morką pažįsti, o ką dar žinai?</p> <p>S.: Svogūnas, zirnīs, bulvė.</p> <p>Mokytoja: O tu, M.? ...Žinai?</p>	<p>Mokytoja: Dabar pjausim molį kaip kokį šokoladą</p> <p>A.: Auu</p> <p>Mokytoja: Smagu būtų tiek šokolado, norėtumėt?</p> <p>K.: Čia šokoladas.</p> <p>M.: Man.</p> <p>Mokytoja: Prašau, M.</p> <p>K.: Ir man reikia šokolado.</p> <p>S. (žaisdamas su moliu): Aš kepu, aš kepu.</p> <p>Mokytoja: Prašau A.. Ateik čia, K., prie mūsų stalo.</p> <p>K.: Čia šokoladas?</p> <p>S. (mušdamas molį): tuk tuk.</p> <p>K.: Šokoladas čia.</p> <p>Mokytoja: Pasiimkit įrankius.</p> <p>A.: Peilis.</p> <p>K. (A.): Nori valgyti šokoladą. Čia šokoladas.</p> <p>Mokytoja: Ar visi jau pasiėmėt įrankius?</p> <p>K.: Aš peilį pasiimsiu.</p> <p>Mokytoja: Ar mėgstat valgyti daržovių sriubą? S., mėgsti?</p> <p>S.: Taip.</p> <p>Mokytoja: M., o tu mėgsti sriubą valgyti?</p> <p>K.: Aš irgi mėgstu.</p> <p>Mokytoja: Į ką panašus burokas gali būti?...Ar gali būti kaip rutuliukas?</p> <p>K.: Aha.</p> <p>Mokytoja: O morkytė, kokios formos? ...Kaip rutuliukas?</p> <p>K.: Ne. Va tokios (rodo į morką).</p> <p>Mokytoja: Pailga, kaip dešrelė būti gali?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Na, tai pasidarykim visokių daržovių, apvalių, pailgų,</p>

<p>M.: Žinau.</p> <p>Mokytoja: Aš atsinešiau tikrų daržovių, žiūrėkit. Vos ne ką tik iš daržo, kaip jūs galvojat kas čia? Su tokia uodega, pačiupinėkit. Čia truputį ir žemių yra, pačiupinėkit, imkit.</p> <p>K.: Man duok.</p> <p>S.: Ir man.</p> <p>Mokytoja: Jis su tokia uodegyte, kaip pelė kokia. S., duodu ir tau, netrauk iš rankų A., neatiminek.</p> <p>K.: Aš noriu irgi.</p> <p>Mokytoja: Ir tau duodu, prašau.</p> <p>S. (K.): Keičiamės?</p> <p>Mokytoja: O čia kokia daržovytė.</p> <p>M.: Mojka (morka).</p> <p>Mokytoja: Morka, tik tokia mažytė, mažytė. O šitą ar pažįstat? Kas čia?</p> <p>S.: Nežinau.</p> <p>M.: Svogūnas.</p> <p>Mokytoja: Čia burokas, jei mes praluptume, jis būtų raudonas.</p> <p>A.: Čia burokas.</p> <p>S.: Aš turiu morką.</p> <p>K.: Aš turiu bulvę.</p> <p>Mokytoja: Čia ką tik iš daržo išrauta, už tai tokia šaknytė likus, ar matėt su tokia šaknim buroką, burokas – pelytė.</p> <p>S.: Aš norėčiau tokios.</p> <p>A: Aš jį noriu valgyti.</p> <p>K.: Jo dar negalima valgyti.</p> <p>Mokytoja: O kada galima.</p> <p>S. (žaidžia su buroku): Am, am.</p> <p>K.: Kai išvirs.</p> <p>S.: O kai morką išrauni...</p> <p>Mokytoja: tai ką galima padaryti?</p> <p>K.: Palaistyti, kad augtų.</p> <p>Mokytoja: O kai išrauni, tai ką reikia</p>	<p>pasidarykim bliūdą...</p> <p>K.: Aš spaudžiu, spaudžiu šokoladą.</p> <p>Mokytoja:...Reikia iškočioti molį.</p> <p>A.: Aš turiu peilį.</p> <p>S.: Aš takuoju (tarkuoju).</p> <p>Mokytoja: Pirma reikia daržovių pasidaryti, kad galėtume jas tarkuoti. Dabar darom sriubai puodą, virsim sriubą, gerai?</p> <p>K.: Aš išspaudžiau šokoladą.</p> <p>Mokytoja: Dabar mes esam virėjai.</p> <p>A.: Aš nupjoviau (dainuodamas).</p> <p>Mokytoja: Šaunuolis.</p> <p>S. (atima peilį): Duok man nupjauti.</p> <p>K.: Čia ne molis, čia šokoladas.</p> <p>Mokytoja: Šokoladas? Tai viską iš šokolado darysim.</p> <p>M.: Padariau aš.</p> <p>Mokytoja: Oi koks geras bliūdas. Ar tikrai neišsipils sriuba?</p> <p>M.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Labai gerai. Bus labai skani sriuba. Dar reikia šaukštą pasidaryti, kad galėtume valgyti.</p> <p>A.: Nemoku šaukšto. (Simonui): Duok man peilį.</p> <p>Mokytoja: Galėsim ragauti. Ar jau turit? Aš labai noriu valgyti.</p> <p>A.: Dal (dar) ne.</p> <p>Mokytoja: Aš jau labai noriu valgyti, o jūs ne?</p> <p>M.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Išvirkim sriubą kartu. Ką galima dėti į daržovių sriubą?</p> <p>S.: Žirnių (žirnių).</p> <p>Mokytoja: Oi kokia skani žirnių sriuba. O morkų?</p> <p>A.: Galima.</p> <p>Mokytoja: Morkas reikia supjaustyti.</p> <p>A.: Kodėl?</p> <p>Mokytoja: Kad geriau išvirtų. O bulvių galima dėti į sriubą.</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Ar visi mėgstat bulves?</p> <p>Visi: Taip.</p> <p>S.: Čia mano šaukštas.</p> <p>Mokytoja: Jūs gal kitokių daržovių įdėsit į savo sriubas. O moliūgą galima dėti į sriubą?</p> <p>Visi: Ne.</p> <p>Mokytoja: Galima, aš dėsiu.</p> <p>M.: Mano mama nedada (nededa).</p> <p>Mokytoja: Tavo mama nededa?</p> <p>A.: Ir mano nededa.</p> <p>Mokytoja: O mano mama deda.</p> <p>K.: Tu neturi mamos.</p> <p>S.: Darysiu morką.</p> <p>Mokytoja: Turiu.</p> <p>K.: O kur ji?</p> <p>Mokytoja: Namuose.</p> <p>A.: Aš turiu mamą. Aš turiu mažą brolių.</p> <p>M.: Aš turiu tėtį.</p> <p>Mokytoja: Kaip šaunu, kokie mes turtingi.</p> <p>S.: Man reikia šito (rodo į tarką), čia kur galima tarkuoti.</p> <p>Mokytoja: Tarkos? O galima makaronų dėti į daržovių sriubą?</p> <p>Visi: Taip.</p> <p>Mokytoja: Na, tai darom. K., neturi bliūdo, pasidaryk.</p> <p>K.: Čia šokoladas.</p> <p>Mokytoja: Šokoladas paskui, pirma sriuba.</p>
--	--

<p>padaryti, kad galėtum valgyti?</p> <p>K.: Virti.</p> <p>Mokytoja: Bet ir žalią galima valgyti.</p> <p>K. (links galva).</p> <p>A.: Nuplauti reikia.</p> <p>Mokytoja: Viską, A., tu žinai.</p> <p>K.: Aš irgi viską žinau.</p> <p>Mokytoja: Ar žinot ką dabar darysim?</p> <p>S.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Lipdysim.</p>	<p>S.: Aš sutarkuosiu.</p> <p>A. (kočioja molį): Ooo (juokiasi, rodo visiems kaip molis apsvynioja aplink kočelą)</p> <p>K.: Ir man reikia patarkuoti.</p> <p>Mokytoja: Yra kita tarka. Kur didysis mano šaukštas, ragausiu. Kai verdam ar ugnies reikia?</p> <p>K.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai ant ko verda?</p> <p>K.: Ant ugnies.</p> <p>Mokytoja: Tai kur mes virsim?</p> <p>M.: Oi</p> <p>Mokytoja: Kai verdi sriuba, ar karšta būna?</p> <p>S.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Tai nenusideginkit pirštų. O prieskonių įdėjot.</p> <p>M.: Mano mama deda.</p> <p>Mokytoja: O ką deda? ...Gal druskos?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>S.: Aš įdėjau.</p> <p>Mokytoja: Kai išvirsim sriubą, tai žiūrėsime pas ką skanesnė.</p> <p>A.: Gal pas mane?</p> <p>Mokytoja: O gal pas mane, o gal pas K...</p> <p>K.: Taip.</p> <p>S.: Aš jau padariau.</p> <p>K.: Reikia sutarkuoti bulbiukus (bulviukas)</p> <p>Mokytoja: Gal reikia pamaišyti?</p> <p>S.: Reikia.</p> <p>Mokytoja: ir dar prieskonių įdėti.</p> <p>Mokytoja: Na, ar skanu?</p> <p>S. (žaidžia, kad ragauja): Skanu.</p> <p>Mokytoja: Ką čia dėjai?</p> <p>S.: Morkų, burokų, žirnių (žirnių).</p> <p>Mokytoja: O moliūgų?</p> <p>S.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Karoli, jau galima tavo ragauti“</p> <p>K.: Dar neišvirė.</p> <p>Mokytoja: A., ar jau.</p> <p>A.: Jau.</p> <p>Mokytoja: Ko dėjai?</p> <p>A.: Makaronų, morką tarkavau.</p> <p>Mokytoja: O bulvę</p> <p>A.: Dėjau.</p> <p>Mokytoja: Ar skanu?</p> <p>A.: Skanu.</p> <p>Mokytoja: M., o tu dėjai pipirų?</p> <p>M.: Dėjau.</p> <p>Mokytoja: Ar jau galima ragauti?</p> <p>M.: Čia labai skanu.</p> <p>Mokytoja: Tai jūs ragaukit visų sriubų.</p> <p>K. (žaisdamas, kad valgo): Aš įdėjau morką ir svogūną (čepsi). Visi „valgo“ visas sriubas, čepsi.</p>
---	--

2 situacija, Paukščiai

Pamokos data, laikas: spalio 29 diena, 10.30.

Trukmė: 28minutės

Dalyvių skaičius: 3 – S. (berniukas), M. (berniukas), A. (berniukas).

Pokalbis žiūrint paveikslus:	Pokalbis lipdant
<p>Mokytoja: O jūs imkit paveiksliukus, žiūrėkit, čia jums padėta.</p> <p>M.: Molio imsime?</p> <p>Mokytoja: Imsime ir molį, bet dabar pažiūrėsime paveiksliukus.</p> <p>A. (rodydamas paveikslėlį): A va koks šitas.</p> <p>Mokytoja: koks čia paukštis, ar žinai?... Gal tas paukštis kur vagiliauja?...Šarka čia.</p> <p>M. (rodo savo paveikslėlį): Čia baltas.</p> <p>Mokytoja: Baltas paukštis. O jūs pažiūrėkit kaip atrodo paukšteliai, ar jie turi galvą, sparnus?</p> <p>A.: Turi sparnus.</p> <p>Mokytoja: O kur sparnai, parodyk.</p> <p>A. (rodo): Va.</p> <p>Mokytoja: O uodega kur?</p> <p>A. (rodo): Va.</p> <p>M.: Va va.</p> <p>S. (rodo): O pas mane nėra uodegos.</p>	<p>M.: Kur tas peilis, kur vakar (prieš savaitę) ploviau.</p> <p>Mokytoja: Paieškok, gal kur nors giliai dėžėj. Ar jums daug ar mažai molio duoti?</p> <p>S.: Daug.</p> <p>Mokytoja: O jums ar užtenka?</p> <p>M.: Man dar duok.</p> <p>Mokytoja: Prašau. Na, tai dabar išsiminkykim molį. Imam molį į rankutes ir minkykim. M., į rankutes paimk, nereikia mušti molio. Jam galima labas pasakyti.</p> <p>A., S.: Labas.</p> <p>Mokytoja: Labas, labas minkom, minkom kol suminkom ir susidraugaujam. Va, čia mano draugas, o jūsų draugas?</p> <p>A.: Ne, mano dar ne.</p> <p>Mokytoja: Klausys jūsų. O aš jums noriu parodyti kaip lengva paukštelį padaryti. Ar parodyti, ar mokat?</p> <p>A.: Aš moku.</p> <p>M.: Aš nenoriu.</p> <p>Mokytoja: Tai mes paukštelius pasidarysim ir skrisim...</p> <p>S.: Aš jau beveik padariau.</p> <p>Mokytoja: ...lesti, paukštelius perėti. Va, reikia iškočioti blyną, mokat gi kočioti blyną didžiulį.</p> <p>A.: Aš moku, kam reikia šito? (rodo įrankį).</p> <p>S.: Reikia sutarkuoti.</p> <p>Mokytoja: Padėk ant lentutės, iškočiok, o su tarka galėsi plunksnas daryti. Kočiojam? (noriu padėti).</p> <p>S.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tu pats? O M. jau galvą padarė! Aš priklijuoju galvą prie kūno, ko trūksta?</p> <p>A.: Aš dar galvos neturiu.</p> <p>Mokytoja: Mano paukščiui dar sparnų trūksta.</p> <p>S.: Ir plunksnų.</p> <p>M.: Priklijavau galvą.</p>

<p>Mokytoja: Bet čia yra uodega, tokia trumpa.</p> <p>S.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Paukščiai turi uodegytes. O kaip jūs galvojate, kas čia vyksta (rodo paveikslą).</p> <p>M.: Žiūrėk, kokia mano maikė graži.</p> <p>Mokytoja: Graži, o mano?</p> <p>S.: O mano?</p> <p>A.: O mano?</p> <p>Mokytoja: Mes čia visi gražiai apsirengę.</p> <p>A.: Mano šitas (rodo į savo aprangą).</p> <p>Mokytoja: Žiūrėkit, čia yra lizdas, o kas lizdo viduj?</p> <p>A.: Kiaušiniai.</p> <p>Mokytoja: Kiaušiniai.</p> <p>S. (rodo): Pažiūrėkit, koks mano.</p> <p>Mokytoja: Gražus labai. Mes šiandien padarysim paukštelius. Palesim, pagersim vandeniuko, gerai? Būsim paukšteliai.</p> <p>A.: Gerai.</p> <p>Mokytoja: Sugalvosim vardus...</p> <p>A.: Gerai.</p> <p>Mokytoja: Sugalvosim kur mūsų paukšteliai gyvena, o kur paukšteliai, paprastai gyvena?</p> <p>S.: Lizde.</p> <p>Mokytoja: O kur būna lizdas?</p> <p>S.: Ant medžio.</p> <p>Mokytoja: O matėt kada nors tikrą lizdą?</p> <p>A.: Aš mačiau.</p> <p>M.: Aš ir mačiau, kaime mačiau.</p> <p>A.: Aš irgi kaime mačiau.</p> <p>Mokytoja: Aš mačiau iškritusį, ant žemės gulintį.</p>	<p>Mokytoja: Mano paukštis jau turi uodegytę ir vis tiek kažko trūksta.</p> <p>M.: Plunksnų.</p> <p>Mokytoja: Taip, bet ir snapo trūksta, nes be jo negali lesti nieko.</p> <p>M. (ieško įrankio): Kur tas spausti?</p> <p>A.: Man irgi reikia.</p> <p>Mokytoja: Šitas spaustukas tinka kirmėlėm daryti.</p> <p>A.: Aš turiu tokį namuose turiu (dainuodamas).</p> <p>M.: Turi tokį?</p> <p>Mokytoja: Turi tokį namuose?</p> <p>M.: Aš jau kitam bute turiu.</p> <p>A.: Aš turiu tokį namuose (dainuodamas). Mama leidžia man.</p> <p>Mokytoja: Ką mama leidžia? Šitą naudoti?</p> <p>A.: Leidžia.</p> <p>Mokytoja: Bet turbūt molio neleidžia naudot?</p> <p>A.: Ne (šypsosi).</p> <p>Mokytoja: Ne, čia maistui, čia česnakui spausti.</p> <p>A.: Bet aš du turiu.</p> <p>Mokytoja: O kam tau du?</p> <p>A.: Bet man reikia.</p> <p>Mokytoja: Žaidi? Va, žiūrėkit, kiek mano paukštis plunksnų turi.</p> <p>M.: O.</p> <p>A.: Aš dar darau.</p> <p>M.: Ei, pažiūrėk, kaip aš (rodo kaip išspaudė molį).</p> <p>Mokytoja: Labai gerai.</p> <p>A.: Ir man reikia tokio.</p> <p>Mokytoja: Mano paukštis bus labai geras, o jūsų kokie? Mano paukščiukas labai norės draugų susirasti ir sakys – Labas (S. paukščiui) ar tu draugausi su manimi, bet tu dar nepadarytas.</p> <p>A.: Aš dar irgi nepadarytas.</p> <p>Mokytoja (M.): Ir tu dar ne, dar negali su manimi draugauti. O kaip galvytę daryti, žinote?</p> <p>A.: Aš žinau.</p> <p>Mokytoja: Iš rutuliuko.</p> <p>A. (M.): Duok spaustuką.</p> <p>M.: Imk.</p> <p>A.: Ačiū.</p> <p>Mokytoja: Na, M., pakočiok molį, bus pilvukas.</p> <p>M.: Aš nemoku.</p> <p>Mokytoja: Ko? Kočioti? Taigi paimi ir lygini?</p> <p>M.: Ei, suvyniojai (juokiasi).</p> <p>Mokytoja: Žiūrėk, pilvas.</p> <p>M.: Ū.</p> <p>S.: Aš jau padariau.</p> <p>Mokytoja (M.): O toliau tu pats – sparniukus padaryk. Iš dešrelių, gali būti dideli, gali būti maži sparniukai. (Visiems): Aš dar maisto padarysiu, kad galėtumėt atskristi pas mane į svečius palesti daug maisto, atskrisit? (paima paukštį ir žaidžia, kad paukštis lesa M. išspautą molį): Kirmėlių, kirmėlių, kiek daug kirmėlių.</p> <p>M. (žaidžia, kad maitina): Ta ta, va, va.</p> <p>Mokytoja: Duok man aš labai alkanas – skanu, tik draugų nėra, niekas draugų nepadaro, kur draugai? Va, S. beveik, beveik. O kokie bus tavo paukščio sparneliai?</p> <p>S.: Dideli.</p> <p>Mokytoja: O jis aukštai skraidys, ar žemai?</p> <p>S.: Aukštai.</p> <p>Mokytoja: O kaip aukštai, parodyk.</p> <p>S. (rodo): Va.</p>
--	--

<p>A.: Aš miške mačiau.</p> <p>Mokytoja: O kur paukšteliai dar gali gyventi?</p> <p>S.: Namely.</p> <p>Mokytoja: O kaip paukštelių namelis vadinasi? ...Inkilėlis?</p> <p>S.: Inkilėlis.</p> <p>Mokytoja: Tai aš surenku tuos paveikslėlius, tai jau žinot, kaip paukšteliai atrodo, mokėsit lipdyti?</p> <p>A.: Aš nemoku.</p> <p>Mokytoja: Bet aš parodysiu.</p> <p>Visi kyla nuo stalo, ruošiasi, dedasi prijuostes.</p>	<p>A. (rodo): Mano va tiek.</p> <p>Mokytoja: A., galvą su koše (kliais) klijuok.</p> <p>A.: Kur teptukas?</p> <p>Mokytoja: Padarysiu jums bliūdelį atsigerti, gerai? Atskrisit?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: O kur paprastai paukšteliai gyvena, ar žinot?</p> <p>S.: Namely.</p> <p>M.: Namely.</p> <p>Mokytoja: O mano paukštelis gyvens (lipdo).</p> <p>S.: Medy.</p> <p>A. (M.): Man irgi šitą duok.</p> <p>S.: Mano paukštis medy gyvens, namely, kur prie namų pakabintas.</p> <p>Mokytoja (M.): Čia gali ir uodega būti, net labai puošni, tik reikia priklijuoti su koše. Klijuosi? Tik skraidyti dar tavo paukštis negali, ko trūksta?</p> <p>M.: Sparnų.</p> <p>Mokytoja: Tai padaryk sparniukus.</p> <p>M.: Va.</p> <p>Mokytoja: Tokius? Tai labai gerai. Labai gražūs, tik košę tepk.</p> <p>M.: Aš nemoku klijuot.</p> <p>Mokytoja: Imk teptuką ir tepk ir priklijuosi. Na, tai mano paukštis švenčia gimtadienį ir kviečia jūsų paukščius į svečius.</p> <p>A.: Mano dar nepadarytas.</p> <p>M.: Aš dar nepadariau.</p> <p>Mokytoja: Gerai, gerai mano paukštis dar ruošiasi gimtadieniui, tai jūs irgi ruoškitės, darykitės ir dovaną man padarykit.</p> <p>A.: Kokią?</p> <p>Mokytoja: Ką nors. O paukštis dabar kepa trupininių pyragą, kad galėtų paukščiukai trupiniukų palesti, gerai? Va darau trupinukus.</p> <p>S.: Aš nemoku sparnų.</p> <p>M.: Va, man išlenda.</p> <p>Mokytoja: Puiku, šį kart pats viską padarei.</p> <p>S.: Aš nemoku.</p> <p>Mokytoja: Bet tu viską padarei.</p> <p>S.: Bet sparnų nemoku.</p> <p>M.: Reikėjo va taip padaryti (rodo savo paukštį).</p> <p>Mokytoja: Gali sparnai būti trumpi, ilgi, bet klijuoti su koše, atsimeni? Be košės mes kaip be rankų.</p> <p>A.: Aš nežinau kaip tokius sparnus...</p> <p>M.: Va.</p> <p>A.: kažko nesiseka.</p> <p>M.: Padariau, padariau.</p> <p>Mokytoja: O kaip tu gražiai padarei! Ir pats sugalvojai.</p> <p>M.: Padariau.</p> <p>Mokytoja: Tai jau tavo paukštis...</p> <p>A.: kažko nesispaudžia.</p> <p>Mokytoja: Tai jau galėsi atskristi pas mane, tik dovanėlę dar mano paukščiui padaryk, ką. Mano paukštis turės kiaušinukų ir perės lizdely, o jūsų paukščiai ar turi kiaušinukų?</p> <p>M.: Neturi.</p> <p>S.: Neturi.</p> <p>Mokytoja: Mano paukščio vardas bus Pūkutis, o jūs sugalvokit savo paukščiui vardus, štai jis tupi ir peri kiaušinius, kartais jis išskrenda aukštai paskraidyti ir skraido ir vėl sugrįžta ant kiaušinukų.</p> <p>S.: Jau viską padariau.</p> <p>Mokytoja: Labai gražiai.</p> <p>A.: Man neišsispaudžia.</p> <p>M.: Nemoki išspaust?</p>
---	---

	<p>A.: Moku.</p> <p>Mokytoja: Tu atvirksčiai laikai ir viską prispaudi sau prie pilvo. Gal užteks tiek?</p> <p>A.: Ne.</p> <p>Mokytoja (S.): O snapo nėra.</p> <p>S.: Nenoriu.</p> <p>Mokytoja: O kaip jis les mano trupininį pyragą?</p> <p>A.: Man dar reikia padarau.</p> <p>Mokytoja: Iš dešrelės, snapas, darom dešrelę?</p> <p>S.: Aš išpiešiu.</p> <p>Mokytoja: Išpieši? Gerai galima ir išpiešti. A., tik košę tepk, kad detalės nenukristų.</p> <p>S.: Va.</p> <p>Mokytoja: O plunksnos bus? Sakei darysi su tarka.</p> <p>S.: Ai, nedarysiu. O ką padovanoti?</p> <p>Mokytoja: o ką tu norėtum padovanoti? Mano paukštis mėgsta skaniai pavalgyti, gali kirmėlių padovanoti. Vorą, musę.</p> <p>A.: Musių nemėgsta.</p> <p>Mokytoja: Mano mėgsta, tavo gal nemėgsta.</p> <p>M.: Mano nemėgsta.</p> <p>Mokytoja: Tavo irgi nemėgsta?</p> <p>M.: Mano kirmėles mėgsta.</p> <p>Mokytoja: Mano paukštis mėgsta muses, galit man musių atnešt.</p> <p>A.: Ir vabalą.</p> <p>Mokytoja: Ir vabalą.</p> <p>A.: Ir žiogą.</p> <p>Mokytoja: Ir žiogą mielai suvalgysiu.</p> <p>A.: Aš jau padariau.</p> <p>S.: Va, kirmėlės.</p> <p>Mokytoja: Oi tai ateik, labai tave kviečiu į savo gimtadienį. Tu labai skanių kirmėlių atnešei.</p> <p>M.: Pažiūrėk, kokių aš sparnų padariau.</p> <p>Mokytoja (S.): O koks tavo paukščio vardas?</p> <p>A.: Aš jau padariau.</p> <p>Mokytoja: Na, tai atskrisk pas mus.</p> <p>A.: Oi tik snapą padarysiu.</p> <p>M.: Čia Pūkas.</p> <p>Mokytoja: Mano tai Pūkelis, žiūrėk panašūs vardai.</p> <p>A.: Mano irgi toks pat.</p> <p>Mokytoja: Kirmėlės labai skanios tai ir tu lesk kartu.</p> <p>S.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Paragauk. (S. žaidžia, kad ragauja, judina paukštį). O tavo paukščiukas turi lizdą, kur gyvena?</p> <p>S.: Medy.</p> <p>Mokytoja: A. prašau, į svečius.</p> <p>A.: Atskrendu (neša paukštį, prie mokytojos).</p> <p>Mokytoja: Dovanų neši?</p> <p>A.: Oi, užmiršau (grįžta).</p> <p>Mokytoja: Jau dabar kadangi jūs į mano gimtadienį ateinat aš siūlau vandeniuko atsigerti. (S.) O tavo paukštis ištroškęs?</p> <p>S.: Nea.</p> <p>Mokytoja: Tai jis miego nori?</p> <p>S.: Nea.</p> <p>A.: Jau tau dovanų nešu.</p> <p>Mokytoja: Oi o kas čia?</p> <p>A.: Dovana.</p> <p>Mokytoja: O kas čia yra?</p>
--	---

	<p>A.: Keptuvė.</p> <p>Mokytoja: Keptuvė? O tai kam paukščiui keptuvė?</p> <p>A.: Tai kad jis nustebės.</p> <p>Mokytoja: Oi nustebau. Mano paukštis niekaip negali jos paimt. Na, tai ateik į svečius, pavalgysi. Ką tavo paukštis mėgsta valgyti?</p> <p>A.: Žuvį.</p> <p>Mokytoja: Žuvį? Tai aš neturiu žuvies. S., gal gali man padėti žuvį padaryti.</p> <p>S.: Aha.</p> <p>Mokytoja: Oi kaip blogai pasiruošiau gimtadieniui.</p> <p>M.: Mano tėtis padarė pagauna žuvį, atvežė iš kaimo.</p> <p>S.: Didelę padarysiu.</p> <p>Mokytoja: Didelę? Labai ačiū. Na, M., atskrisi?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja (A.): Tūpk, čia gera viečiukė. Ar ilgai skridai?</p> <p>A.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Ar aukštai tavo paukštis skraido?</p> <p>A.: Labai, labai.</p> <p>Mokytoja: O tavo paukštis išskrenda, kai oras atšąla, į šiltus kraštus, ar pasilieka?</p> <p>A.: Išskrenda.</p> <p>Mokytoja: Išskrenda? O į kokį kraštą išskrenda?</p> <p>A.: Ten kur šilta, su palapine.</p> <p>Mokytoja: Tu turi palapinę ir nešioji ją ant sparnų?</p> <p>A.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Ar labai ilgai reikia skristi?</p> <p>A.: Nelabai, labai.</p> <p>S.: Va, padariau žuvį.</p> <p>Mokytoja: Ačiū, va, tavo paukščiui žuvį padarė. Mėgsti žuvį ar ne, na tai lesk. S., o tavo paukščiukas ar išskrenda į šiltus kraštus?</p> <p>S.: Kartais.</p> <p>Mokytoja: Kartais?</p> <p>S.: Jo.</p> <p>Mokytoja: O labai toli reikia skristi?</p> <p>S.: Ne, nelabai.</p> <p>Mokytoja: Turbūt nepavargsti?</p> <p>S.: Kartais ir pavargstu.</p> <p>Mokytoja: O virš jūros ar reikia skristi?</p> <p>S.: Taip.</p> <p>M.: Sakė man diratį (dviratį) nupirks.</p> <p>Mokytoja: Ką nupirks?</p> <p>M.: Antį, sakė antį nupirks.</p> <p>Mokytoja: Antį? Gyvą?</p> <p>M.: Važinėt.</p> <p>Mokytoja: Ai, važinėt. (S.): Na, tai papasakok kaip atrodo jūra kai tu skrendi? Kaip tau gerai, mano paukštis tai niekur žiemą neišskrenda.</p> <p>S.: Ten gražu iš aukštai.</p> <p>Mokytoja: Gražu?</p> <p>S.: Taip.</p> <p>A.: Aš po vandeniui sėdžiu.</p> <p>Mokytoja: Tavo paukštis moka nardyt.</p> <p>A.: Taip, jau suvalgiau žuvį.</p> <p>Mokytoja: Ar skani buvo žuvytė?</p> <p>A.: Taip.</p> <p>Mokytoja: O tu paragavai mano trupiniukų?</p> <p>A.: Aha.</p> <p>Mokytoja: O kruopų?</p> <p>A.: Ne. Jau nenoriu valgyti.</p>
--	--

	<p>M.: Ei, čia mano kirmėlės.</p> <p>Mokytoja: Na, tai aš lesu, kaip paukščiukai lesa žuvį ir kirmėles. (M.): O tu nori kirmėlių?</p> <p>M.: Nea.</p> <p>Mokytoja: Labai skanių kirmėlių atnešei. Na, Modestai, o kaip tavo paukštis, kur gyvena?</p> <p>M.: Namuose.</p> <p>Mokytoja: Namuose gyvena?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Pas žmones namuose? Atskrisk. Na, tai pasakok ar moki skristi?</p> <p>M.: Moku.</p> <p>Mokytoja: Ar aukštai skraidai?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Nebaisu?</p> <p>M.: Ne</p> <p>Mokytoja: O išskrendi į šiltus kraštus?</p> <p>M.: Per pipinę.</p> <p>Mokytoja: Pilį?</p> <p>M.: Pipinę.</p> <p>Mokytoja: Ar labai toli reikia skristi?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Pavargsti?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: O gal ne? Nutupi kur nors?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Na, tai va mano gimtadienis. Man suėjo du metai.(visi juokias). Na, ne man, o mano paukščiui. Jo vardas Pūkutis.</p> <p>A.: O mano Pūkas.</p> <p>S.: O mano Titas.</p> <p>Mokytoja: O koks gražus vardas. M., o tavo?</p> <p>M.: Gulbė.</p> <p>Mokytoja: Gulbė? Pavadinai gulbe.</p> <p>S.: Bet aš į šiltus kraštus vasarą skrendu.</p> <p>Mokytoja: Vasarą? Paprastai tai vasarą paukščiukai kiaušinukus peri. Va, mano paukščiukai, susipažinkit.</p> <p>A.: Kokie vaikučiai?</p> <p>Mokytoja: Va, čia mano vaikučiai.</p> <p>A.: Oi čia.</p> <p>Mokytoja: Čia išsiris ir bus labai gražūs paukščiukai.</p> <p>M.: Jo.</p> <p>S. (skraidina savo paukštį): Ššš.</p> <p>Mokytoja: Tai ką mes dabar apie paukščius mokam?</p> <p>A.: Gyvena medy.</p> <p>Visi žaidžia su įrankiais, kilnoja savo paukščius, „lesina“ mano paukštį, juokiasi. Paprašyti tvarkytis, tvarkosi.</p>
--	--

3situacija, Duona

Pamokos data, laikas: lapkričio 04 diena, 10.30.

Trukmė: 34minutės

Dalyvių skaičius: 4 – S. (berniukas), M. (berniukas), A. (berniukas), K. (berniukas).

Pokalbis žiūrint knyga, grūdus:	Pokalbis lipdant ir žaidžiant:
<p>K. (varto buteliuką su grūdais): Matai, čia parašyta kukurūzai M.: Ne kukurūzai, tu ką čia juokauji. Mokytoja: Čia galima atidaryti šita induką. S.: Žinot kas čia, čia šienas. Mokytoja: Panašu į šieną. Čia grūdai. M.: Grūdai? (pirmą skiemenį taria labai ilgą). Mokytoja: Taip teisingai, o čia yra kitokie grūdėliai. S.: Čia grūdai. Mokytoja: Čia yra rugiai, iš jų duoną kepa. A.: Aš noriu suvalgyti. S.: Ar galima valgyti? Mokytoja: Galima, jei nebijot dantukų susilaužyti. Ar žinot ką reikia padaryti, kad iš rugių duonelė pasidarytų? Ar</p>	<p>Mokytoja: Imkit lenteles, molį. Daug ar mažai reikia? A.: Daug. Mokytoja: Prašau, daug. A.: Ačiū. Mokytoja: Modestai, tau daug ar mažai? M.: Nedaug. A.: Aš dar neturiu kočėlo. M. (šaukia): Daug. Mokytoja: Prašau. Užteks tiek? Išsiminkykim moliuką su pirščiukais, gerai? K.: Aš pasidarysiu pinigų. Mokytoja: Štai žiūrėkit, parodysiu, kiek turiu duonų, čia vaikai prilipdė. Galėsit pirkt iš manęs. Kaip galvojat kas čia? K.: Aš dar noriu duonos. Mokytoja: Tai vėliau po darbo, nes negalėsime lipdyti su pilna burna. Čia panašu į sumuštinį. M.: Jo. Mokytoja: Dešrelė viduj, čia duonelė apvali. M.: Va, man reikia tokio. Mokytoja: O čia kas? Lyg panašu į riestainį. Nereikia, S., daužyti, moliui nepatinka. Va, čia turiu riestainių, spurgų. Parduodu. Ir jūs kepkite duonų, blynų, pyragų. Ateina pirkėjai pirkt. M.: Aš negaliu iškočioti. Mokytoja: Viską tu moki, na, pats iš visų jėgų. A., ką darysi? Va, galite pasižiūrėti, kokių yra. A.: Aš tai tokią darau (rodo). (M.): Tu dabar man duok. M.: Paskui man duosi? K.: Ir man reikia tokio. Mokytoja: Ar jau galima pirkt, jau turit ką parduoti</p>

<p>skanu?</p> <p>S.: Aha.</p> <p>M.: Jo ir man.</p> <p>S.: Galima dar?</p> <p>Mokytoja: Galima tik reikia gerai kramtyti. Tai ką reikia padaryti, kad iš šitų grūdelių pasidarytų duona?</p> <p>S.: Gal iškept.</p> <p>Mokytoja: Pirma, reik sumalt, padaryti miltus. Na, M., ar skanu?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Tai jūs gal paukščiai. Pažiūrėkit į šitą paveiksluką, kiek duonelių gali būti įvairių. Ar gražios duonos?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Kaip galvojat, kuri yra skaniausia, kokią norėtumėt turėti. A., kokią pirktum?</p> <p>A.: Visokią.</p> <p>Mokytoja: Visas pirktum? M., ir tu visas pirktum? (M. kramto grūdus, linksi galvą). Tai žinot, ką šiandien mes darysim? Pasidarysim duonos, pinigų ir pirsim.</p> <p>K.: Kur?</p> <p>Mokytoja: Čia. Čia bus duonos parduotuvė.</p> <p>K.: O paskui valgysim duonos?</p> <p>Mokytoja: Žaisim, kad valgom. O jūs alkani, kad taip kramtot?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>K. (linksi galvą).</p> <p>Mokytoja: Tai gal duonos duot paragaut?</p> <p>A.: Taip. O duonos!</p> <p>K.: Reikia prisivalgyti.</p> <p>Mokytoja: Laužkit, atsilaužkit</p>	<p>K.: Oi dar ne.</p> <p>S.: Aš turiu.</p> <p>Mokytoja: Čia yra pinigėliai. Na, ką parduodi?</p> <p>M.: Turiu duonos.</p> <p>Mokytoja: O gal čia pyragas?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Sakyk pyragas. Su kuo pyragas?</p> <p>M.: Su mėsyte.</p> <p>Mokytoja: Oi mano mylimiausia, kiek kainuoja? Sakyk skaičių.</p> <p>M.: Keturi.</p> <p>Mokytoja: Na, tai skaičiuok (skaičiuoja pats). Va, keturis duodu už pyragą. Tu du man pardavei gabaliukus ar vieną?</p> <p>M.: Du.</p> <p>Mokytoja: Ačiū labai.</p> <p>K.: Vadove, man reikia tokio (tarkos).</p> <p>Mokytoja: Tai turi kantriai laukt kol A. duos. S., kiek kainuoja tavo duona?</p> <p>S.: Vienas.</p> <p>K.: O man paklausk kiek kainuoja?</p> <p>Mokytoja: O tu jau turi parduot ką nors?</p> <p>S.: Aš turiu jau dvi duonas.</p> <p>A. (duoda tarką K.)</p> <p>K.: Ačiū. Aš tarkuosiu duoną.</p> <p>Mokytoja: Kas nori pas mane pirkt, aš turiu labai skanių riestainiukų su aguonom.</p> <p>K.: Aš noriu.</p> <p>Mokytoja: Va, yra įvairaus dydžio, kurio nori?</p> <p>K.: Šito.</p> <p>Mokytoja: O koks čia yra? Didžiausias ar mažiausias?</p> <p>K.: Didžiausias.</p> <p>Mokytoja: Didžiausias kainuoja du pinigėlius. Pats paskaičiuok.</p> <p>K.: Ten du.</p> <p>Mokytoja: Aha va, jau kiek uždirbau. Kas dar nori mano riestainiukų nusipirkt?</p> <p>A.: Aš noriu, bet aš tik darau pinigus.</p> <p>Mokytoja: S., pirksi?</p> <p>S.: Ne, tu pirk iš manęs.</p> <p>Mokytoja: Aš kepu pynutę.</p> <p>K.: Aš sutarkuosiu.</p> <p>A.: Kas galėtų pirkti iš manęs duonos?</p> <p>Mokytoja: O kokia duona?</p> <p>A.: Su kmynais.</p> <p>S.: Duokit man tą pagaliuką.</p> <p>Mokytoja: Šitą.</p> <p>S.: Ne, tą pagaliuką.</p> <p>Mokytoja: O kaip tu manai, kas čia galėtų būti? Į ką čia panašu? Čia batonas.</p> <p>S.: Jo aš noriu batono.</p> <p>Mokytoja: Kainuoja du pinigėlius.</p> <p>S.: Neturiu.</p> <p>Mokytoja: Tai gal nori pusės batono?</p> <p>S.: Ne, nereikia.</p> <p>Mokytoja: O kokia čia duona?</p> <p>M.: Juoda.</p> <p>Mokytoja: O kiek kainuoja?</p> <p>M.: Du.</p> <p>Mokytoja: Du?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Ar gerai duodu? A., kiek kainuoja tavo duona?</p>
---	---

<p>gabaliuką, pauostykit. Ar kvepia?</p> <p>S.: Kvepia.</p> <p>Mokytoja: Paragaukit. Čia man pati skaniausia, ar žinot ko čia dar pridėta?</p> <p>S. (pilna burna): Riešutų.</p> <p>Mokytoja: Ne, čia saulėgražos, dar?</p> <p>A.: Dar.</p> <p>K.: Aš dar noriu.</p> <p>M.: Dar noriu.</p> <p>Mokytoja: Oi kokie alkani vaikai pas mane lipdyti atėjo. Tai jūs valgykit, o aš moliui pasiruošiu.</p> <p>K. (žiūri varpas): O iš ko čia auga?</p> <p>A.: kažkas auga.</p> <p>K.: Riešutai viduj.</p> <p>Mokytoja: Čia yra kviečio varpos, o viduje grūdėliai.</p> <p>M.: O kur tas spausti?</p> <p>Mokytoja: Aš parodysiu kaip reik išlukštenti grūdėlius. Reikia delne suspaudyti. Ragaukit.</p>	<p>A.: Ai, du</p> <p>Mokytoja: K., ateik pirkti. Turiu pyragėlių, pyragų.</p> <p>S.: O kas iš manęs nori pirkt?</p> <p>Mokytoja: Kainuoja tris pinigėlius</p> <p>K.: Gerai.</p> <p>Mokytoja (S.): O kas čia toks?</p> <p>S.: Ilgas batonas.</p> <p>Mokytoja: Batonas? Tai kiek kainuoja?</p> <p>S.: Penki litai.</p> <p>Mokytoja: Tiek daug.</p> <p>S.: Aha.</p> <p>Mokytoja: Tai ko ten įdėta kad toks brangus?</p> <p>S.: Mėsos.</p> <p>Mokytoja: Tai ateik atskaičiuoti kiek čia bus tie penki.</p> <p>S.: vienas du...</p> <p>Mokytoja: Na, ir imk.</p> <p>K.: Kaip reikia daryti pinigą?</p> <p>Mokytoja: Išsikočioti blyną reikia, tada išeis pinigėlis. Tada įspausti ir iškrenta. Na, M., ko tau reikia?</p> <p>M. (rodo): Man reikia tokio.</p> <p>Mokytoja: Kokio?</p> <p>M.: Tokio kur A. turi. Ir dar molio duokit.</p> <p>Mokytoja: Dar molio trūksta?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>K.: Ir man reikia.</p> <p>M.: Ir man.</p> <p>Mokytoja: Prašau, ateiti, paimti.</p> <p>S.: Aš išėmiau pinigą iš molio!</p> <p>Mokytoja: Aha.</p> <p>K.: Man reikia didelį pinigą padaryti. Noriu didelį pinigą daryti va su tuo (rodo).</p> <p>A.: Pas mane jau du šimtai septyni bus.</p> <p>Mokytoja: Iš šito gražos reiks duoti. O M., kiek jau tu daug pinigėlių turi. Turtuolis.</p> <p>A.: Ir aš turiu.</p> <p>M.: Ir mano mama turi.</p> <p>Mokytoja: Na, mes turim dabar geresnius pinigėlius, nei tikri, tokie gražūs, mažiukai.</p> <p>A.: Mano dar gražesni. Mano molis suplyšo.</p> <p>Mokytoja: Suminkyk jį iš naujo ir vėl turėsi ne draiskanėles. Tai mes visi pinigų darom, o kada duoną kepsim? Štai aš turiu pyrago.</p> <p>A. (žaidžia, kad geria molį): Gul, gul.</p> <p>K.: Nepavyksta padaryt.</p> <p>Mokytoja: K., ko nemoki?</p> <p>K.: Pinigo.</p> <p>M.: Nu, va šitaip pasidaryk, va taip išleisk ir pasidaryk.</p> <p>Mokytoja: Va, M. tau aiškina.</p> <p>K.: Kaip? (šaukia) su šituo galiuku.</p> <p>Mokytoja: Tai kokio tu nori didelio ar mažo? Na, tai durk iki galo, spausk.</p> <p>S.: Va, kokį pinigą turiu, pažiūrėk, pažiūrėk.</p> <p>Mokytoja: Iškelk išėjo? Va, kaip reikia durti piršteliu ir iškrenta.</p> <p>K.: Man reikia dar molio.</p> <p>A.: Man reikia kočėlo.</p> <p>M.: Man neišeina.</p> <p>Mokytoja: M., ten su pirštuku spausk ir iškris.</p> <p>K.: Aš jau prispaudžiau, jau padariau pinigą! Jau padariau pinigą!</p> <p>Mokytoja: Gerai, pasidarykit daug, kad turėtumėt kaip pirkti.</p>
--	--

	<p>M.: Daug, daug.</p> <p>Mokytoja: Gal daug nereikia mums tų pinigėlių?</p> <p>S.: O matėt kiek jau turiu.</p> <p>A.: Man iškrito.</p> <p>M.: O.</p> <p>S.: Aš jau padariau daug.</p> <p>Mokytoja: Tai gali ateiti išsirinkti duoną, pyragų, riestainių. Prašom ateiti pirkti karštų pyragaičių, parduodu su mėsa.</p> <p>K.: Aš didelį padariau.</p> <p>Mokytoja: O jūs čia vien tik pinigais užsiėmę, prašom ateiti duonos pirkti, reikia gi žmonėms valgyti. Oi, S., tau pinigai krenta, ar turi piniginę?</p> <p>S.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai pasidaryk iš molio. Na, tai prašau pirkt.</p> <p>S. (rodo pirštu): Šitą.</p> <p>Mokytoja: Riestainį?</p> <p>S.: Aha.</p> <p>Mokytoja: Kainuoja tris pinigėlius (atskaičiuoja ir duoda), ačiū. Na, Karoli, ką tu perki. Yra duonos, batonų, pynutės su aguonom, bandelės su mėsa.</p> <p>K.: Duonos.</p> <p>Mokytoja: Visą ar pusę?</p> <p>K.: Visą.</p> <p>Mokytoja: Penki pinigėliai, pats atskaičiuok man į delną.</p> <p>K.: vienas, du, keturi.</p> <p>Mokytoja: Čia per daug.</p> <p>K.: Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši, septyni.</p> <p>Mokytoja: O man tik penkių reikia.</p> <p>K.: Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši,</p> <p>Mokytoja: Va, man tik tiek reikia. Ar suvyniot?</p> <p>K.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Ateik, M., pirkti. Turiu pyragų skanių, prašom rinktis. Šitas keturi pinigėliai.</p> <p>K. (rodo savo nulipdytą): O kiek čia kainuoja?</p> <p>Mokytoja: Tu parduodi?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Tai turi pats pasakyti kiek kainuoja.</p> <p>K.: Septyni, aštuoni.</p> <p>Mokytoja: Brangiai, nepirksiu, brangu. Gal gali pigiau?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Prašom valgyti, ar skani duona? Modestai, ateik pirkti.</p> <p>M.: Tuoj.</p> <p>S.: O čia kas?</p> <p>Mokytoja: Pynutė, mėgsti?</p> <p>S.: Mėgstu.</p> <p>Mokytoja: Visą pirksi ar pusę.</p> <p>S.: Visą.</p> <p>Mokytoja: keturi, o kaip gerai tu moki skaičiuoti.</p> <p>A.: Dar abi.</p> <p>Mokytoja: Tai keturių noriu.</p> <p>A.: Tik du turiu.</p> <p>Mokytoja: Tai už du, šitus riestainius gali pirkt.</p> <p>A.: Tai va šitą.</p> <p>Mokytoja: Šitas kainuoja keturis, o turi tik du. Pusę galiu parduot, gerai?</p> <p>A.: Pusę.</p> <p>Mokytoja: M., o tu ką perki?</p> <p>K. (A.): Ar tu pirkėjas? Aš dar molio noriu. (nueina ir pasiima pats).</p> <p>Mokytoja: M., perki? Šitas tik du kainuoja. Na, tai dar po vieną pirkinuką ir eisim plauti rankų.</p>
--	--

	<p>A.: Aš parduodu. Mokytoja: Parduodi? Kiek kainuoja? A.: Ai, du litai. Mokytoja: O kas čia yra? A.: Ai duonelė. Mokytoja: Ir tik du pinigėlius kainuoja, prašom. A.: Ačiū. Mokytoja: Ar skani duonelė. A.: Skani. Mokytoja: Oi skani. S., gal tu turi ką parduoti? S.: Turiu. Mokytoja: Kiek tas riestainis kainuoja? S.: Tris. K.: Pas mane du šimtai kainuoja. Mokytoja: Oi neturiu tiek. Aš turiu tik keturis. Tai mes likom turtingi. A.: Va, kiek turiu. S.: Dar pirk šitą. Mokytoja: Kiek kainuoja? S.: Šimtą. Mokytoja: Neturiu. S.: Dešimt. Mokytoja: Dešimt turiu. Na, viskas einam rankyčių plaut, grūdelių valgyti</p>
--	--

10 priedas

4 Situacija, Pasaka

Pamokos data, laikas: lapkričio 19 diena, 10.30,

Trukmė: 45minutės

Dalyvių skaičius: 2 – M (berniukas), K. (berniukas).

Pokalbis žiūrint knygą:	Pokalbis lipdant
<p>M.: Aš noriu kočioti, lipdyti. Mokytoja: Tai tuoj. K.: Aš šitą pasaką žinau. Mokytoja : Tai truputį pažiūrėsime knygutę. Ar žinai, Modestai, šitą</p>	<p>(Pasiima molio patys, juokiasi) K.: Juk reikia didelio gabalo, va. M. (juokiasi): koks didelis. K. (muša molį): O man reikia gabalo. Mokytoja: Čia peilio reik, pjauk. M.: Duok man. Mokytoja: Gal su peiliu atpjaukim, ar ne? Tau minkšto ar kieto?</p>

<p>pasaką apie tris paršiukus? K.: Aš tai žinau. Mokytoja: Kas ten buvo, įvyko, kaip ten su tuo vilku buvo? M. (verkia): Aš noriu lipdyti. Mokytoja: Tuoju. Jūs vartykit, o aš įrankius jums atnešiu. Juk reikia įrankių, taip? K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Tai kokias žinot pasakas? K.: Aš žinau vilką ir tris paršiukus. Mokytoja: O apie ropę, žinot, ten kur ropę rovē. K.: Taip. Mokytoja: O kokią dar pasaką žinot? K.: Žinau, žinau. Mokytoja: O apie princeses, karalius... K.: Aš mačiau. Mokytoja: Ar žinot apie princesę kokią nors pasaką? Visi: Ne.</p>	<p>K.: Man kieto. Mokytoja: Tau labiau patinka kietas? K.: Nea. Mokytoja: O čia minkštas, pačiupinėk, geras? K.: Geras. Mokytoja: Tai tau tokio? K.: Daug. Mokytoja: Labai daug? Užteks tiek ar dar daugiau? K.: Dar. M.: Tiek tu nori? Mokytoja: M., o tau užtenka? M.: Jo. Mokytoja: Ar pasiėmei pats? gerai. Tai dabar reikia išminkyti su pirščiukais. Daug darbo bus pirščiukams. M.: O kur kiti vaikai? Mokytoja: Tai šiandien nėra nei A., nei S..</p> <p>Mokytoja: Tai imkim į rankas moliuką ir va taip susiplokim jį ir tada bus labai lengva iškočioti. M., tu į burną kočėlo nekišk, nes jis moliuotas. Ar skanu? M.: Ne. Mokytoja: Vieną kartą man molis į burną pateko, netyčia. K.: Ir kas tada buvo? Mokytoja: Neskanu, labai juokiausi, kad taip atsitiko. Čia jau galima kočioti. M.: Aš pats. Mokytoja: Malonu, kad pats. O aš irgi sau pasiimsiu. M.: Eik, eik pasiimk. Toks durnas (moliui). Mokytoja: Kas durnas? M.: Tu pati durna. Mokytoja: Kas čia kalba tokias nesąmones. M.: Tu durna. Mokytoja: Aš? Kodėl tu todėl taip galvoji? M.: Taip mano tėtis sako. Sako: tu – durnas. Mokytoja: Tau taip sako? Tai tu nekreipk dėmesio, juk tu protingas labai. Aš tai galvoju, kad jūs labai protingi. M.: Man tėtis sako: eik šikt. Mokytoja: Tai nelabai gerai sako, o jums tai nepatinka? M.: Ne. Mano didelis gabalas. K.: Mano didesnis. M.: O man dar didesnis. Mokytoja: Aš nulipdysiu princesę, gerai? K.: Kokią?</p>
---	---

	<p>Mokytoja: Kokią nors.</p> <p>K. (rodo savo lipdinį): Čia karalius.</p> <p>Mokytoja: Princesė galės turėti žirgą.</p> <p>M.: Nemoku.</p> <p>Mokytoja: Mokaisi juk. Čia bus žemė, dabar nulipdysiu princesei sijoną.</p> <p>M. (K.): Žiūrėk, koks ratas, norėtum, tu, tokį padaryti?</p> <p>Mokytoja: Darykit.</p> <p>M.: Aš šitaip nemoku.</p> <p>Mokytoja: Viską moki. Va, sijonas, princesė turi liemenį ir turi galvą, M., gal tu gali princesei plaukučius padaryti su tuo aparatu, kur spausti reikia. Gali man padėti?</p> <p>M.: Nemoki?</p> <p>Mokytoja: Ne.</p> <p>M.: Ten reikia stipriai spausti.</p> <p>Mokytoja: Princesė turi rankas, bet neturi plaukų, gaila.</p> <p>M.: Aš padarysiu.</p> <p>Mokytoja: Byra. Kas čia byra?</p> <p>M.: Molis.</p> <p>Mokytoja: Tu padarysi plaukučius, o aš kaspinėlius. Princesė buvo labai graži. Ar gali būti graži?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: O negraži gali būti?</p> <p>M.: Graži.</p> <p>Mokytoja: Tik graži? O princai kokie būna?</p> <p>M.: Graži.</p> <p>Mokytoja: Gražūs? Princai?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: O būna bjaurūs?</p> <p>M.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai reikia tada gražiai nulipdyti. O tu ką darai?</p> <p>K.: Aš darau pinigus.</p> <p>Mokytoja: Ką taip?</p> <p>K.: Pažiūrėk.</p> <p>Mokytoja: Man čia panašu į šulinį. Ar princesė gali ateiti čia pasivaikščioti? Pasižiūrėjo princesė į šulinį ir pradėjo verkt.</p> <p>K.: Akyčių reik princesei.</p> <p>Mokytoja: Gal gali padaryti akytes?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Tai labai tau ačiū.</p> <p>M. (duoda padarytus plaukus): Imk.</p> <p>Mokytoja: Ačiū. Princesė pradėjo verkt. Karolis tuoj akytes padarys ir ašarėlės nuvarvės princesei. O žinot kodėl princesė verkė?</p> <p>M.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: O dėl ko galėtų princesė verkti? ..., nes giliai šuliny ji pamatė varlytę, o varlytė buvo, žinot, kas?</p> <p>M.: Kas?</p> <p>Mokytoja: Negirdėjot pasakos apie užburta prinčą?</p> <p>M.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Va, varlytė, panašu?</p> <p>M.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Įdėkim ją į K. šulinį. K., ar galima?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Va, varlytė buvo užburtas princas, jis virto princu ir kas toliau?</p> <p>K.: Čia yra toks.</p> <p>Mokytoja: Kas?</p> <p>K.: Imkit.</p>
--	--

Mokytoja: Tai gal čia samtis varlei iš šulinio ištraukti, princesė su samčiuuku išsitraukė varlytę...

K.: Ne.

Mokytoja: Ne? Negali būti taip?

K.: Čia yra pinigai.

Mokytoja: O pasakose būna pinigėliai?

K.: Taip. Man reikia didelio blyno.

Mokytoja: Jei tu pakočiotum, tai jis padidėtų. O ką tu darai?

K.: Aš statau namą.

Mokytoja: Gerai.

K.: Cha.

Mokytoja: O gal tu pilį pastatyk princesei.

K.: Gerai.

Mokytoja: Princesė turės kur gyventi.

K.: Aš namą jai.

Mokytoja: O kas pas tave bus?

M.: Namukas.

Mokytoja: O jei aš prinčą nulipdyčiau, tai jis galėtų pas tave gyventi?

M.: Taip. O ką jis čia daro?

Mokytoja: Irgi namuką. Princesei, kuri laukė princo. O tu dabar namukui sienas statai?

M.: Taip.

K.: Aš va kaip statau namą.

Mokytoja: Labai gražu.

K.: Aš iškočiosiu, kad būtų didelis, kad visi tilptų.

Mokytoja: O kas turi tilpt.

K.: Tai visi žmonės.

Mokytoja: Štai princo kojos, o gali būti princas būti be galvos?

Visi: Ne.

M.: Palauk.

Mokytoja: Ko palaukt?

M.: Paduok kojas (prilipdo jas prie savo lipdinio).

Mokytoja: Sakai princesei reikia kojų?

M.: Aha.

Mokytoja: Na, ten princo kojos. Padarykime princesei kitas kojas. Aš maniau, kad kojų gali nesimatyti per sijoną.

M.: Reikia. Krenta. Ai, ai, man krenta.

Mokytoja: Kieno toks balsas nepatenkintas?

M.: Nulūžo man.

Mokytoja: Tai todėl, kad aš nepriklijavau, tikėjausi, kad jūs priklijuosit? Kas čia bus?

K.: Pinigėlis.

Mokytoja: Tai princesė turės pinigų?

K.: Taip.

Mokytoja: Tai vieną kartą gyveno princesė, kuri turėjo daug pinigų, nes K. jai padarė, o princo neturėjo ir dėl to labai liūdėjo.

M.: Liūdėjo.

Mokytoja: O tu namuką padarei, juk princesė neturi namų.

K.: Gražus namukas?

Mokytoja: Labai.

M. (rodo): viena kojytė, o kur kita?

Mokytoja: Gal tu gali padaryti?

M.: Ką? O kur kita kojytė?

Mokytoja: Tai tu padaryk iš dešrytės?

M.: Nemoku.

Mokytoja: Tai princesė bus vienakojė, ar princas mylės?

M.: Ne.

	<p>Mokytoja: Kodėl gal įsimylėtų. Svarbu, kad žmogus geras būtų.</p> <p>M.: Ne.</p> <p>Mokytoja: M., o princas su plaukais?</p> <p>M.: Be.</p> <p>Mokytoja: Tai tik karūną reikia padaryti.</p> <p>K.: Žiūrėkit, čia akytės.</p> <p>M.: Kieno tas šulinys?</p> <p>Mokytoja: Princesės šulinys. Ji ten atsistodavo prie jo ir verkdamo. Čia bus liūdna pasaka.</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Ten gyveno varlytė, o princas sėdėjo krūmuose. Ar jie susidraugavo?</p> <p>M.: Jo. Aš noriu, kad tu nulipdytum.</p> <p>Mokytoja: Ką nulipdyčiau?</p> <p>M.: Byną (blyną).</p> <p>Mokytoja: O kodėl pats nelipdai?</p> <p>K.: Čia mano smuikas.</p> <p>Mokytoja: O tu moki groti?</p> <p>K.: Nemoku.</p> <p>Mokytoja: Na, jei norėsi, išmoksi. Tau patinka, kai smuikas groja?</p> <p>K.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Prašau, M. tau blynas.</p> <p>M.: O koks didelis.</p> <p>Mokytoja: Na, K., pagrok mums kokių gražių muzikų.</p> <p>K. (vaidina, kad groja, judindamas pagaliuką ir brūžindamas per molį): I i i.</p> <p>K.: Gražiai?</p> <p>Mokytoja: Na, nieko. Gaila, kad tikro smuiko negalim nusilipdyti.</p> <p>M.: I i i.</p> <p>Mokytoja: Tu irgi groji? Tu grok, o princesė sėdi ir žiūri. Žiūrėk, kad ji tavęs neįsimylėtų.</p> <p>M. (princo figūrėlę judina ir pastato šalia princesės): Lia, lia.</p> <p>Mokytoja: O princas šalia princesės ateina ir klausosi kaip groja K.. Bravo (plojam). Na, tai, M., gal ir tu pagrosi?</p> <p>M.: Ne.</p> <p>Mokytoja: M., tu gali padėti? Princas ir princesė neturi ką valgyti.</p> <p>M.: Padaryk valgyti.</p> <p>K.: Aš padarysiu.</p> <p>Mokytoja: Princas su princese susidraugavo, bet sėdi ir nieko neveikia, nes nemoka valgyti pasidaryti.</p> <p>K.: Aš valgyti padarysiu, va.</p> <p>Mokytoja: Va šitaip be, lėkščių.</p> <p>K. (duoda molį ranka): Niam niam. Čia namas ir čia princesė gyvens.</p> <p>Mokytoja: Princesę atskyrei nuo princo.</p> <p>K.: Kodėl?</p> <p>Mokytoja: Va, kitur padėjai. Princesė...</p> <p>K.: Mane įsimylėjo.</p> <p>Mokytoja: Tai kas dabar bus? Tai tu irgi princu pavirsi?</p> <p>K.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Nenorėtum būti princu?</p> <p>K.: Ne. Gerai.</p> <p>Mokytoja: K. princas. Reikia karūnos.</p> <p>K.: Man reikia karūnos.</p> <p>Mokytoja: Nusilipdyk. M., kas šitame namelyje gyvens?</p> <p>M.: Mažas žmogeliukas, pažiūrėk.</p> <p>Mokytoja: Čia M. gyvens.</p> <p>M.: Princas.</p>
--	---

	<p>K.: Aš princas.</p> <p>Mokytoja: M., žiūrėk K. su karūna.</p> <p>K. (užsidėjęs karūną vaikšto): O kur veidodis? (veidrodis)</p> <p>Mokytoja: Ko tu ieškai?</p> <p>K.: Kur veidodis? (veidrodis)</p> <p>Mokytoja: Veidrodis? Neturiu. Nupiešiu ir matysi kaip atrodai, va.</p> <p>K.: Aš noriu tikros, didelės karūnos.</p> <p>M.: Aš noriu matuotis.</p> <p>Mokytoja: Va, karūna.</p> <p>K.: Numirė princesė (suminko).</p> <p>Mokytoja: Tai liūdna pasaka.va, princas verkia princesės. Kas čia atsitiko?</p> <p>K.: Nelaimė.</p> <p>Mokytoja: Kas čia bus?</p> <p>K.: Į ligoninę.</p> <p>Mokytoja: Na, tai vežk, gal suremontuos.</p> <p>K. (taiso): Dar gyvi.</p> <p>M.: Ei, ei, nam, nam, au, au.</p> <p>Mokytoja (M.): čia labai gražu. Kas čia?</p> <p>M.: Namukas.</p> <p>Mokytoja: Ar galės jame princesė gyventi?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>K. (daro karūną): Aš noriu, kad tu padarytum dantukus.</p> <p>Mokytoja: Va, trikampėlius išpjaunu, o toliau tu pats.</p> <p>M.: Ei, tokios būna raidės.</p> <p>Mokytoja: O kokia čia raidė?</p> <p>M.: A.</p> <p>Mokytoja: Tau reikia jų?</p> <p>M.: A a (dainuoja).</p> <p>Mokytoja: Prašau.</p> <p>M.: Ačiū. (rėkia) ei, ei.</p> <p>Mokytoja: Na, geriau blyną padaryk, papuošk.</p> <p>M. (juokiasi): Oho padarysiu langelį.</p> <p>Mokytoja: Pro tą langelį kas nors žiūrės?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Kas žiūrės?</p> <p>M.: Dipsis.</p> <p>Mokytoja: Teletabis?</p> <p>K.: Ne.</p> <p>M.: Teletabiai. Pažiūrėk kaip gražiai darau.</p> <p>Mokytoja: Labai gražu.</p> <p>K.: Va, kiek dantukų.</p> <p>Mokytoja: Labai gražu. Na, tai baigiam.</p> <p>K.: Viską griaunam.</p> <p>Mokytoja: O ką fotografuosi? Susitvarkom, kad galėtume fotografuoti be trupinių.</p> <p>M.: Ne, aš dar noriu žaisti.</p> <p>Mokytoja: Bet tu žaidi, šūkauji.</p> <p>M.: Aš nešūkausiu.</p> <p>K. (taiso figūrėles): Princesė mane pabučiavo.</p> <p>Fotografuoja darbus ir vienas kitą.</p> <p>K.: Ar aš gražus?</p> <p>Mokytoja: Gražus, juk princas, na, eikit rankyčių plaut.</p>
--	---

5 situacija, Kambarys

Pamokos data, laikas: gruodžio 10 diena, 10.30,

Trukmė: 46minutės

Dalyvių skaičius: 4 – K. (berniukas), S. (berniukas), M. (berniukas), A. (berniukas).

Pokalbis žiūrint knygas	Pokalbis lipdant
<p>Mokytoja: Va, visiems parodyk. Čia visa diena, ką veikia ryte, ką veikia kai keliasi</p> <p>S.: Miega.</p> <p>Mokytoja: O kur miega?</p> <p>S.: Čia.</p> <p>Mokytoja: O kas čia? ...gal lova? O ką čia daro?</p> <p>K.: Čia zaidžia (žaidžia).</p> <p>Mokytoja: Ką čia daro?</p>	<p>M. (šaukia): Duokit daug, daugiau.</p> <p>Mokytoja: Ar užteks?</p> <p>M.: Taip. O kodėl nėra to spausti?</p> <p>Mokytoja: Yra, tik visko dar nepadaviau, prašau. S., tau daug ar mažai?</p> <p>S.: Aš daugiausiai gausiu.</p> <p>M. (kočioja molį): Š, a, kur spausti aš nematau?</p> <p>Mokytoja: Ieškok, akytės žiūri ir nemato.</p> <p>M. (kitiems): Ar jums užteks molio? (A. siūlant įrankius): Nenoriu, nenoriu.</p> <p>Mokytoja: Viską randat? O ko tu, M., ieškai? Tu pats ieškok. Na, tai darysim kambarėlį.</p> <p>M.: Žiūrėkit, koks mano didesnis.</p> <p>Mokytoja: Didesnis? O tu kokio kambario nori didelio ar mažo?</p> <p>M.: Didelio, aš išpjausiu.</p> <p>K.: Žiūrėkit, koks mano blynas.</p> <p>Mokytoja: S., kas tavo kambarėly bus?</p>

<p>A.: Valgo.</p> <p>Mokytoja: Ką čia daro?</p> <p>A.: Piešia.</p> <p>Mokytoja: Ką čia daro?</p> <p>S.: Televizorių žiūri.</p> <p>Mokytoja: Ką čia daro?</p> <p>K.: Maudosi.</p> <p>S.: O čia į darželį eina.</p> <p>Mokytoja: O ką ryte žmonės veikia?</p> <p>K.: Kur ryte? Čia? Čia prausiasi.</p> <p>Mokytoja: Ar žinot baldelius? Kas čia?</p> <p>M.: Lova.</p> <p>Mokytoja: Kam lova reikalinga?</p> <p>M.: Miegot.</p> <p>Mokytoja: Ar visi turim lovas?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>K.: Aš jau noriu lipdyti.</p> <p>Mokytoja: Tuoj. O kas čia?</p> <p>A.: Kėdė.</p> <p>M.: Turim kėdes namuose?</p> <p>A.: Taip.</p> <p>Mokytoja: O kas čia?</p> <p>K.: Stalas.</p> <p>Mokytoja: Ar turi K., stalą?</p> <p>K.: Turiu.</p> <p>M.: Aš irgi turiu.</p> <p>Mokytoja: Tai pažaiskim šiandien kambariukus nusilipdę ir įsivaizduokim, kad einam vienas pas kitą į svečius, gerai? Gal net Kalėdų senelis gali ateiti .</p> <p>K.: Jau buvo.</p> <p>Mokytoja: Kada buvo?</p> <p>A.: Vakar.</p> <p>Mokytoja: Ar smagu buvo.</p> <p>Visi: Taip.</p>	<p>S.: Žmogus.</p> <p>Mokytoja: O koks didelis kambarys.</p> <p>M.: Žiūrėkit.</p> <p>Mokytoja: Dabar kilimą padaryk, kad kojytės nešaltų. Oi, aš neturiu kur gyventi.</p> <p>S.: Pas mane bus fontanas.</p> <p>Mokytoja: Fontanas pas tave bus? Kaip įdomu. Labai norėčiau, kad pas mane būtų fontanas. Va, mano kambarys jau yra, tik tuščias.</p> <p>M.: Tu man tokį padaryk, aš nemoku, nemoku.</p> <p>Mokytoja: Aš labai užsiėmus, neturiu kur sėdėt, turiu kėdutę pasidaryti.</p> <p>S.: Aš jums padariau, va.</p> <p>Mokytoja: Ačiū.</p> <p>S. (M.): Aš išspaudžiau fontaną.</p> <p>Mokytoja: Tai čia vanduo čiurlena, ačiū. Va, mano stalas, galėsit ateiti. Ačiū, S. už fontaną. Būtų smagu, iš tikrųjų, turėti ar ne namuose fontaną.</p> <p>A.: Aš neturiu.</p> <p>Mokytoja: Aš irgi neturiu, bet pasvajoti galima.</p> <p>S.: Į parduotuvę galima, eikit į parduotuvę.</p> <p>Mokytoja: Pirkti? Bet brangu turbūt.</p> <p>S.: Šimtą turbūt</p> <p>M.: Žiūrėkit, man vos išlenda.</p> <p>Mokytoja: O kas čia pas tave bus?</p> <p>M.: Nežinau.</p> <p>Mokytoja: Gal sofą padarykim, ar lovą, reikia lovos? Ar lovytėj miegi?</p> <p>M.: Jo.</p> <p>Mokytoja: Va, lovytė. Galės M. čia miegučio miegoti pietų miegą. Ar mėgsti pietų miegą?</p> <p>M.: Ne.</p> <p>Mokytoja: O kas mėgsta?</p> <p>A.: Aš.</p> <p>Mokytoja: Aš irgi miegočiau mielai, tik man niekas neduoda.</p> <p>K.: Kai būnu pavargęs, tai ilgiau miegu.</p> <p>Mokytoja: Va, M. guli lovoj ar gerai? Ne, nemiega, nueina pasivaikščioti pas A.</p> <p>A.: Dar nieko nėra.</p> <p>Mokytoja: Bet tuščias kambarys jau yra. Labai gražu čia, pas tave. Labas, S.</p> <p>S.: Labas.</p> <p>Mokytoja: Labai čia gražu, fontanas koks. Ar galima gerti iš fontano.</p> <p>S.: Taip.</p> <p>Mokytoja: Grįžo namo, M., atsisėdo ir neturi ką veikt – stalo nėra. Neturi ką veikt žmogeliukas.</p> <p>A.: Aš tai padarysiu stalą ir kompiuterį.</p> <p>K.: Televizoriaus reikia.</p> <p>Mokytoja: Būtinai?</p> <p>Visi: Taip.</p> <p>Mokytoja: O gal nereikia.</p> <p>K.: Reikia televizoriaus.</p> <p>A.: Ir tuoletu (tualetu).</p> <p>Mokytoja: Ir tualetu būtinai?</p> <p>K.: Ir vonią.</p> <p>S.: Kad nusipraustum.</p> <p>Mokytoja: Reikia praustis?</p> <p>S.: Reikia.</p> <p>K.: Gerai padariau?</p> <p>Mokytoja: O kas čia yra, jei aš ateisiu pas tave į svečius, tai ką aš veiksiu.</p> <p>K.: Žiūrėsi viską.</p> <p>Mokytoja: Kad tuščia, labai gražus didelis kambarys. Aš turiu vonią.</p>
--	--

	<p>K.: Kur vonia?</p> <p>Mokytoja: Va, kranas.</p> <p>M.: Aš tai turiu vonią namuose.</p> <p>A.: Aš irgi turiu.</p> <p>S.: čia išėjimas ir įėjimas, dar virtuvės reikia.</p> <p>Mokytoja: Virtuvės reikia? O ką virtuvėj darysi?</p> <p>S.: Valgysiu.</p> <p>M.: Reikia lango. Aš turiu namuose kompa</p> <p>Mokytoja: Ir ką veiki su tuo kompu.</p> <p>M: Žiūriu į katiną.</p> <p>A.: Sofą ir lovą reikia.</p> <p>Mokytoja: Tai pasidaryk kaip bliūdėlį. Va, M., dovanoju tau kompiuterį, o tu pasidaryk ant ko kompiuteris stovės.</p> <p>K.: Ant stalo.</p> <p>Mokytoja: Na, tai galima ateiti pas jus į svečius?</p> <p>A.: Dar ne, dar kompiuterio neturiu.</p> <p>Mokytoja: Va, M., imk košę priklijuok.</p> <p>S.: Man irgi reikia košės.</p> <p>M.: Su kuo man tepti?</p> <p>Mokytoja: Tai paieškok, bet truputį tingi ir nori, kad tau paduočiau. (M linksi galvą).</p> <p>M.: Va, priklijuosi kojytes, kiek stalui kojų reikia?</p> <p>M.: Keturių.</p> <p>S.: Aš pinigų darysiu.</p> <p>Mokytoja: O Kam tau pinigėliai?</p> <p>K.: Kad kaską (kažką) nupirkt.</p> <p>Mokytoja: O mes turim parduotuvę?</p> <p>S.: Reikia pasidaryti.</p> <p>Mokytoja: Pasidaryk ir ateisim pas tave pirkti. Gal galima pas tave kėdžių nusipirkt.</p> <p>S.: Ir galėsi dar fontanų nusipirkti. Du, turėsi du fontanus.</p> <p>K.: Čia laiptai.</p> <p>Mokytoja: Pažiūrėkit, pas K. laiptai yra. Ateikit į svečius.</p> <p>K.: Aš pasimaudyt.</p> <p>Mokytoja: Na, tai ateik, pas mane labai gera vonia su šiltu vandeniu, ar turi save pasidareš?</p> <p>S.: Aš pasidariau kambarį ir virtuvę turiu.</p> <p>Mokytoja: O virtuvėj kokie baldai būna?</p> <p>S.: Pas mane nėra.</p> <p>Mokytoja: O ant ko mamos valgyt daro?</p> <p>A.: Ant dujinės.</p> <p>Mokytoja: Tai gal dujinės reik?</p> <p>K.: Kas stalą man gali padėti? Mane močiutė šiandien greitai pasiims.</p> <p>Mokytoja: Tai nemiegosi šiandien pietų miego?</p> <p>K.: Ne.</p> <p>Mokytoja: Tai gerai ar ne? O ką veiksi kai pasiims?</p> <p>K.: Eisiu pas močiutę.</p> <p>Mokytoja: O ką veiksi pas močiutę?</p> <p>K.: Zaisiu (žaisiu) su kompu.</p> <p>M.: Čia biški reikia išpjaut.</p> <p>Mokytoja: A.</p> <p>K.: Bet aš biski, biski.</p> <p>Mokytoja: Sveikas, A., ar galima į svečius?</p> <p>A.: Galima.</p> <p>Mokytoja: Labas. Ką galima pas tave veikti?</p> <p>A.: Labas. Žiūrėti televizorių.</p> <p>M.: Man išeina spausti.</p>
--	--

	<p>Mokytoja: Tai, A., dabar tu žiūrėsi televizorių? A.: Taip. Mokytoja: Visą dieną? A.: Taip. Mokytoja: Nežiūrėk visą dieną, akytes skaudės, o ką dar galima veikt? S.: Ir dar susargdins akis. Mokytoja: M., tuk, tuk, įleisk. M.: Ne Mokytoja: Ką ten veiki užsidaręs? M. (juokiasi): Neįleisiu. Aš užsisakinau (užsirakinau). Mokytoja: Užsirakinai? Va, raktas. Čiuk čiuk atsirakinau. Kas čia yra? Gal ant jo sėdėti galima? M.: Jo. Mokytoja: Labai įdomios kėdės. Na, tai einu, nedraugausiu. M.: Aš tave sugriausiu. Mokytoja: Čia sienos, S.? S.: Aha, man reikia. Mokytoja: O durys bus? S.: Nea, man neišeina. Mokytoja: Daryk ant lentutės, na, štai. A.: Aš turiu labai didelį raktą. Mokytoja: Raktą, tai ir tu užsirakinsi? A.: Taip, didelį. M.: Užsisakysi (užsirakinsi)? Sakė rakys jisai, ką sakys? Sakė sakys. A.: Mano televizorius sugedo. Mokytoja: Tai gal tik blogai rodo – toks vaizdas. Jau čia netelpa pas tave, M. Žinai į ką čia man panašu? M.: Į ką? Mokytoja: Atrodo, kad kambarys priaugo medžių. Pas M. paukšteliai namuose čiulba, žvėriukai vaikšto po kambarį. M. (pakelia molio trupinuką nuo stalo): Kieno čia akys? Mokytoja: Mano. Tai, gal dabar mane pakviesi į svečius? A, neduodi kompu man pažaisti, tai aš žiūrėsiu, kaip tu žaidi. M. (nuplonintu balsu žaidžia): Lia lia. Mokytoja: Jie kalbasi dabar? M.: Jo. Ei, žiūrėkit, aš užsisakinau (užsirakinau). Mokytoja: O kaip aš išeisiu? M. (juokiasi): Neišeisi. Mokytoja: Aš noriu namo eiti, ar išleisi? A.: Aš dar stalo neturiu. Mokytoja: Daraisi ar eisi pirkt į parduotuvę pas S.? A.: Eisim pirkt. M. (daužo molį): Aš nenoriu. Mokytoja: Aš nenoriu, kad tu taip darytum. M.: Aš noriu taip. Mokytoja: M., ar turi pinigų? S. (A.): Iškočiok va šitaip ir va matei blynas. A.: Dabar žinau. Mokytoja: Labai gerai, kad tu pamokai. Va, jau kambarys padarytas, tai galima atsisėsti ir nieko neveikti. S.: O kodėl niekas daiktų neateina pirkti? Mokytoja: Tai gal nenori. K.: O kur televizorius? Mokytoja: Neturiu, man nereikia. K. (nori daryti pinigus): O kaip čia reikia? M.: Va taip va reikia spausti, kad iškristų. Mokytoja: Oi kokie gražūs pinigėliai, bet ant jų nieko neparašyta. O ant</p>
--	---

	<p>pinigėlių skaičiukas paprastai būna užrašytas. M.: Skaičiukas? Jo bus nulis. Mokytoja: Tai tu nulį ir išpiešk, o koks dar skaičiukas gali būti. M.: Keturi. Mokytoja: Tai dabar pats parašyk skaičiukų. M.: Aš nemoku. Mokytoja: Tu gali taškiukus dėti. Koks skaičius tiek taškiukų. M.: Nemoku. Mokytoja: O vieną moki. M. (deda taškiukus): Vienas, keturi, dešimt. S.: O galit man skaičius padaryti? Aš šešis noriu parašyti. Mokytoja: Šeši tai labai daug, tu skaičiuok. S.: Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši. Mokytoja: Na, tai visus šešis taškiukus ir pažymėk. S.: vienas, du, trys, keturi, penki, šeši. Šeši taškiukai. Mokytoja: Na, tai gal jau baigiam. A. (S.): Aš pas tave stalo pirkti atėjau. S.: Stalo dar neturiu, tik televizorių, tokį stalą. A.: Stalą tokį, va prašau tau pinigai. Stalą nusipirkau. S.: Va, gražinu pinigus. Mokytoja: Oi kokia gera parduotuvė pinigų gražina, tokių parduotuvių turbūt nebūna, čia turbūt Kalėdų senelio parduotuvė. K., daug pinigų turi. K. (duoda pinigėlius mokytojai): Galėsi televizorių nusipirkti. Mokytoja: Man nereikia, juk galima gyventi ir be televizoriaus. S.: O senovėj tai gyveno be kompo ir be televizoriaus. Mokytoja: Na, ir visai gerai buvo. Kiek tavo televizorius kainuos. S.: Na, kokie trys litai. A. (S.): Aš noriu nusipirkti sau kėdę. S.: Kėdę? Palaukit aš pagaminsiu. A.: Dar tu tik darai kėdę, man dabar jos reikia. S.: Visko pagaminsiu. A.: Oi vajatau, tualetą (tualetą) pamiršau. Aš noriu tualetą. Mokytoja: Tualetą? Oi mes visi tualetą pamiršom. M.: Aš irgi, man reikia. Mokytoja: Darysi tualetą? M.: Jo. A. (S.): Duok tualetą. S.: Dar turiu padaryti. A. (pyksta), M. (A.): Dabar jis tau gamina. S.: O kas dabar pirsks? M.: Man reikia tualetą. S.: Tu pinigų nedavei. M.: Aš daviau, va čia va. Mokytoja: O kur tualetas bus? Ar tam pačiam kambari kur lova? Gal reikia vonios kambario? A.: O geras, dar reikia vonios man. Mokytoja: Vonią galiu padovanoti, man nereikia. A.: Pas mane vienas kambarys. M.: Tai padaryk du kambarius. Mokytoja: Vaikai, mes pamiršom vieną svarbų baldą – spintą. A.: Susidėti rūbus. K.: O aš pamiršau dar vieną baldą. Mokytoja: Ką pamiršai? K.: Lempą pamiršau. Mokytoja: Na, vaikai, turiu pasiūlymą, jau reikia baigti. M.: Ne. K.: Nereik.</p>
--	---

	<p>Mokytoja: Reikia pabaigti ir nufotografuoti mūsų kambarius. S.: Aš dar noriu žaisti. Mokytoja: Jau mums laikas baigti, eisit į lauką. S.: Žinau, bet aš vis vien noriu žaisti. Mokytoja: Tai kitą kartą vėl ateisit.</p>
--	--

12 priedas

„Spindulio“ ir „Lašo“ grupių temų grafikas

Data	Laikas	Trukmė	Tema	Žaidimo – lipdymo tema	Dalyviai
10 15	9.30	45 min.	Daržovės	Daržovių sriubos virimas	P., D., T., V.
10 29	9.30	34 min.	Paukščiai	Paukščio gimtadienio šventimas.	P., D., T., V.
11 04	9.30	36 min.	Duona	Duonos parduotuvė	D., T., V., J.
11 12	–	–	<i>Dėl techninių kliūčių filmas išsitrynė</i>	–	–
11 18	9.30	47 min.	Pasaka	Pasaka	D., J.
11 26	9.30	34 min.	Laukiniai žvėreliai		D., T., J.

Data	Laikas	Trukmė	Tema	Žaidimo – lipdymo tema	Dalyviai
10 21	10.30	20 min.	Daržovės	Daržovių sriubos virimas	K., S., M., A.
10 29	10.30	28 min.	Paukščiai	Paukščio gimtadienio šventimas.	S., M., A.
11 04	10.30	34 min.	Duona	Duonos parduotuvė	K., S., M., A.
11 12	–	–	<i>Dėl techninių kliūčių filmas išsitrynė</i>	–	–
11 19	10.30	45 min.	Pasaka	Pasaka	K., M.
11 26	–	–	<i>Dėl gripo nebuvo vaikų</i>	–	–
12 02	–	–	<i>Dėl gripo epidemijos darželis nedirbo.</i>	–	–
12 10	10.30	46 min.	Dienos ritmas	Kambariai. Ėjimas į svečius.	K., S., M., A.